

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО
UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

ИНСТИТУТ ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР
INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER

брой 2, 2022 г.

Issue 2, 2022

СПИСАНИЕ ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И БИЗНЕС

INTELLECTUAL PROPERTY AND BUSINESS MAGAZINE

СОФИЯ, 2022 Г.

SOFIA, 2022

Списание „Интеллектуална собственост и бизнес“ е професионално и научно издание на Института по интеллектуална собственост и технологичен трансфер на УНСС.

Списание е с отворен достъп. Издава се в 2 броя годишно на хартия и публикува информация за актуални регламенти в областта на интеллектуалната собственост, резултати от научни изследвания, посветени на съвременни проблеми в областта на интеллектуалната собственост и материали, свързани с бизнеса с интеллектуална собственост.

Материалите и статиите в списанието са на български и английски езици и се оценяват за публикация от редакционна колегия и избрани рецензенти при анонимно рецензиране.

Авторите на научни статии, становища и интервюта декларират оригиналност и достоверност на представените позиции и изразяват личното им мнение по дискутираните въпроси.

The magazine "Intellectual Property and Business" is a professional and scientific published edition of the Institute for Intellectual Property and Technology Transfer of UNWE.

The magazine is open access. It is published twice a year on paper and publishes information on current regulations in the field of intellectual property, research results on current issues in the field of intellectual property and materials related to the intellectual property business.

The materials and articles in the magazine are in Bulgarian and English and are evaluated for publication by an editorial board and selected reviewers under blind review.

The authors of scientific articles, opinions and interviews declare the originality and authenticity of the presented positions and express their personal opinion on the issues discussed.

Отговорен редактор: Антоанета Дръндова/ Antoaneta Drandova

Печат: ИК „ЗИП“ ЕООД / „Publishing house ZIP“ Ltd.

Адрес:

София 1700

Студентски град „Христо Ботев“

УНСС, Институт по интеллектуална собственост и технологичен трансфер

Тел.: (+3592) 81 95 397

Email: centerip@unwe.bg

ИНДЕКСИРАНЕ В: EBSCO, GOOGLE SCOLAR

ISSN: 2815-3464

Редакционна колегия:

проф. д-р Мария МАРКОВА – председател на редакционна колегия, (УНСС)

ръководител на катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ и заместник-директор по научноизследователската дейност на Институт по интелектуална собственост и технологичен трансфер на УНСС

Prof. Laurent MANDERIEUX, BOCCONI UNIVERSITY, ITALY

проф.д.н. Живко ДРАГАНОВ – (УНСС), катедра "Международно право и право на ЕС" на Юридически факултет

доц. д-р Димитър БЛАГОЕВ – (УНСС), декан на Бизнес факултет

доц. д-р Николай КРУШКОВ – (УНСС), катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“

гл. ас. д-р Димитрина ПАПАГАЛСКА – (УНСС), научен секретар на катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“

Научен съвет:

проф. д-р Владя БОРИСОВА – председател на Патентно ведомство на Република България

проф. д-р Стефан СТЕФАНОВ – Технически университет - София

проф. д-р Станислав СЕМЕРДЖИЕВ – ректор на НАТФИЗ - София

доц. Божанка НЕДЕЛЧЕВА – преподавател по интелектуална собственост

Експертен съвет:

г-н Владимир ЙОСИФОВ – дългогодишен директор „Инфраструктура и иновации“, Световна организация за интелектуална собственост (СОИС)

г-н Мехти МЕЛИКОВ – директор на дирекция „Авторско право и сродните му права“, Министерството на културата

г-жа Цонка ТАУШАНОВА – представител по индустриална собственост

д-р Юлиана ТОМОВА – издател, преподавател „Издателски бизнес“ в УНСС

Editorial Board:

Prof. Dr. Maria MARKOVA – Chairman of the Editorial Board (UNWE)

Head of the Department of Intellectual Property and Technology Transfer and Deputy Director for Research of the Institute of Intellectual Property and Technology Transfer of UNWE

Prof. Laurent MANDERIEUX, BOCCONI UNIVERSITY, ITALY

Prof. D.Sc. Jivko DRAGANOV – Department of International law and law of EU, Faculty of Law (UNWE)

Assoc. Prof. Dr. Dimitar BLAGOEV – Dean of the Business Faculty, (UNWE)

Assoc. Prof. Dr. Nikolay KRUSHKOV – Department of Intellectual Property and Technology Transfer, (UNWE)

Chief Assist. Prof. Dr. Dimitrina PAPAGALSKA – Scientific Secretary of the Intellectual Property and Technology Transfer Department, (UNWE)

Scientific Council:

Prof. Dr. Vladia BORISSOVA – President of the Patent Office of the Republic of Bulgaria

Prof. Dr. Stefan STEFANOV – Technical University - Sofia

Prof. Dr. Stanislav SEMERDJIEV – Rector of the National Academy for Theatre and Film Arts (NATFA)

Assoc. Prof. Bozhanka NEDELICHEVA – Lecturer in the field of intellectual property

Expert Council:

Mr. Vladimir YOSSFIOV – the former Director of Infrastructure and Innovation Directorate, World Intellectual Property Organization (WIPO)

Mr. Mehti MELIKOV – Director of the Copyright and Related Rights Directorate, Ministry of Culture

Mrs. Tsonka TAUSHANOVA – Industrial Property Representative

Dr. Juliana TOMOVA – Publisher, Lecturer "Publishing Business" at UNWE

СЪДЪРЖАНИЕ

Преглед на актуалната регламентация и информация в областта на интелектуалната собственост, съставител: Антоанета Дръндова	7
Филмовият трейлър като обект на интелектуална собственост, Иван Начев.....	20
Въздействие на основни икономически показатели върху патентната активност, Александър Александров.....	38
Интелектуалната собственост и конкурентоспособността – аспекти на макроикономическия анализ, Димитър Ганчев	73
Фотографските произведения като обект на авторскоправна закрила и проблеми при нарушаване на неимуществените права на фотографа, Лилия Йотова.....	90
Интервюта	
Проф. д-р юр инж. Стефан Стефанов, Технически университет - София.....	120
Георги Христов, създател на ОРЕШАК.БГ	127
Владимир Владимиров, изпълнителен директор на ПРОФОН.....	131
Олга Сиракова, адвокат, представител по индустриална собственост.....	135

CONTENTS

Review of the Current Regulations and Information in the field of Intellectual Property, Compiler: Antoaneta Drandova.....	14
Movie trailer as an object of intellectual property, Ivan Nachev.....	30
The impact of key economic indicators on patent activity, Alexander Alexandrov.....	57
Intellectual property and competitiveness – a macroeconomic analysis perspective, Dimiter Gantchev.....	82
Photographic works as an object of copyright protection and problems of infringement of the photographer's non-property rights, Lilia Yotova	106
Interviews	
Prof. Stefan Stefanov, Technical University – Sofia.....	124
Mr. Georgi Hristov, ORESHAK.BG Company	129
Vladimir Vladimirov, Executive Director of PROPHON.....	133
Olga Sirakova, Attorney, Industrial Property Representative.....	139

ПРЕГЛЕД НА АКТУАЛНАТА РЕГЛАМЕНТАЦИЯ И ИНФОРМАЦИЯ В ОБЛАСТТА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

АВТОРСКО ПРАВО И СРОДНИ ПРАВА

Глобалните приходи за авторите бележат ръст от 5,8% за 2021 година, като достигат 9,6 млрд. евро, но все още са под нивата отпреди пандемията. Световната организация на дружествата на автори и композитори (CISAC) описва примера от България в Доклада за глобалните приходи от авторски възнаграждения за 2021 г.

Авторите в България получават едни от най-ниските възнаграждения за труда си. Това отбелязва CISAC, в Доклада за глобалните приходи от авторски възнаграждения за 2021 г.

От Доклада става ясно, че глобалните приходи за авторите бележат ръст от 5,8% за 2021 г., като достигат 9,6 млрд. евро, но все още са под нивата отпреди пандемията. Резултатите показват негативното въздействие за авторите от локдауна на концертния сектор, както и от огромните ресурси, генерирани от дигиталните платформи, много малка част от които достигат до творците. Докладът на CISAC предоставя изчерпателни данни и анализ на събраните авторски възнаграждения от всички репертоари, включително музика, аудиовизия, визуални изкуства, драматургия и литература.

Данните в Доклада показват, че събраните в България възнаграждения за автори в музикалната и филмовата индустрия са толкова ниски, че дори не попадат в класациите, оповестени от CISAC. Единствено по показател „събрани авторски възнаграждения на глава от населението годишно“ България се нарежда на опашката с 0,79 евро на глава от населението през 2021 г., докато средната стойност за целия свят през същата година е почти два пъти повече – 1,49 евро.

Тази сума включва възнагражденията, които чуждестранните автори получават от използването на техния репертоар на територията на България, както и възнагражденията за българските творци. Приходите на последните са още по-ниски предвид по-малкото потребление на български репертоар в България спрямо чуждестранния.

Според организацията на авторско-правните дружества това до голяма степен се дължи на неспособността на държавата да създаде адекватна среда за професионално развитие и справедливо заплащане на творците.

В Доклада си CISAC посочва, че тарифата за излъчване на музикално съдържание от телевизиите в България не е променяна от 2001 г. Това е резултат от липсата на ясна законодателна процедура, която да осигурява равнопоставеност при преговорите на авторските дружества с ползвателите на произведения. С приемането на законодателни текстове държавата също трябва да гарантира, че този процес ще завърши с приемане на адекватни тарифи, които да носят справедливи възнаграждения на авторите от телевизиите, радиостанции, кабелни оператори, дигитални платформи и други.

CISAC обръща внимание, че правителството действа бавно, като дава за пример две директиви за авторското право и сродните му права – за определени онлайн предавания (Директива (ЕС) 2019/789) и за цифровия единен пазар (Директива (ЕС) 2019/790) – които трябваше да бъдат транспонирани през 2021 г. Това обаче не се случи и не бяха предприети никакви мерки, което накара Европейската комисия да стартира наказателна процедура срещу държавата.

Всичко това, както и все по-задълбочаващите се дисбаланси в творческите индустрии в България бяха повод за създаването на Алианса за развитие на творческите сили (АРТС). Чрез него организациите за колективно управление Музикаутор, Филмаутор и Артистаутор се стремят към промяна и устойчив растеж в сектора, като подпомагат отговорните институции в намирането на правилните решения, които да гарантират

прозрачност, справедливост и по-добри условия за творческите индустрии. През тази година към обединението се присъединиха още Асоциацията на професионалните фотографии и Асоциацията на филмовите продуценти.

Инициативата бе припозната от CISAC и така българският пример беше описан в Доклада за глобалните приходи от авторски възнаграждения за 2021 г. наред с тези от още седем държави.

ИНДУСТРИАЛНА СОБСТВЕНОСТ

Одобрени са промени в Закона за ратифициране на Протокола за предварително изпълнение на Споразумението относно Единния патентен съд. Единният патентен съд се очаква да заработи от 1 април 2023 г.

Правителството одобри проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за ратифициране на Протокола за предварително изпълнение на Споразумението относно Единния патентен съд.

В края на февруари 2020 г. правителството на Обединеното кралство обяви, че след оттеглянето си от ЕС няма да продължи членството си в Единния патентен съд и на 20 юни 2020 г. депозира официално оттеглянето си от Споразумението и Протокола към него.

Тези събития оказаха влияние върху условията за влизане в сила на Протокола, поради което възникна необходимостта от тълкуване на чл. 3 от Протокола в контекста на чл. 89 от Споразумението, където са споменати трите държави членки, в които е породил действие най-голям брой европейски патенти. В този смисъл, със Съвместното изявление държавите, ратифицирали Протокола, се обединяват около тълкуването, че в чл. 3 от Протокола следва да се има предвид вместо Обединеното кралство, следващата държава е най-голям брой европейски патенти. Целта на Съвместното изявление е да се преодолеят възникналите пречки от излизането на Обединеното кралство и безпрепятствено да се осигури прилагането на Протокола. Така ще се преодолее правната несигурност по отношение на влизането в сила на Протокола и ще се осигури нормалното протичане на процеса по подготовка на работата на Единния патентен съд.

Единният патентен съд ще започне да функционира и ще създаде обща унифицирана рамка, като при стартиране на работата му ще се подобри защитата на патентите и защитата срещу неоснователни претенции и патенти, които следва да бъдат обявени за недействителни. Работата на Единния патентен съд ще позволи на притежателите на патенти да получават по-бърза и по-експертна правна защита на своите права при патентни спорове, при това за територията на държавите членки по Споразумението. Това ще създаде унифицирана съдебна практика в областта на патентните спорове и ще намали значително разходите за процесуално представителство на засегнатите страни на територията на отделните държави.

Единният патентен съд (ЕПС) се състои от Първоинстанционен съд, Апелативен съд и Секретариат. ЕПС има централно отделение и регионални и местни отделения. Централното отделение се намира в Париж и ще има подразделение в Мюнхен, като може да бъде определено допълнително подразделение.

Седалището на Апелативния съд и Секретариатът се намират в Люксембург.

Съдиите в Патентния съд не могат да упражняват друга платена или неплатена професия. Те обаче могат да изпълняват съдебни функции на национално равнище.

Единният патентен съд официално потвърди назначаването на 85 съдии – 34 с юридическа квалификация и 51 с техническа квалификация. Те ще започнат да изпълняват задълженията си от влизането в сила на Споразумението за Единния патентен съд. Ръководители ще бъдат д-р Клаус Грабински от Германия в качеството си на председател

на Апелативния съд и г-жа Флорънс Бутин от Франция, която е председател на Първоинстанционния съд. Техническите съдии в институцията са с компетенции по следните направления: биотехнологии, химия и фармация, електричество, машинно инженерство, физика.

Правителството прие Постановление за отмяна на Наредбата за представителите по индустриална собственост /ПМС № 102 от 30 май 2022 г./

В Закона за патентните и регистрацията на полезни модели е създадена Глава осма "б" - „Представители по индустриална собственост“, с която изчерпателно се уреждат всички въпроси, отнасящи се до упражняването на дейността по представителство по индустриална собственост – особените правила по вписване на тези лица или съдружия в регистрите, издаването на удостоверение, спиране и прекратяване на дейността, отписване от регистъра и обезсилване на издадено удостоверение.

С приемането на постановлението се отменят изцяло Наредбата и постановлението за нейното приемането, като се изключва възможността за прилагане на подзаконов нормативен акт, който не е в съответствие със законовите разпоредби.

Общи комуникации СР13 и СР14 имат първи работни варианти

Двата проекта в областта на марките, „Заявки за марки, направени недобросъвестно“ /СР13/ и „Марки, противоречащи на обществения ред или на приетите принципи на морала“ /СР14/, са изключително важни, от гледна точка на сближаване на практиките на страните членки на Европейския съюз в тези области.

Целта на двата проекта е да се изгради рамка, на базата, на която да бъдат хармонизирани практиките на националните ведомства на страните членки и СЕСИС, по отношение на недобросъвестно подадени заявки за марки и прилагането на основания за отказ, свързани с обществен ред и добри нрави, в които области към момента съществуват национални различия.

Вследствие на работата по проектите, по тази много специфична и деликатна материя, вече има първи работни варианти на общи комуникации, изготвени в резултат на съвместните усилия на членовете на работните групи по проектите, националните ведомства и потребителски асоциации.

Европейската комисия проведе открита обществена консултация на тема задължително лицензиране

Към настоящия момент страните от Европейския съюз регулират и прилагат рамката за задължително лицензиране на патенти в Европейския съюз, използвайки различни, фрагментирани процедури, което обаче не е достатъчно ефективно по време на кризи.

Обществената консултация има за цел да събере мненията на съответните заинтересовани страни относно как да се изгради възможно най-ефективната система за задължително лицензиране в ЕС, да се намали настоящата фрагментация и да се повиши устойчивостта на ЕС при управлението на кризи с глобален характер.

Проучване на Службата на ЕС за интелектуална собственост: Младите българи купуват повече фалшиви продукти и продължават да ползват незаконно съдържание

- Повече от половината (52 %) от европейците на възраст между 15 и 24 години заявяват, че са закупили поне един фалшив продукт онлайн през изминалата година както умишлено, така и случайно, а една трета (33 %) заявяват, че са ползвали цифрово съдържание от незаконни източници.

- Сред онези, които са го направили преднамерено, 37 % са закупили фалшив продукт, а 21 % са използвали, играли, изтегляли или излъчвали съдържание от незаконни източници.
- В България 39 % от младите хора са закупили умишлено фалшив продукт, а 16 % съзнателно са ползвали пиратско съдържание.
- От друга страна, 60 % от младите европейци заявяват, че предпочитат цифровото съдържание от законни източници, в сравнение с 50 % през 2019 г. В България този процент възлиза на 63 % от младите хора.
- Цената и наличността продължават да бъдат основните фактори за закупуване на фалшификати и за цифрово пиратство, но все по-голямо значение придобива и влиянието от страна на връстниците и обществото.
- Сред основните възпиращи фактори са киберзаплахите, киберизмамите и въздействието върху околната среда.

Проучването предоставя актуална информация за поведението на младите хора по отношение на нарушенията на правата върху интелектуалната собственост в периода след пандемията. Проучването разглежда двете страни на нарушаването на интелектуалната собственост: тенденциите при младите хора, които купуват фалшифицирани стоки, и достъпа до пиратско съдържание, като се оценяват тенденциите от 2016 г. насам. Повече от половината (52 %) от участвалите в проучването младежи са закупили поне един фалшив продукт онлайн през изминалата година, умишлено или случайно, а една трета (33 %) са ползвали незаконно съдържание онлайн.

Закупуване на фалшификати

Проучването се концентрира върху периода след пандемията и установи, че 37 % от младите хора са закупили умишлено един или няколко фалшиви продукта, което представлява значително увеличение в сравнение с предходните резултати (14 % през 2019 г.). Данните варират значително по държави, като най-високият процент е в Гърция (62 %), а най-ниският - в Чехия (24 %).

Фалшифицираните продукти, които младите хора най-често купуват умишлено, са дрехи и аксесоари (17 %), следвани от обувки (14 %), електронни устройства, (13 %), хигиенни, козметични продукти, продукти за лична хигиена и парфюми (12 %).

Младите хора обаче са и подвеждани, за да закупят фалшификати: непреднамереното закупуване на фалшиви продукти също възлиза на 37 %¹, а респондентите признават, че е трудно да се разграничат оригиналните от фалшифицираните стоки. 48 % не са закупили такива продукти или не са сигурни дали са го направили, или не.

Онлайн пиратство

Що се отнася до цифровото съдържание, потреблението чрез законни източници набира популярност сред по-младите поколения. 60 % заявяват, че през изминалата година не са използвали, играли, изтегляли или излъчвали съдържание от незаконни източници в сравнение с 51 % през 2019 г. и 40 % през 2016 г., което потвърждава тенденцията. **Умишленото пиратство** обаче остава стабилно, като 21 % от младите потребители (всеки пети) признават, че съзнателно са имали достъп до пиратско съдържание през последните 12 месеца. Значителна част от младите хора са подвеждани да ползват незаконно съдържание. 12 % са ползвали незаконно съдържание случайно, а 7 % не знаят дали това им се е случвало. Основният вид пиратско съдържание са филми (61 %) и телевизионни сериали (52 %), следвани от музика (36 %), като се използват предимно специализирани уебсайтове, приложения и канали в социалните медии.

В светлината на новите резултати изпълнителният директор на EUIPO Кристиан Аршамбо заяви: *Третото издание на проучването за интелектуалната собственост и*

младежта, публикувано по време на Европейската година на младежта, потвърждава тенденциите, установени в предишни издания, и предлага побогата информация за възприятията и нагласите на младите хора. В момент, когато електронната търговия и цифровото потребление нарастват значително, увеличаването на преднамереното и непреднамереното закупуване на фалшиви стоки е тревожна тенденция. Що се отнася до пиратството, то не намалява, въпреки че младите потребители все повече предпочитат съдържание от законни източници. Този нов анализ предоставя ценен инструмент в помощ на заинтересованите страни, създателите на политики, преподавателите и организацията на гражданското общество при формулирането на инициативи за повишаване на осведомеността в подкрепа на информирания избор на нашите млади граждани и потребители.

Основни фактори за закупуване на фалшификати и достъп до пиратско съдържание

Въпреки че цената и наличността продължават да бъдат основните причини за закупуване на фалшиви продукти и за преднамерено ползване на пиратско съдържание, социалните влияния, като например поведението на семейството, приятелите или познатите, придобиват значителна тежест. Други фактори включват липсата на интерес дали продуктът е фалшив (или източникът на съдържание е незаконен), липсата на възприятие за разлика между оригиналните и фалшивите продукти, както и лесното намиране или поръчване на фалшиви продукти онлайн. Един от всеки 10 респонденти споменава препоръки от влиятелни личности или известни хора. Какво кара младите хора да се замислят? По отношение както на продуктите, така и на цифровото съдържание младите хора посочват личните рискове от киберизмами и киберзаплахи като важни фактори, които биха ограничили тяхното поведение. Също така по-доброто разбиране на отрицателното въздействие върху околната среда или върху обществото вече се споменава по-често от анкетираните млади хора.

Индустриите с интензивно използване на права на интелектуална собственост създават повече от 81 милиона работни места в Европейския съюз и плащат по-добри заплати

- Индустриите с интензивно използване на интелектуална собственост създават почти 4 от 10 работни места в държавите членки и плащат по-високи заплати.
- Техният принос към БВП на ЕС възлиза на 47 % и се състои от продукти на отраслите с интензивно използване на ПИС от 80 % от вноса и износа на ЕС.
- Делът на секторите, осъществяващи дейности в областта на технологиите за смекчаване на изменението на климата и зелените търговски марки, представлява 14 % от БВП на ЕС и на тези отрасли се пада 9 % от заетостта.

Индустриите, които използват интензивно правата върху интелектуалната собственост, създават повече от 81 милиона работни места в ЕС, пряко или непряко. Това означава почти 4 от 10 работни места в Европейския съюз (39,4 %). Освен това приносът на тези отрасли към БВП на ЕС възлиза на 47,1 % от общия брутен вътрешен продукт на стойност 6,4 трилиона евро.

Това са сред основните изводи от Доклада за индустриите с интензивно използване на права на интелектуална собственост и икономическите резултати в Европейския съюз за 2022 г. Мащабното проучване за ЕС, е публикувано през месец октомври 2022 г. от Службата на Европейския съюз за интелектуална собственост (EUIPO) и Европейското патентно ведомство (EPO).

В Доклада също така се посочва, че повече от 80 % от вноса и износа на ЕС се генерират от индустрии с интензивно използване на правата върху интелектуалната собственост, които създават търговски излишък от 224 милиарда евро и спомагат за поддържането на положителен баланс между търговията на ЕС и останалия свят.

Изпълнителният директор на EUIPO г-н Кристиан Аршамбо казва, че: *Европа и иновациите вървят ръка за ръка и компаниите, които се възползват от своята интелектуална собственост, виждат конкретни ползи, като същевременно допринасят за функционирането на вътрешния пазар на ЕС. Индустриите с интензивно използване на ПИС са движеща сила за създаване на работни места и търговия и могат да подкрепят Европа по пътя ѝ към икономическо възстановяване и зелен преход.* Данните от изданието за 2022 г. показват, че приносът на индустриите с интензивно използване на интелектуална собственост към икономиката на ЕС е на най-високото си ниво за периода 2008-2010 г. във всички аспекти: създаване на работни места, БВП и износ на стоки и услуги. Следователно индустриите с интензивно използване на ПИС стават все по-важни за икономиката на ЕС.

Тези индустрии дават работа на повече от 61 милиона души в ЕС и допълнителни 20 милиона работни места в индустрии, които доставят стоки и услуги на индустриите с интензивно използване на ПИС. Те също така плащат значително по-високи заплати от другите, с надбавка от 41 %.

Въздействие на изменението на климата и зелени технологии и търговски марки

По-подробно е анализирана икономическата тежест на отраслите, разработващи технологии за смекчаване на изменението на климата и тези, свързани със зелените търговски марки, важноста им се е увеличила през последните години, като много от тях са свързани с енергетиката и транспорта. Секторите с интензивно използване на технологии за смекчаване на изменението на климата представляват 14 % от БВП в ЕС, на тези отрасли се пада 9,3 % от заетостта и голяма част от външнотърговската дейност на ЕС.

Като цяло, около 1 от 10 заявки за европейски патенти от заявители от ЕС са свързани с отраслите, разработващи технологии за смекчаване на изменението на климата, насочени към намаляване или предотвратяване на емисиите на парникови газове. Зелените търговски марки, подадени от базирани в ЕС компании, представляват подобен дял от всички заявки за търговски марки на ЕС през 2021 г. Индустриите с интензивно използване на ПИС са гръбнакът на единния пазар на ЕС, като представляват повече от 75 % от търговията в рамките на ЕС. Те са и основен двигател на трансграничното създаване на работни места, тъй като почти 7 милиона работни места в страните от ЕС са създадени от компании от други държави членки, като дялът на тези работни места в индустрии с интензивно използване на ПИС надхвърля 30 % в някои държави. Докато държави като Германия, Франция, Италия или Холандия са водещи в създаването на права върху интелектуалната собственост, други като Чехия, Унгария, Полша или Естония също силно се възползват от разделението на труда в индустриите с интензивно използване на ПИС.

Президентът на Европейското патентно ведомство беше преизбран за още 5 години

Държавите членки на Европейската патентна организация гласуваха за още един петгодишен мандат на президента на Европейското патентно ведомство, г-н Антонио Кампинош, започващ на 1 юли 2023 г.

ДРУГИ

Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за биологичното разнообразие

Проектът на Закон за изменение и допълнение на Закона за биологичното разнообразие е разработен в изпълнение на Реформа 1 (C5. R1): Създаване на структура за

управление на мрежата Natura 2000 към Националния план за възстановяване и устойчивост. С него се определят конкретни органи, отговорни за управлението на защитените зони, както и техните правомощия. Въвежда се задължението за разработване на планове за управление на всички защитени зони, в които ще бъдат определени специфични за зоните подробни цели и мерки за опазване, в съответствие с изискванията на Европейската комисия.

Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за медиацията

Проблемът с натовареността на съда е във фокуса на редица структуроопределящи документи за развитието на съдебната система, като напр. „Пътна карта за изпълнение на Актуализираната стратегия за продължаване на реформата в съдебната система“ (приета с Решение на Министерския съвет № 229/22.04.2016 г.), Доклад на Европейската комисия до Европейския парламент и Съвета на Европа относно напредъка на България по Механизма за сътрудничество и проверка от 13.11.2018 г., приетите от Висшия съдебен съвет (ВСС) резултати от емпирично изследване на натовареността на съдиите в България, последните годишни анализи на съдийската колегия на ВСС за натовареността, годишните доклади на Върховния касационен съд и по-големите съдилища за 2018 г. и много други.

През последните пет години населението на България е намаляло с 6,71%, но броят на постъпилите дела в съдилищата се увеличава с 2.82%. Тази тенденция като цяло се наблюдава през последните 10-15 години.

Медиацията е един от способите за преодоляване на неравномерната натовареност на съдилищата, водещ до икономия на ресурси и време и намаляване на административната тежест на производствата. По-широкото прилагане на медиацията в Република България и формирането на обществена нагласа за това налагат да се излезе от рамките на досегашния подход само по популяризиране на медиацията като алтернативен способ за разрешаване на спорове и да се добави нов подход, който да стимулира процеса – въвеждането на задължителна съдебна медиация по определени видове дела и в определени случаи, като бъде актуализирана нормативната уредба в Закона за медиацията, Гражданския процесуален кодекс и всички други относими нормативни актове, свързани с медиацията по гражданскоправни и търговски спорове.

Въвеждането на задължителна съдебна медиационна процедура по определени видове граждански и търговски дела ще способства за насърчаване на използването на алтернативни способи за разрешаване на спорове, намаляване на натовареността на съдилищата и повишаване на ефективността в сферата на гражданското и търговското правораздаване.

Проект на НАРЕДБА за изменение и допълнение на Наредба № Н-5 от 27 юни 2007 г. за условията и реда за провеждане на конкурси за предоставяне на средства от Национален фонд "Култура"

С проекта се предлагат изменения и допълнения в Наредба № Н-5 от 27 юни 2007 г. за условията и реда за провеждане на конкурси за предоставяне на средства от Национален фонд „Култура“ (обн., ДВ, бр. 55 от 6.07.2007 г.). Предлаганите изменения и допълнения в голямата си част са свързани с отстраняване на несъответствия и неясноти между отделните разпоредби на наредбата, които затрудняват тълкуването и прилагането ѝ. Цели се постигане на прецизност в нормите, уреждащи процедурата по оценяване на кандидатстващите проекти.

Съставител: Антоанета Дръндова

REVIEW OF CURRENT REGULATIONS AND INFORMATION IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS

Global royalty collections for creators of all repertoires returned to growth in 2021, rising 5.8% to EUR9.6 billion but remaining well below pre-pandemic levels. CISAC: Royalties in Bulgaria are again the lowest.

Authors in Bulgaria receive some of the lowest remuneration for their work. This is noted by CISAC, in the 2021 Global Collections Report published by CISAC (International Confederation of Societies of Authors and Composers).

The Report shows that global revenue for authors rising 5.8% in 2021 to EUR €9.6 billion, but remaining well below pre-pandemic levels. The results highlight the negative impact for authors of the lockdown of the concert sector, as well as the huge resources generated by digital platforms, an insignificant part of which reaches creators. The CISAC Report provides comprehensive data and analysis of royalties collected from all repertoires, including music, audiovisual, visual arts, drama and literature.

The data in the Report show that the fees collected in Bulgaria for authors in the music and film industry are so low that they do not even fall into the rankings published by CISAC. Only according to the indicator "collections per capita by country\ territory per year", Bulgaria ranks at the bottom with 0.79 euros per capita in 2021, while the average value for the whole world in the same year is almost twice as much - 1.49 euros .

This amount includes the remunerations that foreign authors receive from the use of their repertoire on the territory of Bulgaria, as well as the remunerations for Bulgarian artists. The income of the latter is even lower considering the smaller consumption of Bulgarian repertoire in Bulgaria compared to foreign ones.

According to the organization of copyright societies, this is largely due to the state's inability to create an adequate environment for professional development and fair remuneration for creators.

In its report, CISAC states that the tariff for the broadcasting of musical content by TV stations in Bulgaria has not been changed since 2001. This is the result of the lack of a clear legislative procedure that would ensure equality in the negotiations between copyright societies and users of works. With the adoption of legislative texts, the state must also ensure that this process ends with the adoption of adequate tariffs that bring fair remuneration to the authors of television, radio stations, cable operators, digital platforms and others.

CISAC notes that the government has been slow to act, citing as examples two directives on copyright and related rights – on certain online broadcasts (Directive (EU) 2019/789) and on the Digital Single Market (Directive (EU) 2019/790) – which were to be transposed in 2021. However, this did not happen and no action was taken, prompting the European Commission to launch criminal proceedings against the country.

All this, as well as the deepening imbalances in the creative industries in Bulgaria, were the reason for the creation of the Alliance for the Development of Creative Forces (ARTS). The aims of the collective management organizations Musicauthor, Filmauthor and Artistauthor strive for change and sustainable growth in the sector, supporting the relevant institutions in finding the right solutions to ensure transparency, fairness and better conditions for the creative industries. In that year, the Association of Professional Photographers and the Association of Film Producers also joined the union.

The initiative was recognized by CISAC and thus the Bulgarian example was described in the Report on Global Royalty Revenue for 2021 along with those of seven other countries.

INDUSTRIAL PROPERTY

Amendments to the Law on Ratification of the Protocol for Preliminary Implementation of the Agreement on the Unified Patent Court have been approved. The Unified Patent Court is expected to be operational from 1 April 2023

The Government approved a draft Law on Amendments and Supplements to the Law on Ratification of the Protocol for Preliminary Implementation of the Agreement on the Unified Patent Court.

At the end of February 2020, the UK Government announced that it would not continue its membership of the Unified Patent Court following its withdrawal from the EU, and on 20 June 2020 it formally deposited its withdrawal from the Agreement and its Protocol.

These events had an impact on the conditions for entry into force of the Protocol, which is why the need arose to interpret Art. 3 of the Protocol in the context of Art. 89 of the Agreement, which mentions the three Member States in which the largest number of European patents have taken effect. In this sense, with the Joint Statement, the countries that ratified the Protocol are united around the interpretation that in Art. 3 of the Protocol should be considered instead of the United Kingdom, the next country with the highest number of European patents. The purpose of the Joint Statement is to overcome the obstacles arising from the withdrawal of the United Kingdom and to ensure the smooth implementation of the Protocol. Thus, the legal uncertainty regarding the entry into force of the Protocol will be overcome and the normal course of the process of preparing the work of the Unified Patent Court will be ensured.

The UPC will offer a uniform, specialised, and efficient framework for patent litigation at a European level. It will hear both infringement and revocation actions. The work of the Unified Patent Court will allow patent holders to obtain faster and more expert legal protection of their rights in patent disputes, and for the territory of the Member States under the Agreement. This will create a unified judicial practice in the field of patent disputes and will significantly reduce the costs of procedural representation of the affected parties on the territory of individual countries.

The Unified Patent Court (UPC) will comprise a Court of First Instance and a Court of Appeal.

The Court of First Instance will have a decentralised structure with local or regional divisions in the Member States and for certain cases a central division in Paris with a section in Munich.

The Court of Appeal will have its seat in Luxembourg and will decide on appeals against decisions of the Court of First Instance. Judges in the Patent Court may not receive paid or unpaid professional advice. However, they can perform judicial functions at the national court.

The Unified Patent Court officially confirmed the appointment of 85 judges - 34 legally qualified judges and 51 technically qualified judges. They will take up their duties as of the entry into force of the UPC Agreement. The leaders will be Hon. Dr. Klaus Grabinski from Germany, in his capacity as President of the Court of Appeal, and Ms. Florence Boutin from France, as President of the Court of First Instance. The technical judges at the institution are competent in the following areas: biotechnology, chemistry and pharmacy, electricity, mechanical engineering, physics.

The Government adopted a Decree on the repeal of the Ordinance on Industrial Property Representatives /approved by the Decree of the Council of Ministers No. 102 of May 30, 2022/

Chapter eight "b" - "Industrial property representatives" was created in the Act on Patents and Registration of Utility Models, which comprehensively regulates all issues related to the exercise of the activity of industrial property representation the special rules for entering these persons or associations in the registers, the issuance of a certificate, suspension and termination of activity, deletion from the register and invalidation of an issued certificate.

With the adoption of the decree, the Ordinance and the Decree for its adoption are completely repealed, excluding the possibility of implementing a by-law that is not in accordance with the legal provisions.

General communications CP13 and CP14 have first operating variants

The two projects in the field of trademarks, CP13 – ‘Trade mark applications made in bad faith’ and CP14 – ‘Trade marks contrary to public policy or to accepted principles of morality’ are extremely important, from the point of view of convergence of the parties' practices members of the European Union in these areas.

The aim of the two projects is to build a framework on the basis of which the practices of the national offices of the member countries and EUIPO are harmonized with regard to applications for trademarks filed in bad faith and the application of grounds for refusal related to public policy or to accepted principles of morality, in which areas national differences currently exist.

As a result of project work, on this very specific and sensitive matter, there are already first working versions of common communications prepared as a result of the joint efforts of project working group members, national departments and user associations.

The European Commission held an open public consultation on the subject of compulsory licensing

At present, the countries of the European Union regulate and implement the framework for compulsory licensing of patents in the European Union using different, fragmented procedures, which, however, is not sufficiently effective in times of crisis.

The public consultation aimed to gather the views of relevant stakeholders on how to build the most efficient possible EU compulsory licensing system, reduce the current fragmentation and increase the EU's resilience in managing crises of a global nature.

Young Bulgarians buy more fake products and continue to access pirated content

- More than half (52 %) of Europeans surveyed aged between 15 and 24 said they had bought at least one fake product online over the past year, both intentionally or by accident, and a third (33 %) said they had accessed digital content from illegal sources.
 - Looking at those who did it on purpose, 37 % bought a fake product and 21 % used, played, downloaded, or streamed content from illegal sources.
 - In Bulgaria, 39 % of young people bought a fake intentionally and 16 % knowingly accessed pirated content.
 - On the other hand, 60 % of young Europeans said they preferred to access digital content from legal sources, compared to 50 % in 2019. In Bulgaria, this percentage amounts to 63 % of young people.
 - Price and availability remain the main factors for buying counterfeits and for digital piracy, but peer and social influence is also increasingly important.
 - Cyberthreats, cyber fraud and the environmental impact are among the main deterrents.
- The 2022 edition of the Intellectual Property and Youth Scoreboard, released today by the European Union Intellectual Property Office (EUIPO), provides an update on the behaviours of young people towards intellectual property infringement in a post-pandemic context. The survey looks at the two sides of IP infringement: the trends in young people purchasing counterfeit goods and accessing pirated content, assessing trends since 2016. Over half (52 %) of the youth surveyed had bought at least one fake product online over the past year, intentionally or by accident, and a third (33 %) had accessed illegal content online.

Purchase of fakes

Reflecting the post-pandemic context, the new survey confirmed that 37 % of young people bought one or several fake products intentionally, which is a significant increase compared to the previous results (14 % in 2019). The figure varies notably by country, with the highest percentage being in Greece (62 %) and the lowest in Czechia (24 %). The counterfeit products that young people most commonly buy intentionally are clothes and accessories (17 %), followed by footwear (14 %) electronic devices (13 %), and hygiene, cosmetics, personal care and perfumes (12 %). But young people are also misled into buying fakes: unintentional purchase of fake products also stands at 37 % (1), and respondents acknowledged difficulties to distinguish genuine goods from counterfeits. 48 % had not bought such products or were unsure whether or not they had.

Online piracy

As regards digital content, access from legal sources is gaining ground among the younger generations. 60 % said that they had not used, played, downloaded or streamed content from illegal sources in the past year compared to 51 % in 2019, and 40 % in 2016, thus confirming the trend. However, intentional piracy remains stable, with 21 % of young consumers (one in five) acknowledging they had knowingly accessed pirated content in the last 12 months. A significant proportion of young people were misled into accessing pirated content. 12 % accessed pirated content by accident, and 7 % do not know if they have. The main type of pirated content was films (61 %) and TV series (52 %), followed by music (36 %), using mainly dedicated websites, apps and social media channels. In light of the new results, the Executive Director of the EUIPO, Christian Archambeau, said: This third edition of the IP and Youth Scoreboard, published during the European Year of Youth, confirms the trends identified in previous editions and offers richer insights into youngsters' perceptions and attitudes. At a time when e-commerce and digital consumption have been significantly growing, the increase in the intentional and unintentional purchase of fake goods is a worrying trend. As for piracy, it does not go down, even if young consumers increasingly prefer content from legal sources. This new analysis provides a valuable tool to help stakeholders, policy makers as well as educators and civil society organisations shape awareness-raising initiatives to support the informed choices of our young citizens and consumers.

Key drivers behind buying fakes and accessing pirated content

While price and availability continue to be the main reasons for buying fake products and accessing pirated content intentionally, social influences, such as the behaviour of family, friends, or people they know, are gaining significant ground. Other factors include not caring whether the product was a fake (or whether the content source was illegal), perceiving no difference between original and fake products, and the ease of finding or ordering fake products online. One in 10 respondents mentioned recommendations by influencers or famous people. What makes young people think twice? For both products and digital content, young people mentioned personal risks of cyber fraud and cyberthreats as important factors that would curb their behaviours. Also, a better understanding of the negative impact on the environment or on society are now more widely mentioned by the young people surveyed.

IPR-intensive industries create more than 81 million jobs in the EU and pay better salaries

- Industries with a high number of intellectual property rights generate almost 4 in 10 jobs in the Member States and pay higher salaries
- Their contribution to the EU's GDP amounts to 47 % and they are behind more than 80 % of EU imports and exports
- The weight of sectors active in climate change technologies and green trade marks account for 14 % of the EU's GDP and more than 9 % of jobs

Industries that make intensive use of intellectual property rights (IPRs) generate more than 81 million jobs in the EU, directly or indirectly. That means almost 4 in 10 jobs in the European Union (39.4 %). Furthermore, the contribution of these industries to the EU GDP amounts to 47.1 % of the total gross domestic product, worth 6.4 trillion EUR.

These are among the main findings of the 2022 edition of the report on IPR-intensive industries and economic performance in the European Union, a major EU-wide study released today by the European Union Intellectual Property Office (EUIPO) and the European Patent Office (EPO).

The report also reveals that more than 80 % of EU imports and exports are generated by IPR-intensive industries, producing a trade surplus of 224 billion EUR and helping to keep a positive balance between the EU's trade and the rest of the world.

The Executive Director of the EUIPO, Christian Archambeau, said: *Europe and innovation go hand in hand, and companies that capitalise on their Intellectual Property (IP) are seeing clear benefits while contributing to the functioning of the EU's internal market. The study shows that by strengthening Europe's IP ecosystem, we are strengthening the economy. IPR-intensive industries are a driving force for jobs and trade, and they can support Europe on its path towards economic recovery and the green transition.* The data from the 2022 edition shows that the contribution of IPR-intensive sectors to the EU economy is at its highest level since the period 2008-2010 in all aspects: job creation, GDP and export of goods and services. The IPR-intensive industries are thus increasingly important to the EU economy.

These industries employ more than 61 million people in the EU, and an additional 20 million jobs in industries that supply goods and services to IPR-intensive industries. They also pay significantly higher wages than other, with a wage premium of 41 %.

Impact of climate change and green technologies and trade marks

The study also shows that among IPR-intensive industries, the weight of industries engaged in the development of climate change mitigation technologies (CCMT) and those related to green trade marks has increased in the latest years, many of them related to energy and transport. Sectors intensive in CCMT patents or green trade marks account for 14 % of GDP in the EU, 9.3 % of employment and a large part of the EU's external trade activity.

Overall, around 1 in 10 European patent applications from EU applicants was related to CCMTs aimed at reducing or preventing the emission of greenhouse gases. Green trade marks filed by EU-based companies account for a similar share of all EU trade mark applications in 2021. IPR-intensive sectors in the EU internal market IPR-intensive industries are the backbone of the EU single market, accounting for more than 75 % of trade within the EU. They are also a major driver of cross-border job creation, as almost 7 million jobs in EU countries are created by companies from other Member States, with a share of such jobs in IPR-intensive industries exceeding 30 % in some countries. While countries such as Germany, France, Italy or the Netherlands are leading in the creation of new IP rights, others such as Czech Republic, Hungary, Poland or Estonia also strongly benefit from the division of labour within IPR-intensive industries.

OTHERS

Draft Law on Amendments and Supplements to the Law on Biological Diversity

The draft Law on Amendments and Supplements to the Law on Biological Diversity was developed in implementation of Reform 1 (C5.R1): Creation of a management structure for the Natura 2000 network to the National Plan for Recovery and Sustainability. It defines specific bodies responsible for the management of protected areas, as well as their powers. The obligation to develop management plans for all protected areas will be introduced, in which detailed area-

specific objectives and conservation measures will be defined, in accordance with the requirements of the European Commission.

Draft Law on Amendments and Supplements to the Law on Mediation

The problem of court workload is the focus of a number of structure-determining documents for the development of the judicial system, such as "Road map for the implementation of the Updated Strategy for the continuation of the reform of the judicial system" (adopted by Decision of the Council of Ministers No. 229/22.04.2016), Report of the European Commission to the European Parliament and the Council of Europe on Bulgaria's progress under the Mechanism for cooperation and verification from 13.11.2018, the results of an empirical study of the workload of judges in Bulgaria accepted by the Supreme Judicial Council (SJC), the latest annual analyzes of the judicial collegium of the SJC on workload, the annual reports of the Supreme Court of Cassation and more the big courts of 2018 and ect.

In the last five years, the population of Bulgaria decreased by 6.71%, but the number of cases received in the courts increased by 2.82%. This trend has generally been observed over the last 10-15 years.

Mediation is one of the ways to overcome the uneven workload of the courts, leading to saving resources and time and reducing the administrative burden of the proceedings. The wider application of mediation in the Republic of Bulgaria and the formation of a public attitude towards it necessitate going beyond the framework of the previous approach of only promoting mediation as an alternative way to resolve disputes and adding a new approach to stimulate the process - the introduction of mandatory judicial mediation in certain types of cases and in certain cases, by updating the regulations in the Law on Mediation, the Code of Civil Procedure and all other relevant legal acts related to the mediation of civil and commercial disputes.

The introduction of a mandatory judicial mediation procedure in certain types of civil and commercial cases will help to promote the use of alternative methods for resolving disputes, reduce the workload of the courts and increase efficiency in the field of civil and commercial justice.

Draft REGULATION amending and supplementing Regulation No. H-5 of June 27, 2007 on the terms and conditions for holding tenders for the provision of funds from the National Culture Fund of Bulgaria

The project proposes amendments and additions to Ordinance No. H-5 of June 27, 2007 on the conditions and procedure for conducting competitions for the provision of funds from the National Culture Fund (published in the State Gazette, No. 55 of 07.06.2007). The proposed amendments and additions are for the most part related to the removal of inconsistencies and ambiguities between the individual provisions of the regulation, which make it difficult to interpret and apply it. The aim is to achieve precision in the norms governing the procedure for evaluating the applicant projects.

António Campinos reappointed President of the European Patent Office

The member states of the European Patent Organization have voted for another five-year term in office for the President of the European Patent Office (EPO), António Campinos, commencing 1 July 2023.

Compiler: Antoaneta Drandova

ФИЛМОВИЯТ ТРЕЙЛЪР КАТО ОБЕКТ НА ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ

Иван Начев¹/ Ivan Nachev

Резюме

Настоящата статия цели да определи мястото на филмовия трейлър във филмовата индустрия, както и да предостави информация, която е важна за производителите на филми и други аудио-визуални произведения, за начините, по които се възприема това произведение от системата на интелектуална собственост.

Обект: филмовият трейлър като продукт на професионална творческа дейност във филмопроизводството

Предмет: филмовият трейлър като обект на закрила по реда на ЗАПСП при представяне на права на създатели – автори, права на артисти – изпълнители и на продуценти.

Представена е информация за основните характеристики на трейлъра, неговите разновидности и мястото му в процеса по генериране на зрителски интерес към предстоящото разгласяване на готовото аудио-визуално произведение. Засегнати са въпроси, които касаят неговото използване от страна на продуцентите, както и необходимостта от съобразяване на законовите разпоредби при неговото използване. Методологията на изследването е интердисциплинарна и линията, която се следва е от общото към частното. Използвани са комплексният, системният и структурният подход, методите на анализ и синтез, историческият метод, сравнителният метод, статистическият метод и др.

Авторска теза: филмовият трейлър е обект на авторскоправна закрила при отчитане на някои специфики/ особености.

Ключови думи: *интелектуална собственост, филмова индустрия, филм, трейлър, тизър*
JEL: O34, L82

Abstract

The following article aims to define the place of the movie trailer in the film industry, as well as to give proper information about the ways that movie products are perceived by the intellectual property system, which is important for the producers of movies and other audio-visual products.

Object: The movie trailer is a product of professional creative work in the filmmaking process.

Subject: The movie trailer as an object of protection under the Bulgarian Copyright Law under the representation of rights of creators - authors, rights of artists – performers, and producers.

Information about the main characteristics of the trailer, its derivatives, and its place in the process of generating viewers' interest in the upcoming dissemination of the audio-visual product is presented. Issues related to its use by producers, as well as the need to comply with legal provisions in its use, are also referred to in this article. The methodology of the research is interdisciplinary and the line it follows is from the general to the specific. The complex, systemic and structural approach, the methods of analysis and synthesis, the historical method, the comparative method, the statistical method, etc. were used.

Authors' thesis: a movie trailer is an object of copyright protection under the circumstances of considering some specifics/peculiarities.

Keywords: *intellectual property, film industry, movie, trailer, teaser*

JEL: O34, L82

¹ д-р Иван Начев е асистент в Университет за национално и световно стопанство, i.nachev@unwe.bg

Увод

Филмовият трейлър е предпочитан инструмент от продуцентите на филми при промоцията на техния бъдещ филм и като такъв, следва да бъде подложен на научен анализ, които да се опита да предостави определени отговори на важни въпроси, но и да постави въпроси за бъдещи изследвания.

Целта на статията е да се определи същността и спецификите на филмовия трейлър като продукт на филмовата индустрия, както и да се представи като обект системата на интелектуална собственост, по-специално като обект на авторскоправна закрила.

Обект: филмовият трейлър като продукт на професионална творческа дейност във филмопроизводството.

Предмет: филмовият трейлър като обект на закрила по реда на ЗАПСП при представяне на права на създатели – автори, права на артисти – изпълнители и на продуценти.

Авторска теза: филмовият трейлър е обект на интелектуална собственост, чието използване от страна на продуцентите не е обвързано със заплащане на допълнителни възнаграждения, каквито са предвидени за други обекти на авторскоправна закрила по реда на Закона авторското право и сродните му права.

1. Филмовият трейлър като продукт на професионална творческа дейност във филмовата индустрия

Според английско-българския речник думата „trailer”, в контекста на киното, е със следното значение: „кино сцени от следващия филм (с рекламна цел в кинопреглед и др.); анонс²;“. Този превод, дава ясна представа за това какво представлява филмовият трейлър и за какво се използва в киното – основната цел е да рекламира бъдещия филм, като по възможност да създаде интерес у аудиторията, така че, когато филмът се разпространи да генерира по-голям зрителски интерес. През годините на своето съществуване филмовият трейлър, изминава дълъг път на развитие, който, към момента, му отрежда ключова роля в процеса по генериране на зрителски интерес. Първият създаден и представен пред публика трейлър е на мюзикъла „Търсачите на удоволствия“ от далечната 1913 година³, като и до днес трейлърът заема централна роля в дейностите, които продуцентите планират, за да подпомогнат успешната реализация на своя филм. Не само това, но трейлърът се е превърнал в почти самостоятелно произведение, генериращо голяма аудитория и често със свой, индивидуален жизнен цикъл, който не е задължително да бъде обвързан с този на филма. Какво представлява самото произведение – кратко аудио-визуално произведение, което показва ключови моменти от филма и по-точно такива, които биха били най-интересни и притегателни за потребителите. Това кратко произведение, използва готови, заснети вече кадри от филма, като голяма роля в неговото формиране има монтажът. Трейлърът не само комбинира в себе си кадри от филма, но в него присъстват и част от другите елементи, които са характерни само за филма:

- а) музика;
- б) режисура и операторско майсторство;
- в) артистични изпълнения;
- г) специфични визуални ефекти;

² <http://rechnik.info/trailer> - последно посетен на 17.10.2022 г.

³ <https://sites.lsa.umich.edu/mqr/2015/07/a-brief-history-of-film-teasers-or-turns-out-this-post-is-not-about-peter-otnet/> - последно посетен на 17.10.2022 г.

д) специфични постпродукционни техники.

На основание горното, си позволявам да формулирам авторско определение за филмовия трейлър: аудио-визуално произведение с продължителност от не повече от пет минути чисто програмно време, което използва заснети и предназначени за включване във филм кадри, като ги комбинира чрез използването на класически и/или новаторски техники за създаване и монтаж на аудио-визуални произведения, с основна цел реклама на бъдещ филм и/или друго аудио-визуално произведение.

Предложеното определение е тежко, но в известна степен е опит за даване на изчерпателно обяснение за природата на филмовия трейлър, неговата комплексна структура и ясното разбиране, че при неговото изследване, следва да се подохожда с отговорност.

Разбира се, посоченият по-горе списък, не е изчерпателен и той може да бъде допълван с развитието на това аудио-визуално произведение и начините на неговото производство и използване. Това са само четири основни, според мен, специфики, които превръщат трейлъра в самостоятелно, но все пак производно на филма произведение.

Музиката във филмовия трейлър не е задължително да бъде музиката, която се използва във филма, който рекламира. Тя може да бъде поръчана специално за направата му, като основната ѝ цел е да подчертае динамичното развитие на историята в това кратко произведение.

Режисурата и операторското майсторство са неизменна част от филма, а трейлърът като негово производно произведение, изцяло разчита на положените творчески усилия от страна на режисьора и оператора в производствения процес на филма. Част от заснетите кадри, на терен, може да не намерят приложение в готовия продукт – филма, но бих станали част от неговия трейлър. Това може да бъде основа на последващ анализ, който да изследва природата му, тъй като повдига въпроса за това дали, когато кадрите са заснети за филма, но не са намерили приложение в крайния му вариант, но са намерили приложение в неговия трейлър, това разграничава последния от природата му на произведен продукт? Разбира се, това не е предмет на изследване в настоящия доклад.

Артистичните изпълнения са част от филмовия трейлър, като целта е да се покажат ситуациите, в които са поставени героите по атрактивен начин за зрителя, за да могат да бъдат използвани като притегателен център. Актьорската игра е неизменна част от филма и разбира се, това намира място и в неговата кратка рекламна версия.

Специфични визуални ефекти могат да се използват при създаването на трейлъра, така че да ангажират вниманието на зрителя. Ефектите могат да бъдат, както част от използваните във филма, така и такива, които се създават специално за неговото промоционално видео. Визуалните ефекти заемат все по-централна роля във процеса по създаване на аудио-визуалните произведения, превръщайки се в един от инструментите на различните продукции за привличане на зрителски интерес. Съвсем уместно и логично е тяхното използване и представяне във филмовия трейлър.

Специфичните постпродукционни техники, са такива, които се различават в голяма степен от техники използвани при монтажа на филма. Докато монтажисти, режисьори, оператори и всички други лица, които са ангажирани в постпродукционния процес имат свободата да разгърнат цялата история на екранизирания сценарий, използвайки голяма част от заснетите на снимачна площадка кадри, като по този начин създадат една логична и подредена история с всички драматургични елементи, то при филмовият трейлър трябва да се разкаже определена история (извадена от контекста на цялото) в рамките на от 30 секунди до 3 минути. Това прави работата на постпродукционния екип, доста по-сложна – от заснет материал в размер на десетки часове, трябва да се изберат конкретни сцени, със съответните подходящи дължини, така че историята на двучасовия

филм, да бъде представена по интригуващ за публиката начин в рамките на ограниченото време, което е характерно за филмовите трейлъри.

Според вида филмовите трейлъри, могат да бъдат групирани в две основни групи, като тези групи са условни и не целят изчерпателност:

- тийзър трейлър;
- окончателен/финален трейлър.

Тийзър трейлъра е още по-кратко представяне на филма, което обикновено се разгласява сред аудиторията, докато филма е все още в продукционна фаза – т.е. снимките не са приключили или филма е в някоя от другите си продукционни фази (например монтаж) и цели да привлече вниманието на аудиторията, загатвайки за предстоящия филм. Тийзър трейлърите се свързват, обикновено, с ограничено представяне на сюжетното съдържание, като основно се разчита на зрелищни сцени с актьори, които са добре познати на аудиторията.

Финалният трейлър е този, който е с по-голямо времетраене и в него се представя основния сюжет на филма, който е с висока степен на готовност за премиерно излъчване в киносалон.

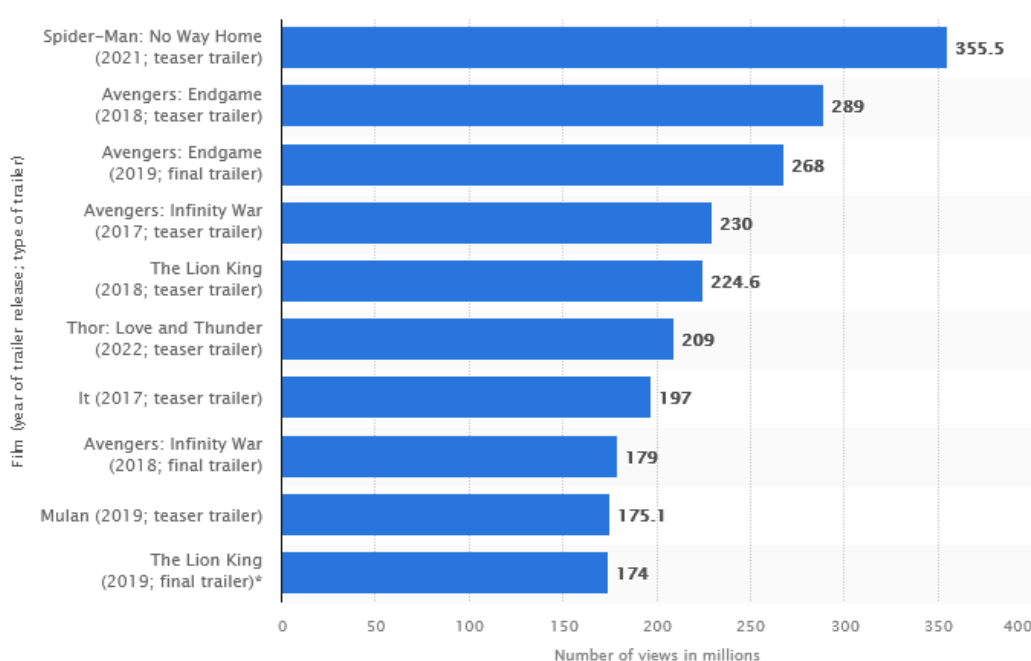
С развитието на социалните мрежи и платформи за видеосподеляне, филмовият трейлър заема още по-важна роля в процеса по привличане на аудитория. Темата за генерирането на милионна аудитория, която да гледа трейлъра не се изчерпва само до привличането на аудитория, а и до изграждане на лоялни потребители, които да:

- следят социалните мрежи на продуцента, където обикновено се публикуват трейлърите;
- следват/абонираат за социалните мрежи и платформи за споделяне на съдържание на продуцента;
- следят/следват/абонираат за социални мрежи на актьори;
- купуват мърчъндайзинг и други.

Информацията, предоставена от STATISTA⁴, показва големият интерес, който филмовите трейлъри генерират в милиони гледания.

⁴ <https://www.statista.com/> - последно посетен на 17.10.2022 г.

Фигура 1. Брой гледания на филмовия трейлъри към 04 месец 2022 г. по данни на STATISTA.

От Фигура 1, става ясно, че най-гледаният филмов трейлър до момента е на филма „Спайдърмен: няма път към дома“ с малко под 360 милиона гледания. Тези гледания на трейлъра са част от предпоставките за неговия последващ успех, но в допълнение спомагат за генерирането на лоялна аудитория, която да следи всичко онова, което се случва в поредицата. Чрез такива кратки видеа, продуцентите и големите филмови студия поддържат интереса на аудиторията, особено, когато има времеви прозорец между премиерите на отделните продължения на филма. Нещо, характерно за Марвел е интегрирането на тийзър трейлър за продължение на поредицата им от филми във финалните надписи на текущия филм. Тоест, тази нова рекламна техника показва, че е абсолютно възможно и дори препоръчително създаване на тийзър трейлъри в много ранен продукционен етап на бъдещия филм.

2. Филмовият трейлър като обект на авторскоправна закрила по реда на ЗАПСП

От гледна точка на системата на интелектуална собственост, която безспорно припознава филма като неин обект⁵, всяко произведение, което може да бъде определено като аудио-визуално, също се ползва със закрила по съответния предвиден, законов ред.

Тъй като трейлърът е специфичен продукт във филмопроизводствения процес, от гледна точка на системата на интелектуална собственост и в частност художествената собственост, той може да бъде разглеждан като:

- незавършено произведение;
- производно произведение;
- самостоятелно произведение.

⁵ чл. 3, ал. 1, т. 4 от ЗАПСП, обн. ДВ. бр. 56 от 29.06.1993 г.

Разглеждайки трейлърът като **незавършено** произведение, поради спецификата на неговото производство – използване на кадри от филма, който все още се намира на етап производство или представлява неразгласено произведение, е необходимо, да се проучи хипотезата, при която той не получава закрилата на готовия филм. Законодателят е предвидил в Закона за авторското право и сродните му права⁶, закрила и за част от произведенията, в това число и незавършените такива⁷. Независимо към коя от трите категории произведения ще бъде причислен трейлърът, то той, съобразно разпоредбите на ЗАПСП се ползва със съответната закрила и по този начин се определя неговото място в системата на интелектуалната собственост.

При разглеждането на Трейлъра като **производно** произведение, обръщам внимание на предвидената разпоредба в ЗАПСП, която закриля „преводи и преработки на съществуващи произведения...“⁸. Възприемайки филмовият трейлър като преработен и съкратен вариант на филма, отново, той не може да бъде изключен от обектите на закрила по ЗАПСП.

Трейлърът като **самостоятелно** произведение, трябва да бъде разгледан от гледна точка на дефинициите на ЗАПСП, които, на първо място, посочват обектите на закрила и, на второ място, определят всички негови правоносители. В съдържателно отношение, трейлърът като аудио-визуално произведение има следните елементи⁹:

- сценарий – действието, което се показва във филмовия трейлър, е подчинено на общия сценарий на филма. Представените сцени, са сцени от самия филм и от неговия сценарий. Независимо дали показаната сцена ще бъде включена или не във финалната версия на филма, сценарият е написан за конкретното произведение, а трейлърът се ползва от това произведение. В практиката съм срещал хора, които твърдят, че е създаден сценарий за филм, но това, за което те говорят е план, който указва какво да бъде включено във филма, а не драматургичното произведение – сценарий;
- режисура – поставянето на сценария пред камера е работа на режисьора, който извършва тази своя дейност за целия филм, подобно, както при сценария и тук резултата от работата на режисьора е използвана в трейлъра, благодарение на намерението му да бъде включена във филма. Не трябва да се бърка участието на режисьора в постпродукционния процес, в който се създава, технически, трейлъра – там неговата работа се изчерпва с подреждане на последователност на кадрите, тяхната дължина и скорост;
- операторско майсторство – идентично е положението и при операторското майсторство, при което се ползва труда на оператора, който той е положил и чиито резултат е филма, при неговото създаване;
- актьорска игра – артист-изпълнителите, изпълняващи своите роли, съобразно сценария, са заснели определени сцени от филма, като тяхното изпълнение се ползва за направата на трейлъра и то в определени негови части;
- музика – при музиката всичко е по-дискусионно, отколкото при гореизброените елементи. Музиката за трейлъра, може да бъде специфична – т.е. изработена специално за трейлъра, но трябва да бъде съобразена,

⁶ От тук нататък ЗАПСП.

⁷ чл. 3, ал. 3 от ЗАПСП.

⁸ чл. 3, ал. 2 от ЗАПСП.

⁹ Не се цели изчерпателност, а и такава не би била възможна, поради спецификата на всеки отделен трейлър. Представения списък е с елементи, които присъстват във всеки трейлър, като той може да бъде допълван с допълнителни елементи, в зависимост от нуждите на конкретната продукция.

стилистично, с цялата музика за филма, неговото настроение и посланието, което трейлърът има към публиката;

- сценография и костюми – сценографията в нейната съвкупност (причисляваме и реквизита), както и костюмите са тези, които са създадени за филма. Сцените на трейлъра, извадени от конкретни ситуации, в които са поставени героите на филма са със съответната сценография и костюми, като няма практика героите да бъдат поставяни в среда или представяни с различни костюми от тези, които са в готовата версия на филма;
- специални ефекти – специалните ефекти, както и музиката, имат двойствена природа. От една страна се разчита на тези, които са във филма, а от друга страна е възможно имплементирането на специфични такива, когато говорим за визуални ефекти. ;
- организационно и финансово осигурява от продуцент и др. – фигурата на продуцента, отново е от съществено значение за създаването на трейлъра, негова е инициативата и финансовите ресурси, които са необходими за монтаж, звуков дизайн и оформяне на финалната негова версия. Разбира се е важно, да се възприеме, че продуцентът не бил поел финансово-организационна работа, ако не е продуцент на целия филм.

Обобщавайки признаците, по които причислявам трейлъра на филма към обектите на авторскоправна закрила, бих извел следните:

- наличие на всички характеристики на аудио-визуалните произведения;
- независимо дали е самостоятелно произведение, или ще се разглежда като производно на филма, ЗАПСП предоставя закрила;
- независимо дали се смята за завършено, или незавършено произведение, ЗАПСП предоставя закрила;
- налице са всички или по-голяма част от елементите на филма, които му отреждат безспорно място до филма, аудио-визуалните произведения и от там в системата на интелектуална собственост.

По въпроса за авторите на трейлъра на филма и предвид неговата природа, ЗАПСП е категоричен¹⁰, а именно:

- режисьор;
- оператор;
- сценарист;
- при анимационни филми и художник-постановчикът.

Авторското право върху трейлърът за съответните правноносителите е в обем, който се предоставя за всяко едно произведение обект на закрила. Авторите са носители на неимуществените¹¹ и имуществени¹² права върху него, а продължителността на самата закрила е тази, която е дефинирана за всички авторски права в ЗАПСП – през целия живот на авторите и 70 години след смъртта на последния¹³ преживял. Предходните правила, важат и за авторите на всички други произведения, които са включени в трейлъра като музика, сценография, костюми и т.н., но отчитайки спецификата на разпоредбите на

¹⁰ чл. 62, ал. 1 от ЗАПСП.

¹¹ чл. 15 от ЗАПСП.

¹² чл. 18 от ЗАПСП.

¹³ чл. 29 от ЗАПСП, при отчитане на някои специфики за изтичане срока на закрила.

ЗАПСП¹⁴ – те имат права за своите произведения, но не върху самото аудио-визуално произведение.

Друга категория носители на права са актьорите, които съобразно дефиницията в ЗАПСП за артист-изпълнители – „.....лицето, което представя, пее, свири, танцува, рецитира, играе, режисира, дирижира, коментира, озвучава роли или изпълнява по друг начин произведение....“, са правноносителите. Обема на предоставяните на актьорите права е такъв, какъвто се предоставя на всички артист-изпълнители – имуществени¹⁵ и неимуществени¹⁶ и разбира се, при отчитането на спецификите на ЗАПСП¹⁷ при аудио-визуално произведение.

Централна роля в работата по създаване на филм или друго аудио-визуално произведение, е тази на продуцента. Той е лицето, което организира създаването на филма и/или аудио-визуалното произведение, както и осигурява неговото финансиране¹⁸. Ключовата му роля в създаването на произведението е предопределена от дефиницията в ЗАПСП, на лице организиращо скъпоструващия процес по производство и осигуряване на необходимия финансов ресурс. Правата на филмовите продуценти са отново имуществени¹⁹ и макар и не изрично посочени²⁰ като такива и неимуществени²¹. Времетраенето на закрилата е общото за носителите на сродни права – 50 години, като в този случай от създаването на записа на филма и/или друг вид аудио-визуално произведение.

Въпросите, които биха се породили от процесите по създаване и използване на трейлърите са множество, като обобщавам най-важните, според мен, три въпроса:

- дължат ли се допълнителни възнаграждения на авторите;
- дължат ли се допълнителни възнаграждения на носителите на сродни права;
- дължат ли се допълнителни възнаграждения на другите автори, чиито обекти са включени във филма.

При отговора на горепосочените въпроси, за някои заети в сектора и дори специалисти в областта биха реферирали към уредбата на вторичното използване, което според ЗАПСП, трябва да бъде уговорено в духа на разпоредбите на чл. 65 – т.е. допълнително възнаграждение²². Тази хипотеза при филмите не е възможна, тъй като законодателят е предвидил възможност, продуцентите да осъществяват безпрепятствено промоцията на филмите, за които са осигурили финансиране. Разпоредбата на чл. 67 от ЗАПСП, дава възможност на продуцентите да използват „отделни кадри от филма в обем, оправдан от рекламата за филма, без съгласието на авторите и без заплащане на възнаграждение....“. Всички спорове, по отношение на необходимостта от допълнително възнаграждение, както и характерът на използването, са безпредметни, особено, когато говорим за рекламни цели. Търсейки обяснение, за това, защо в ЗАПСП е предвидена такава разпоредба, която ограничава възможността на авторите да получават възнаграждения за

¹⁴ чл. 62, ал. 2 от ЗАПСП.

¹⁵ чл. 75 от ЗАПСП.

¹⁶ чл. 76 от ЗАПСП.

¹⁷ чл. 78 от ЗАПСП.

¹⁸ чл. 62, ал. 3 от ЗАПСП.

¹⁹ чл. 90а от ЗАПСП.

²⁰ В чл. 90а, ал. 2 от ЗАПСП е посочено правото на име на продуцента, като то не е изведено в текста на Закона като неимуществено, по примера на другите правноносителите.

²¹ чл. 90а, ал. 2 от ЗАПСП.

²² Такова възнаграждение се полага по право на авторите на филма, всички други носители на авторски права за произведения включени във филма се договарят с продуцента. При актьорите такова възнаграждение се дължи на тези в главни роли.

използването на кадрите от филма за рекламни цели, то можем да го намерим в характеристиките на филмите:

- нематериални продукти;
- висока мобилност;
- уязвими на посегателства;
- високи производствени разходи за производство на единица продукт.

Високите производствени разходи са обусловени от няколко характеристики на филмопроизводството:

- скъпоструваща техника за заснемане;
- многоброен екип от хора;
- високи хонорари за актьори и творчески екип;
- високи разходи за маркетинг.

Според StudioBinder, нискобюджетни продукции (в контекста на американското кинопроизводство) са тези с бюджет до 5 млн. долара, среднобюджетни са тези с бюджет до 50 млн. долара, а високо бюджетни тези с бюджет над 50 млн. долара²³. В България, според Изпълнителна агенция „Национален филмов център“, за 2021 година, размерът на средностатистическия пълнометражен игрален филм е малко над 1.5 млн. лева²⁴. При тези нива в България, съвсем закономерно е една от характеристиките на филма да бъде „високи производствени разходи за единица продукт“. Това поставя в риск лицата, инвестирани в създаването на филма, а и предвид това, че самите автори, при равни други условия, не поемат финансов риск, а единствено фигурата на продуцента поема такъв²⁵, обясняват в достатъчна степен разпоредбата на ЗАПСП.

Всеобщият интерес – и на автори, и на продуцент е филмът да бъде успешен, а неговата подходяща, навременна и добре планирана реклама е един от способите за финансов успех на продукцията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

През годините филмовият трейлър се е превърнал в предпочитан инструмент за подпомагане на маркетинговите активности, които продуцентът осъществява в процеса по успешна реализация на филмовата продукция. През последните години филмовият трейлър заема още по-централна роля в живота на потребителите, което е основно, благодарение на развитието на социалните мрежи и подобряване на условията за достъп до съдържание. Същността на създаването на привлекателен, за зрителите, трейлър е не само да промоцира бъдещия филм, но и да създаде група от лоялни потребители, които да подпомагат развитието на социалните мрежи, както на продуцента, така и на всички останали заети в процес – актьори, автори и др.

От гледна точка на интелектуалната собственост и тезата на настоящия доклад, филмовият трейлър е припознат и приравнен до обектите на художествена собственост, като

²³ <https://www.studiobinder.com/blog/production-budget/> - последно посетен на 17.10.2022 г.

²⁴ Данните са достъпни на <https://www.nfc.bg/wp-content/uploads/2021/01/%D0%97%D0%90%D0%9F%D0%9E%D0%92%D0%95%D0%94-%E2%84%96-19-%D0%A1%D0%A0%D0%95%D0%94%D0%9D%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%A2%D0%98%D0%A1%D0%A2%D0%98%D0%A7%D0%95%D0%A1%D0%9A%D0%98-%D0%91%D0%AE%D0%94%D0%96%D0%95%D0%A2.pdf> – последно посетен на 17.10.2022 година.

²⁵ Визира се определението за продуцент на филм или друго-аудио визуално произведение, залегнало в чл. 62, ал. 3 от ЗАПСП.

се ползва със същата закрила, с каквато се ползват всички останали аудио-визуални произведения. Неговото използване от страна на продуцента, приемайки, че са кадри от филма и се използват за рекламна цел, е освободено от заплащане и не се разглежда като вторично използване. Настоящият доклад оставя отворени въпросите за задълженията на продуцента, за съобразяване с неотчуждимите морални права на автори и носителите на сродни права и смята ли се използването на филмовия трейлъър, за действие по разгласяване на цялото, готово аудио-визуално произведение.

ИНФОРМАЦИОННИ ИЗТОЧНИЦИ

1. Закон за авторското право и сродните му права, Обн. ДВ. бр.56 от 29 юни 1993 г.
2. Закон за филмовата индустрия, Обн., ДВ, бр. 105 от 2.12.2003 г.
3. <http://rechnik.info/trailer> - последно посетен на 17.10.2022 г.
4. <https://sites.lsa.umich.edu/mqr/2015/07/a-brief-history-of-film-teasers-or-turns-out-this-post-is-not-about-peter-orner/> - последно посетен на 17.10.2022 г.
5. <https://www.statista.com/> - последно посетен на 17.10.2022 г.
6. <https://www.studiobinder.com/blog/production-budget/> - последно посетен на 17.10.2022 г.
7. <https://www.nfc.bg/> - последно посетен на 17.10.2022 г.

MOVIE TRAILER AS AN OBJECT OF INTELLECTUAL PROPERTY

Ivan Nachev²⁶

Abstract

The following article aims to define the place of the movie trailer in the film industry, as well as to give proper information about the ways that movie products are perceived by the intellectual property system, which is important for the producers of movies and other audio-visual products.

Object: The movie trailer is a product of professional creative work in the filmmaking process.

Subject: The movie trailer as an object of protection under the Bulgarian Copyright Law under the representation of rights of creators - authors, rights of artists – performers, and producers.

Information about the main characteristics of the trailer, its derivatives, and its place in the process of generating viewers' interest in the upcoming dissemination of the audio-visual product is presented. Issues related to its use by producers, as well as the need to comply with legal provisions in its use, are also referred to in this article. The methodology of the research is interdisciplinary and the line it follows is from the general to the specific. The complex, systemic and structural approach, the methods of analysis and synthesis, the historical method, the comparative method, the statistical method, etc. were used.

Authors' thesis: a movie trailer is an object of copyright protection under the circumstances of considering some specifics/peculiarities.

Keywords: *intellectual property, film industry, movie, trailer, teaser*

JEL: O34, L82

Introduction

The movie trailer is a preferred instrument that movie producers use for promoting their upcoming movie, and as such, it should be subject to scientific analysis to try to provide certain answers to important questions, but also to raise questions for future research.

This research aims to identify the nature and specifics of the movie trailer as a product of the film industry, as well as to represent it as an object of the intellectual property system, specifically as a copyright-protected object.

Object: The movie trailer is a product of professional creative work in the filmmaking process.

Subject: The movie trailer as an object of protection under the Bulgarian Copyright Law under the representation of rights of creators - authors, rights of artists – performers, and producers.

Authors' thesis: a movie trailer is an object of copyright protection that is used by the producers and is not related to additional remuneration, which is provided for other objects of copyright protection by the Bulgarian Copyright Law.

1. The movie trailer as a product of professional creative work in the industry

According to the English-Bulgarian dictionary, the word "trailer", in the context of cinema, has the following meaning: "cinematographic scenes from the following movie (for advertising purposes in a movie review, etc.); announcement²⁷". That translation gives a clear perception of what the movie trailer is and what it is used for the cinema – the main purpose is to promote the

²⁶ Dr. Ivan Nachev is an Assistant at University of National and World Economy, i.nachev@unwe.bg

²⁷ <http://rechnik.info/trailer> - last visited on 17.10.2022.

upcoming movie, possibly creating audience interest so that when the movie is released it generates more viewer interest. Over the years of its existence, the movie trailer has gone a long way in developing, which nowadays gives it a key role in the process of generating viewers' interest. The first trailer created and presented to the public was for the musical "Pleasure Seekers" from the distant year 1913²⁸, and to this day the trailer occupies a central role in the activities that the producers plan to support the successful realization of their movie. Not only that, but the trailer has become almost a work in its own right, generating a large audience and often with its own, individual life cycle that doesn't necessarily tie into that of the movie. What is the work itself - a short audio-visual work that shows key moments from the movie and specifically those that would be most interesting and attractive to users. This short piece uses already-done, already-shot footage from the movie, with editing playing a big role in its formation. The trailer not only combines footage from the movie but also includes some of the other elements that are unique to the movie:

- a) music;
- b) directing and cinematography;
- c) artistic performances;
- d) specific visual effects;
- e) specific post-production techniques.

Based on the above, I allow myself to formulate an author's definition of the movie trailer: an audio-visual work of no more than five minutes of pure program time, which uses footage shot and intended for inclusion in a movie, combining them through the use of classical and/ or innovative techniques for creating and editing audio-visual works, with the primary purpose of advertising a future movie and/or other audio-visual work.

The proposed definition is heavy, but to some extent, it is an attempt to give a comprehensive explanation of the nature of the movie trailer, its complex structure, and the clear understanding that in its study, it should be approached with responsibility.

Of course, the above list is not exhaustive, and it can be supplemented with the development of this audiovisual work and the ways of its production and use. These are just four main, in my opinion, specifics that turn the trailer into an independent, but still derivative work of the movie.

The music in the movie trailer does not necessarily have to be the music used in the movie it is promoting. It can be specially commissioned to make it, and its main purpose is to emphasize the dynamic development of the story in this short work.

Direction and cinematography are an invariable part of the movie, and the trailer, as its derivative work, fully relies on the creative efforts made by the director and cinematographer in the production process of the movie. Some of the filmed footage, in the field, may not find use in the finished product - the movie, but I would become part of its trailer. This can be the basis of subsequent analysis to explore its nature, as it raises the question of whether, when the footage was shot for the movie but did not find use in its final version, but did find use in its trailer, this distinguishes the latter of its derivative nature? Of course, this is not the subject of research in the present report.

Artistic performances are part of the movie trailer, the purpose is to show in attractive for the audition way, how the characters react in particular situations, so they can be used as gravity center. Actors' work is an invariable part of the movie, which of course finds its place in the short promotion version.

Specific visual effects could be used for creating a trailer to engage viewers' attention. Effects could be part of the used pieces in the movie, as well as pieces that are specifically created for the promotion video. Visual effects take a more central role in the process of creating audio-

²⁸ <https://sites.lsa.umich.edu/mqr/2015/07/a-brief-history-of-film-teasers-or-turns-out-this-post-is-not-about-peter-orner/> - last visited on 17.10.2022.

visual products, turning into one of the tools of the various productions to attract audience interest. Their use and presentation in the movie trailer are quite appropriate and logical.

The specific post-production techniques differ to a great extent from the techniques used in editing the movie. Whilst editors, directors, operators, and everybody else, who is related to the post-production process, have the freedom to unfold the entire story of the screenplay using much of the on-set footage, thus creating a logical and orderly story with all the dramatic elements, the movie trailer must tell a particular story (taken out of the context of the whole) within 30 seconds to 3 minutes. This makes the post-production team's work rather difficult – from footage amounting to dozens of hours, specific scenes must be selected, with correspondingly appropriate lengths, so that the story of the two-hour movie is presented in an intriguing way to the audience within the limited time that is typical of movie trailers.

According to the type of the movie, trailers could be grouped into two main groups, which are conditional and not intended to be exhaustive:

- teaser
- final trailer

The teaser trailer is an even shorter movie promotion, which usually is disseminated to the audience, while the movie is still in the postproduction phase – e.g., meaning that the shooting is not yet finished, or the movie is in the other post-production phases(e.g., editing) and aims to attract audience attention by hinting at the upcoming movie.

The final trailer is the longer one, which introduces the main plot of the movie, which on the other hand is about to be ready to be presented in cinemas.

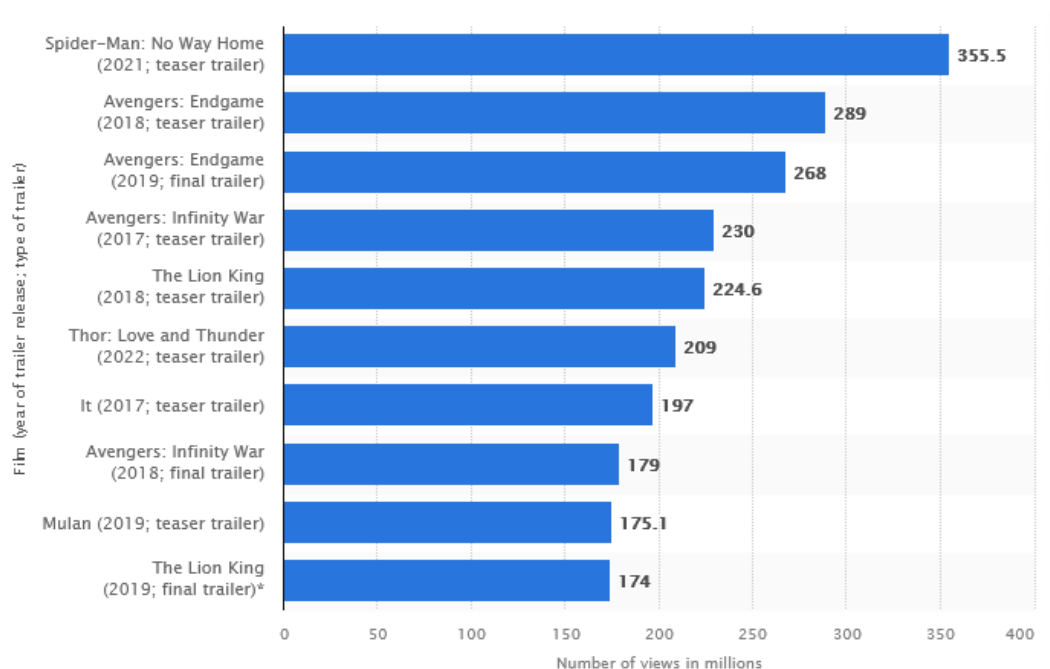
With the development of social networks and video-sharing platforms, the movie trailer is taking on an even more important role in the process of attracting an audience. The topic of generating an audience of millions to watch the trailer is not only about attracting an audience but also about building loyal users who:

- follow social media accounts and platforms for content sharing, where trailers are usually posted;
- follow/subscribe to the social media accounts and platforms for content sharing by the producer;
- follow/subscribe to the social media accounts of the actors

The information, provided by STATISTA ²⁹ shows the high interest that movie trailers generate at the moment:

²⁹ <https://www.statista.com/> - last visited on 17.10.2022.

Figure 1. Number of views of movie trailers by the 4th month of 2022, according to STATISTA

From Figure 1, it is clear that the most up-to-date viewed movie trailer is Spider-Man: No Way Home with just under 360 million views. These trailer views are part of the prerequisites for its subsequent success, but in addition, they help generate a loyal audience to follow everything that happens in the series. Through such short videos, producers and major film studios keep the interest of the audience, especially when there is a window of time between the premieres of individual sequels. Something typical of Marvel is the integration of a teaser trailer for a sequel to their movie series into the end credits of the current movie. That is, this new advertising technique shows that it is absolutely possible and even advisable to create teaser trailers very early in the production stage of the future movie.

2. The movie trailer as an object of copyright protection under the Bulgarian Copyright Law

From the point of view of the intellectual property system, which unquestionably recognizes the movie as its object³⁰, any work that can be defined as audio-visual also enjoys protection under the corresponding legal order.

Since the trailer is a specific product in the filmmaking process, from the point of view of the intellectual property system and artistic property, in particular, it can be considered as:

- An unfinished work
- A derivative work
- An independent work

Considering the trailer as **an unfinished work**, due to the specifics of its production – using footage from the movie that is still in the production stage or representing an unpublished work, it is necessary to research the hypothesis in which it does not receive the protection of the finished

³⁰ Art. 3, para. 1, p. 4 from Bulgarian Copyright Law, published SG. no. 56 of 29.06.1993

movie. The legislator is provided for in the Bulgarian Copyright Law³¹, protection for part of the works, including unfinished ones³². Regardless of which of the three categories of works the trailer will be assigned to, it, under the provisions of the Bulgarian Copyright Law, enjoys the corresponding protection and thus its place in the intellectual property system is determined.

When considering the Trailer as a **derivative work**, I pay attention to the provided provision in the Bulgarian Copyright Law, which protects "translations and adaptations of existing works³³...". Taking the movie trailer as a revised and shortened version of the movie, again, it cannot be excluded from the objects of protection under the Bulgarian Copyright Law.

The trailer, as **an independent work**, must be considered from the point of view of the definitions of the Bulgarian Copyright Law, which, first of all, indicate the objects of protection and, secondly, define all its rights holders. In terms of content, the trailer as an audio-visual work has the following elements³⁴:

- script – the action shown in the movie trailer is subordinate to the general script of the movie. The presented scenes are scenes from the movie itself and its script. Regardless of whether or not the scene shown will be included in the final version of the movie, the script was written for that particular work, and the trailer uses that work. In practice, I have met people who claim that a movie script has been created, but what they are talking about is a plan that specifies what is to be included in the movie, not the dramatic work - a script;
- directing – putting the script in front of the camera is the job of the director who carries out this activity for the entire movie, similar to the script and here the result of the director's work is used in the trailer thanks to his intention to be included in the movie. Not to be confused with the director's involvement in the post-production process, in which the trailer is technically created - there his work is limited to arranging the sequence of shots, their length, and speed;
- cinematography – the situation is identical to cinematography, in which the work of the cameraman, which he put in and whose result is the movie, is used during its creation;
- acting - the actors performing their roles, according to the script, filmed certain scenes from the movie, and their performance was used to make the trailer and certain parts of it;
- music – with music, everything is more debatable than with the above elements. Trailer music can be specific – e.g., made specifically for the trailer, but should be consistent, stylistically, with all the music for the movie, its mood, and the message the trailer has for the audience;
- set design and costumes – the set design as a whole (we also include props), as well as the costumes, are those that were created for the movie. The scenes of the trailer, taken from specific situations in which the characters of the movie are placed, have the appropriate scenography and costumes, and there is no practice for the characters to be placed in an environment or presented with different costumes than those in the finished version of the movie;

³¹ From here on Bulgarian Copyright Law

³² Art. 3, para. 3 from Bulgarian Copyright Law.

³³ Art. 3, para. 2 from Bulgarian Copyright Law

³⁴ It is not intended to be comprehensive, nor would it be possible, due to the specifics of each individual trailer.

The presented list is of elements that are present in each trailer, and it can be supplemented with additional elements, depending on the needs of the specific production.

- special effects – special effects, like music, have a dual nature. On the one hand, it relies on those that are in the movie, and on the other hand, it is possible to implement specific ones when we talk about visual effects. ;
- organizationally and financially provided by a producer, etc. – the figure of the producer, again essential to the creation of the trailer, is the initiative and the financial resources that are necessary for editing, sound design, and shaping the final version of it. Of course, it is important to perceive that the producer did not undertake financial and organizational work if he was not the producer of the entire movie.

Summarizing the signs by which I attribute the movie trailer to the objects of copyright protection, I would derive the following:

- presence of all the characteristics of the audio-visual work;
- regardless of whether it is a stand-alone work or is to be considered a derivative of the movie, the Bulgarian Copyright Law provides protection;
- regardless of whether it is considered a finished or unfinished work, the Bulgarian Copyright Law provides protection;
- all or a greater part of the elements of the movie are present, which gives it an undisputed place next to the movie, audio-visual works, and from there in the system of intellectual property.

On the issue of the authors of the movie trailer and given its nature, the Bulgarian Copyright Law is categorical³⁵, namely:

- director;
- operator;
- screenwriter;
- in the case of animated movies and the artist-director.

The copyright on the trailer for the respective rights holders is to the extent that is granted for each work subject to protection. The authors are the bearers of the non-property³⁶ and property³⁷ rights to it, and the duration of the protection itself is that which is defined for all copyrights in the Bulgarian Copyright Law – throughout the life of the authors and 70 years after the death of the last alive author³⁸. The previous rules also apply to the authors of all other works that are included in the trailer such as music, scenography, costumes, etc., but considering the specifics of the provisions of the Bulgarian Copyright Law³⁹ - they have rights to their works, but not to the audio itself. visual work.

Another category of rights holders are the actors, who according to the definition in the Bulgarian Copyright Law of performing artists - "...the person who presents, sings, plays, dances, recites, acts, directs, conducts, comments, voices roles or performs in any other way work...", are the right holders. The scope of rights granted to actors is the same as granted to all artists-performers – property⁴⁰, and non-property⁴¹ and of course, considering the specifics of the Bulgarian Copyright Law⁴² for audio-visual work.

³⁵ Art. 62, para. 1 from Bulgarian Copyright Law.

³⁶ Art. 15 from Bulgarian Copyright Law.

³⁷ Art. 18 from Bulgarian Copyright Law.

³⁸ Art. 29 from Bulgarian Copyright Law., taking into account some specifics of the expiry of the protection period..

³⁹ Art. 62, para. 2 from Bulgarian Copyright Law.

⁴⁰ Art. 75 from Bulgarian Copyright Law.

⁴¹ Art. 76 from Bulgarian Copyright Law.

⁴² Art. 78 from Bulgarian Copyright Law.

A central role in the work of creating a movie or other audio-visual work is that of the producer. He is the person who organizes the creation of the movie and/or audio-visual work, as well as provides its financing⁴³. His key role in the creation of the work is predetermined by the definition in Bulgarian Copyright Law, of a person organizing the costly process of production and securing the necessary financial resources. The rights of movie producers are again property⁴⁴ and, although not explicitly stated⁴⁵ as such, non-property⁴⁶. The duration of protection is the common one for holders of related rights – 50 years, in this case from the creation of the recording of the movie and/or other types of audio-visual work.

The questions that would arise from the processes of creating and using the trailers are numerous, and I will summarize the most important, in my opinion, three questions:

- whether additional royalties are due to the authors;
- whether additional remunerations are owed to holders of related rights;
- whether additional royalties are owed to the other authors whose objects are included in the movie.

When answering the above questions, some employed in the sector and even specialists in the field would refer to the regulation of secondary use, which, according to the Bulgarian Copyright Law, must be agreed upon in the spirit of the provisions of Art. 65 – i.e., additional reward⁴⁷. This hypothesis is not possible in the case of movies, since the legislator has foreseen the possibility for the producers to carry out the unhindered promotion of the movies for which they have provided financing. The provision of Art. 67 of the Bulgarian Copyright Law enables the producers to use "individual frames from the movie in the volume justified by the advertisement for the movie, without the consent of the authors and payment of remuneration...". All disputes regarding the need for additional remuneration, as well as the nature of the use, are irrelevant, especially when we are talking about advertising purposes. Looking for an explanation as to why the Bulgarian Copyright Law provides for such a provision that limits the authors' ability to receive remuneration for the use of the footage from the movie for advertising purposes, we can find it in the characteristics of the movies:

- intangible products;
- high mobility;
- vulnerable to encroachment;
- high production costs for producing a unit of product.

According to StudioBinder, low-budget productions (in the context of American filmmaking) are those with a budget of up to \$5 million, medium-budget are those with a budget of up to \$50 million⁴⁸, and high-budget are those with a budget of over \$50 million. In Bulgaria, according to the Executive Agency "National Film Center", for 2021, the size of the average full-length feature movie is just over 1.5 million BGN⁴⁹. At these levels in Bulgaria, it is quite natural

⁴³ Art. 62, para. 3 from Bulgarian Copyright Law.

⁴⁴ Art. 90a from Bulgarian Copyright Law.

⁴⁵ In Art. 90a, para. 2 from Bulgarian Copyright Law the right to the producer's name is indicated, as it is not listed in the text of the Law as non-property, following the example of other rights holders

⁴⁶ Art. 90a, para. 2 from Bulgarian Copyright Law.

⁴⁷ Such remuneration is due by right to the authors of the film, all other holders of the copyright for works included in the film are agreed with the producer. For actors, such remuneration is due to those in leading roles.

⁴⁸ <https://www.studiobinder.com/blog/production-budget/> - last visited on 17.10.2022.

⁴⁹ <https://www.nfc.bg/wp-content/uploads/2021/01/%D0%97%D0%90%D0%9F%D0%9E%D0%92%D0%95%D0%94-%E2%84%96-19-%D0%A1%D0%A0%D0%95%D0%94%D0%9D%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%A2%D0%98%D0%A1%D0%A2%D0%98%D0%A7%D0%95%D0%A1%D0%9A%D0%98-%D0%91%D0%AE%D0%94%D0%96%D0%95%D0%A2.pdf> – last visited on 17.10.2022.

that one of the characteristics of the movie should be "high production costs per unit of product". This puts at risk the persons who invested in the creation of the movie and given that the authors themselves, other things being equal, do not take financial risk, and only the figure of the producer takes one⁵⁰, sufficiently explaining the provision of the Bulgarian Copyright Law.

The universal interest of both authors and producers is for the movie to be successful, and its appropriate, timely, and well-planned advertising is one of the means for the financial success of the production.'

CONCLUSION

Over the years, the movie trailer has become a preferred tool to support the marketing activities that the producer carries out in the process of the successful realization of the movie production. In recent years, movie trailer has taken an even more central role in the lives of consumers, which is mainly thanks to the development of social networks and the improvement of conditions for accessing content. The essence of creating an attractive trailer for viewers is not only to promote the future movie but also to create a group of loyal users who will support the development of social networks, both for the producer and everyone else involved in the process - actors, authors, etc.

From the point of view of intellectual property and the thesis of this report, the movie trailer is recognized and equated to the objects of artistic property, enjoying the same protection as all other audiovisual works. Its use by the producer, assuming that it is footage from the movie and used for advertising purposes, is exempt from payment and is not considered secondary use. This report leaves open the questions of the producer's obligations to respect the inalienable moral rights of authors and holders of related rights and whether the use of the movie trailer is considered an act of publicizing the entire, finished audiovisual work.

REFERENCES

1. Bulgarian Copyright Law, Pub. SG. No. 56 of June 29, 1993
2. Law on the Film Industry, Promulgated, SG No. 105 of 2.12.2003
3. <http://rechnik.info/trailer> - last visited on 17.10.2022
4. <https://sites.lsa.umich.edu/mqr/2015/07/a-brief-history-of-film-teasers-or-turns-out-this-post-is-not-about-peter-orner/> - last visited on 17.10.2022
5. <https://www.statista.com/> - last visited on 17.10.2022
6. <https://www.studiobinder.com/blog/production-budget/> - last visited on 17.10.2022
7. <https://www.nfc.bg/> - last visited on 17.10.2022

⁵⁰ It refers to the definition of a producer of a film or other audio-visual work laid down in Art. 62, para. 3 of the Bulgarian Copyright Law.

ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ОСНОВНИ ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ ВЪРХУ ПАТЕНТНАТА АКТИВНОСТ

Александър Александров / Aleksandar Aleksandrov⁵¹

Резюме

Целта на настоящото изследване е да провери оказват ли въздействие избрани макроикономически показатели върху патентната активност на изследваните страни, колко е силно това въздействие и каква е неговата посока. Целта се постига чрез използването на регресия на времеви редове по методът на най-малките квадрати. Основните резултати, до които достига изследването е, че изследваните страни изостават значително от водещите иновационни държави в ЕС, а по-голямата роля на публичния спрямо частния сектор потвърждава оценките, дадени им от Европейският индекс за иновационно развитие. Държавите трябва да насочат своите усилия в стимулиране ролята на частния сектор в технологичното и иновационно развитие, ако искат да постигнат устойчив икономически растеж във все по-технологичния свят.

Ключови думи: патенти, икономически растеж, патентна активност, иновации
JEL: O34, O38, O11

Abstract:

The purpose of the present study is to check whether selected macroeconomic indicators have an impact on the patent activity of the countries under study, how strong this impact is and what is its direction. The objective is achieved by using least squares time series regression. The main results reached by the research are that the studied countries are significantly behind the leading innovation countries in the EU, and the greater role of the public sector compared to the private sector confirms the assessments given to them by the European Innovation Index. Countries must focus their efforts on stimulating the role of the private sector in technological and innovation development if they want to achieve sustainable economic growth in an increasingly technological world.

Keywords: patents, economic growth, patent activity, innovations;
JEL: O34, O38, O11

Увод

Патентната активност обикновено се разглежда само от микроикономическа гледна точка, тъй като най-често тя се свързва с провежданата от фирмите икономическа политика, но сама по себе си, патентната активност може да представлява важен индикатор за активността на компаниите на пазара и за техните производствени и научноизследователски възможности. База за тези изводи са изобретенията и иновациите, които фирмите лицензират или внедряват в своята дейност, и чрез които, осъществявайки своята роля на пазара, те допринасят за икономическия растеж на страната.

Според Кругман, Обстфелд и Мелиц (2013), микроикономиката е анализ от долу на горе, който показва как различните икономически субекти, преследвайки собствения си интерес, колективно определят как да бъдат използвани ресурсите. Макроикономиката, от

⁵¹ Д-р Александър Александров е асистент в катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ към Бизнес факултета на Университета за национално и световно стопанство.

друга страна, се занимава с онази част на икономическата наука, която изследва определянето на общото ниво на заетост, производство и растеж на икономиката на цялата страна. Те заключват, че също както микроикономиката, макроикономиката се занимава с ефективното разпределение и използване на ограничените ресурси, но докато микроикономиката насочва вниманието към икономическите решения на отделните субекти, макроикономиката анализира поведението на икономиката като цяло. По този начин ролята на патентната активност може да бъде съществен индикатор за икономическото развитие на една страна.

1. Иновации и икономически растеж

Иновациите са един от градивните елементи за дългосрочен икономически растеж и стабилно и устойчиво развитие на една икономика. Могат да бъдат дадени множество дефиниции за това какво е иновация, като нито една от тях не може да бъде определена за единствено вярна: иновацията често възниква от нови комбинации от съществуващи знания (Schumpeter, 1934); иновацията е практическото прилагане на идеи, което води до въвеждане на нови стоки или услуги или подобряване на предлагането на стоки или услуги (Schumpeter, 1934); иновацията се съсредоточава върху концепциите за обновление, модернизация и промяна (King and Anderson, 2002); иновацията е нещо ново и преднамерено с често несигурен, рискован и непредсказуем резултат (Angle, 2000); ISO 56000:2020(en) определя иновацията като „нов или променен субект, реализиращ или преразпределящ стойност“.

Иновациите са изследвани на ниво индивид (Miron et al. 2004), група (Huelshager et al. 2009) и организационно ниво (Smith et al. 2008). В настоящото изследване те ще бъдат разглеждани от макроикономическа гледна точка, на ниво държава, представени от патентната активност.

Националните системи за защита на интелектуалната собственост са силно зависими от нивото на икономическо развитие. На пръв поглед връзката между националните системи за защита на интелектуалната собственост, характеризираща се в най-голяма степен с патентите за изобретения, и нивото на икономическо развитие на държавите трябва да е двупосочна. Укрепвайки своите системи за защита на интелектуалната собственост, правителствата подпомагат икономическото и социално развитие на своята страна. В същото време в икономически силните страни развитието на технологиите и иновациите е по-бързо и по-мащабно, в сравнение с не толкова богатите икономики. Подобен анализ прави Александров (2022).

Иновациите, под формата на въвеждането на нов или значително подобрен продукт, процес или метод, са в основата на стимулирането на икономическия растеж и производителността. Иновациите могат да помогнат за ускоряване на икономическото възстановяване и да изведат страните по пътя към устойчив и по-екологичен растеж. Иновациите и икономическият растеж са тясно свързани. Всяка движи другата, така че иновациите са ключов компонент в политическата програма на правителствата (Hsu et al. 2014). Това се наблюдава в технологично развитите страни като Япония, Южна Корея, а през последното десетилетие и в Китай, където инвестициите в иновации и технологично развитие са не просто част от фирмената политика, но и част от държавната политика за икономическо развитие на страната.

Икономическите показатели оказват влияние върху иновациите на различни нива: фирмено, регионално и държавно. Различни изследвания показват, че управлението и регулирането на интелектуалната собственост е от полза за икономическия растеж, като предоставя стимули за иновации, без да възпрепятства трансфера на знания (Atun et al.

2007). Също така страните с голям дял на високо образованата работна сила постигат по-високо благосъстояние и по-висока разполагаемост на ресурси, които се използват за инвестиции в иновации (Rossberger and Krause 2015). Традиционно населението на икономически по-развитите страни имат по-добър достъп до образование на всички образователни равнища, което, следователно, резултира в причинно-следствената връзка – високо образование-развита иновационна дейност-икономически растеж.

По света обаче не всички страни са икономически развити до такава степен, че да бъдат водещи в икономиката или в технологиите. Голяма част от тези страни залагат на чужди интелектуални успехи, на чиято база да развият своите икономики. В този смисъл взаимовръзката между разходите за научноизследователска и развойна дейност и иновативните усилия на дадена страна се подчертава от ендегенните модели на растеж (Romer 1994; Zachariadis 2003). В това отношение Raghupathi and Raghupathi (2017) показват, че докато научноизследователската и развойна дейност е важен показател за иновациите, само някои страни от ОИСР осъществяват иновации, увеличавайки инвестициите си в научноизследователска и развойна дейност. Други страни избират да насърчават своите иновации чрез разпространение на технологии от други страни от ОИСР (Acemoglu and Linn 2004; Wang 2010). Тези страни използват ноу-хау, генерирано от други държави (Guloglu и Tekin 2012). Това откритие не означава, че научноизследователската и развойна дейност не е важна за дългосрочния растеж. А означава, че мярката за научноизследователска и развойна дейност не може и не трябва да се тълкува самостоятелно като единствен и достатъчен измерител за иновационна дейност, трябва да бъдат взимани предвид и други фактори (Aghion and Howitt 1998).

Държавите-лидери в иновационното и технологично развитие могат да влияят върху природата на конкуренцията в глобален мащаб, докато държавите-последователи на технологиите и иновациите трябва да се подчиняват на правилата, установени от страните-иноватори. В ЕС има значителни разлики между страните, които имат висок капацитет за иновации и страните с нисък иновационен капацитет, като процесът на конвергенция между тях е много бавен и силно неравномерен (Veugelers 2016), нещо, което бива потвърдено и от ежегодния Европейски иновационен индекс, изготвян от Европейската комисия за иновационното развитие на страните в Европа.

2. Европейски иновационен индекс

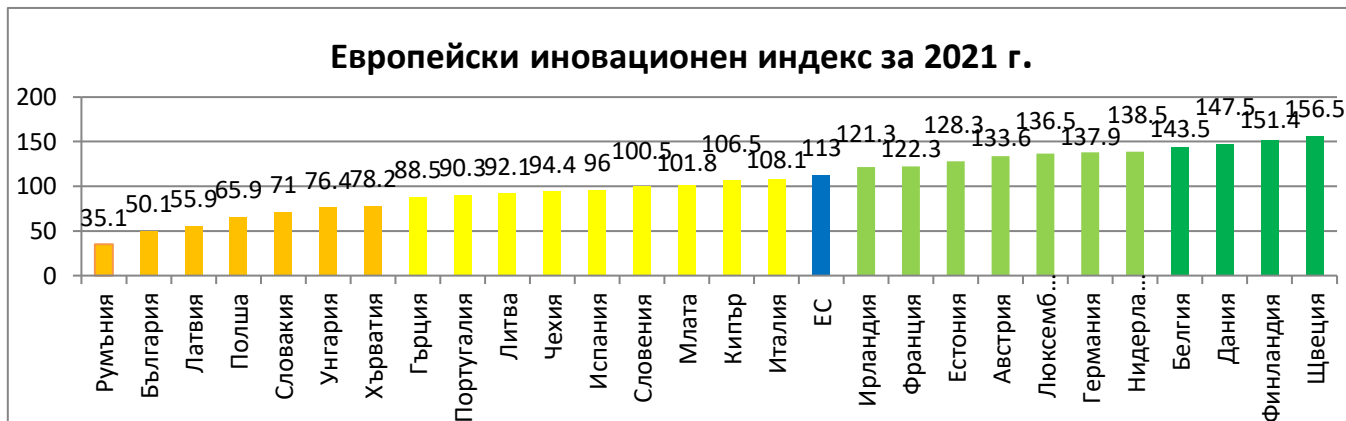
По какъв начин ще бъде измерено доколко е иновативна една национална икономика е трудно начинание. Създадени са редица методи и модели, като никой от тях не може да претендира за абсолютна точност. И все пак като водещ и най-често използван метод се явява Европейският иновационен индекс, който се разработва ежегодно от Европейската комисия. Европейският иновационен индекс (ЕИИ) представлява комбиниран индикатор, който отразява както иновативната способност, така и иновационната позиция на икономиката (Kowalski 2020a).

Годишният ЕИИ, показан на Фигура 1, предоставя сравнителна оценка на резултатите от научните изследвания и иновациите на държавите-членки на ЕС и относителните силни и слаби страни на техните системи за научни изследвания и иновации. Той се базира на определени правила за оценяване и помага на държавите-членки да направят оценка на областите, в които трябва да съсредоточат усилията си за повишаване на своите иновационни резултати.

Ефективността на иновациите се измерва с помощта на комбиниран индикатор, който обобщава резултатите от редица различни показатели. ЕИИ прави разлика между

четири основни типа дейности - Рамкови условия, Инвестиции, Иновационни дейности и Въздействия - и десет иновационни измерения, обхващащи общо 27 показателя.

Фигура 1. Годишен Европейски иновационен индекс

Източник: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_en

В настоящото изследване са включени шест от последните седем страни в индекса за 2021 г. – Румъния, България, Полша, Словакия, Унгария и Хърватия, като единствено Латвия отсъства, поради липса на достатъчна по обем информация за всеки от участващите в изследването показатели.

Тези страни са избрани поради това, че са най-слабо оценени в Европейският иновационен индекс и от тях се очаква да предприемат най-много мерки за коригиране на тяхното иновационно изоставане, както от средната норма за ЕС, така и от водещите в индекса страни.

3. Методика на изследването

Изследването преследва две цели: първата цел е да се изследва и да се направи сравнение на въздействието на няколко основни макроикономически показатели върху патентната активност на изследваните страни; втората цел е да се изведат причини и да се направят изводи за резултатите, получени от направеното изследване.

За съставянето на моделите в изследването е използван регресионен анализ на времеви редове по метода на най-малките квадрати. Включените в модела променливи включват:

Таблица 1. Включени в моделите независими променливи

Показател	Очакван знак на регресионния коефициент
БВП	Положителен
Брутен държавен дълг	Отрицателен
ПЧИ	Положителен
Основен борсов индекс	Положителен
Безработица	Отрицателен

Източник: Съставено от автора

Чрез регресионният коефициент се вижда каква е силата на въздействие на независимата променлива върху зависимата променлива, т.е. колко процента изменение в зависимата променлива ще предизвика 1% изменение на независимата променлива.

Знакът пред регресионният коефициент дава информация за посоката на въздействието, което оказва независимата променлива на зависимата – при отрицателен

знак повишаването на променливата води до понижаване на зависимата променлива и обратното, понижаването на променливата води до повишаване на зависимата променлива. В тези случаи е налице обратнопропорционална връзка между зависима и независима променлива. Когато знакът пред независимата променлива е положителен, посоката на изменение на зависимата и независимата променлива е една и съща. Поради своята обратнопропорционална същност се очаква показателите държавен дълг и безработица да са с отрицателни знаци.

За изследването са използвани годишни данни за периода 2001-2020г., като всички показатели са изведени в процентни величини (годишен прираст).

За по-надеждно оценяване на силата и посоката на забавеното въздействие на променливите са използвани до 2 лага. Поради използвани годишни данни всеки лаг отговаря на 1 година закъснение в проявлението на променливата. Това позволява да се види дали променливата оказва по-силно или по-слабо изоставащо въздействие върху зависимата променлива, въздействие, което се проявява след една или две години.

Преди провеждането на регресиите по метода на най-малките квадрати, за всички регресионни модели са проведени тестове за стационарност на времевите редове. Всички показват, че в сила е алтернативната хипотеза за наличие на стационарност, тъй като вероятностите са под критичното равнище на значимост от 0.05. Резултатите от тестовете за стационарност могат да бъдат видяни в Таблицы 2, 5, 8, 11, 14 и 17. Следователно е допустимо осъществяването на моделиране на всеки от времевите редове, използвани в изследването.

Процесът на моделиране за всеки от регресионните модели, участващи в изследването, започва, като се включват до 2 лага на всички участващи в моделите променливи. След постъпково отстраняване на статистически незначимите променливи се достига до съответните регресионни модели в Таблицы 3, 6, 9, 12, 15 и 18, в които всички променливи са статистически значими при критично равнище на значимост 5%.

Проведени са също така и тестове на Рамзи за грешки в спецификацията на моделите, тестове за серийна корелация на остатъците и тестове за хетероскедастичност на остатъците, чиито резултати могат да се видят в Таблицы 4, 7, 10, 13, 16 и 19. Резултатите от тестовете за разпределение на остатъците са показани във Фигури 2, 3, 4, 5, 6 и 7.

Коефициентът на детерминация (R-squared) при всички регресионни модели, показва, че съответният процент от изменението на зависимата променлива може да бъде обяснен чрез измененията на участващите в моделите независими променливи.

Вероятността на F-отношението (Probability F-statistic) за всички регресионни модели е под единица, което показва, че се потвърждава алтернативната хипотеза за адекватност на използваните модели.

Трябва да се направи задължително уточнението, че това не означава, че включените в изследването регресионни модели са най-добрите възможни, а просто, че отразяват адекватно връзката между зависимата променлива и независимите променливи.

4. Резултати от проведените регресионни анализи

4.1. България

Резултатите на България в Европейският иновационен индекс всяка година, през последните седем, бележат подобрене, като се повишават от индекс 43 през 2014 г. до индекс 50 през 2021 г.

Силните страни на страната са в интелектуалните активи, устойчивостта на околната среда и въздействието върху заетостта. Топ 3 индикатори включват развитието на

технологии, свързани с околната среда, заявките за регистрация на дизайн и заявките за регистрация на търговски марки.

Слабите страни на България са свързани с равнището на научноизследователската система, финансирането и инвестициите в иновационна дейност и иновационната свързаност, включваща връзките между иновационните малки и средни предприятия и иновационните публично-частни партньорства. Най-слабите индикатори на българското иновационно развитие са правителствената подкрепа за научноизследователска и развойна дейност на фирмите, броят на хората с технологични умения над средното равнище и продуктивността на ресурсите.

Таблица 2. Тестове за стационарност на времевите редове, използвани в регресията по метода на най-малките квадрати

Метод	Статистика	Вероятност	Кроссекции	Наблюдения
Нулева хипотеза: Има единичен корен (допуска наличието на общи процеси на единичен корен)				
Левин, Лин и Шу t^*	-4.86230	0.0000	6	113
Нулева хипотеза: Има единичен корен (допуска наличието на индивидуални процеси на единичен корен)				
Им, Песаран и Шин W -stat	-5.69504	0.0000	6	113
Разширен тест на Дики-Фулър - Фишер хи-квадрат	53.0512	0.0000	6	113
Тест на Филипс-Перон - Фишер хи-квадрат	51.4382	0.0000	6	114

Източник: Съставено от автора

Таблица 3. Резултати от регресия по метода на най-малките квадрати за България

ПРОМЕНЛИВА	КОЕФИЦИЕНТ	ВЕРОЯТНОСТ
КОНСТАНТА	-53.17362	0.0394
ДЪЛГ(-1)	-1.053675	0.0284
ДЪЛГ(-2)	0.634001	0.0516
ПЧИ	0.427789	0.0080
ПЧИ(-1)	-0.341030	0.0446
БОРСОВ ИНДЕКС	-0.869323	0.0029
БОРСОВ ИНДЕКС(-2)	-0.196366	0.0553
БЕЗРАБОТИЦА	11.92617	0.0206
БЕЗРАБОТИЦА(-1)	-16.51119	0.0258
БЕЗРАБОТИЦА(-2)	11.14746	0.0460
R-squared	0.784557	Prob(F-statistic)
		0.056314

Източник: Съставено от автора

Върху патентната активност в България показателят безработица е този, който оказва най-съществено въздействие. При текущ период и при втори лаг ръстът на безработицата с 1% води до малко над 11% ръст на подаваните заявки за патент, което може да се обясни с нарастването на хората, които започват да разработват своите идеи като индивидуални изобретатели, някои от които в последствие биват привлечени от различни иновационни компании. Трудно за обяснение обаче остава отрицателния знак на регресионния коефициент при първи лаг, което означава, че 1 % ръст на безработицата през предходната година води до над 16% спад на патентната активност в текущата година. Възможно обяснение за това може да бъде, че изобретателите са приключили или прекратили работата си по дадена иновация, след което е прекратен и техният договор с работодателят им.

От останалите променливи единствено брутният държавен дълг при първи лаг и до известна степен индекса Софикс на БФБ, имат по-осезаемо въздействие върху патентната

активност в страната. Оценката на иновационното развитие на страната от страна на Европейският иновационен индекс се потвърждава и от получените от модела резултати, като ролята на частния сектор не е силно застъпена.

При регресионният модел със зависима променлива патентната активност в България, в сила е нулевата хипотеза за липса на грешки в спецификацията на регресионното уравнение, както може да се види на Таблица 4. Отново се потвърждава нулевата хипотеза при теста за серийна корелация на остатъците, както и при теста за хетероскедастичност.

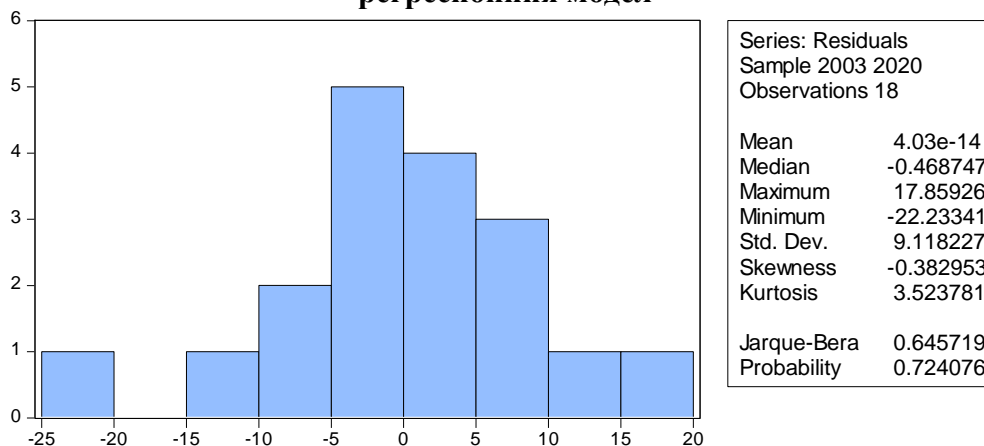
Таблица 4. Резултати от проведени тестове на регресионния модел

Резултати от теста на Рамзи за наличие на грешки в спецификацията регресионното уравнение			
	Стойност	df	Вероятност
t-отношение	0.487775	7	0.6406
F-отношение	0.237925	(1,7)	0.6406
Коефициент на вероятност	0.601639	1	0.4380
Резултати от теста за серийна корелация на остатъците			
F-отношение	0.383715	Вероятност F(4,4)	0.8120
Наблюдения R ²	4.991544	Вероятност Хи-квадрат(4)	0.2882
Резултати от теста за хетероскедастичност на остатъците			
F-отношение	0.234564	Вероятност F(4,9)	0.9119
Наблюдения R ²	1.321719	Вероятност Хи-квадрат(4)	0.8577

Източник: Съставено от автора

На Фигура 2 е изобразен резултатът от теста за разпределението на остатъците. Статистиката на Jarque-Bera показва резултат от 0.724076, което е основание да бъде приета нулевата хипотеза за наличие на нормално разпределение на остатъците.

Фигура 2. Резултати от теста за нормално разпределение на остатъците на регресионния модел

Източник: Съставено от автора

4.2. Румъния

Румъния също бележи лек напредък в своето иновационно развитие според ЕИИ през последните години – от индекс 31 през 2014 г. до индекс 35 през 2021 г.

Силните страни на Румъния са във въздействието върху продажбите, цифровизацията и устойчивостта на околната среда. Топ 3 показателя включват износ на средно- и високотехнологични стоки, проникване на ширококолов достъп и разходи за рисков капитал.

Слабите страни на страната са иноваторите, инвестициите на компаниите и въздействието на заетостта, а трите най-слаби показатели за иновационното развитие на страната са заетостта в иновационните предприятия, бизнес иноваторите и иновационните разходи в не научноизследователска и развойна дейност, като и трите показателя са оценени с индекс 0.

Таблица 5: Тестове за стационарност на времевите редове, използвани в регресията по метода на най-малките квадрати

Метод	Статистика	Вероятност	Кроссекции	Наблюдения
Нулева хипотеза: Има единичен корен (допуска наличието на общи процеси на единичен корен)				
Левин, Лин и Шу t*	-3.92237	0.0000	6	113
Нулева хипотеза: Има единичен корен (допуска наличието на индивидуални процеси на единичен корен)				
Им, Песаран и Шин W-stat	-4.00278	0.0000	6	113
Разширен тест на Дики-Фулър - Фишер хи-квадрат	39.3957	0.0001	6	113
Тест на Филипс-Перон - Фишер хи-квадрат	47.9674	0.0000	6	114

Източник: Съставено от автора

Таблица 6. Резултати от регресия по метода на най-малките квадрати за Румъния

ПРОМЕНЛИВА	КОЕФИЦИЕНТ	ВЕРОЯТНОСТ
КОНСТАНТА	-58.32079	0.0436
ДЪЛГ	1.271262	0.0005
ДЪЛГ(-2)	-0.941844	0.0003
БВП(-1)	-0.967595	0.0074
БОРСОВ ИНДЕКС	-0.264673	0.0020
БОРСОВ ИНДЕКС(-1)	0.129976	0.0362
БОРСОВ ИНДЕКС(-2)	0.194454	0.0094
БЕЗРАБОТИЦА(-2)	7.603705	0.0247
R-squared	0.814277	Prob(F-statistic)
		0.005117

Източник: Съставено от автора

Върху патентната активност в Румъния отново най-силно въздействие се оказва от безработицата, като в модела тя присъства в своя втори лаг. 1% изменение на променливата води до над 7% изменение на патентната активност, като посоката е правопрпорционална. Сравнително силно въздействие върху патентната активност оказват също и брутният дълг при нулев и при втори лаг, както и равнището на БВП при първи лаг. Брутният дълг при нулев лаг има правопрпорционално въздействие върху зависимата променлива и води до над 1% изменение в нея, докато при втори лаг посоката на въздействие се обръща. Обратнопорпорционална е посоката на въздействие на БВП при първи лаг, като 1% изменение в променливата води до почти 1% изменение на зависимата променлива. Обяснение може да бъде търсено в засиленото участие на държавата в иновационната дейност в страната и по-слабата роля на частния сектор. Възможно е новопоеният държавен дълг да бъде насочван към иновационни дейности в текущ период, но след двугодишен период по-голямата част да бива пренасочена или самите проекти да биват приключвани, което да резултира в отрицателно въздействие върху патентната активност. Според резултатите на страната в ЕИИ, ролята на частния сектор е значително по-слаба за иновационното развитие на страната, което бива потвърдено и от полученият модел.

В Таблица 7 се установява липса на грешки в спецификацията на регресионното уравнение и при регресионния модел със зависима променлива патентната активност при Румъния. Също така се установява и липса на серийна корелация на остатъците и липса на хетероскедастичност, тъй като се потвърждава нулевата хипотеза.

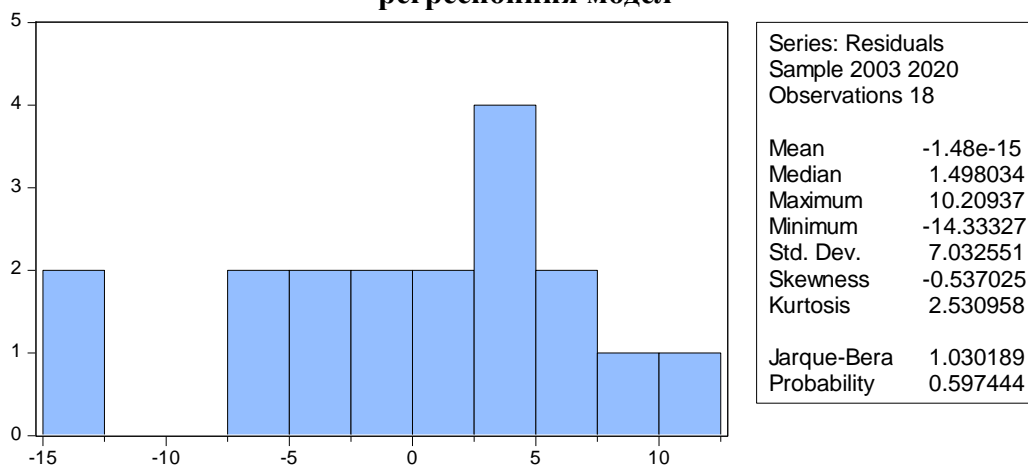
Таблица 7. Резултати от проведени тестове на регресионния модел

Резултати от теста на Рамзи за наличие на грешки в спецификацията регресионното уравнение			
	Стойност	df	Вероятност
t-отношение	1.241818	9	0.2457
F-отношение	1.542111	(1,9)	0.2457
Коефициент на вероятност	2.846759	1	0.0916
Резултати от теста за серийна корелация на остатъците			
F-отношение	2.016752	Вероятност F(4,6)	0.2111
Наблюдения R ²	10.32246	Вероятност Хи-квадрат(4)	0.0353
Резултати от теста за хетероскедастичност на остатъците			
F-отношение	1.290238	Вероятност F(4,9)	0.3434
Наблюдения R ²	5.102293	Вероятност Хи-квадрат(4)	0.2770

Източник: Съставено от автора

Статистиката на Jarque-Bera, изобразена на Фигура 3, показва 0.597444, което е основание да бъде приета нулевата хипотеза за наличие на нормално разпределение на остатъците.

Фигура 3. Резултати от теста за нормално разпределение на остатъците на регресионния модел

Източник: Съставено от автора

4.3. Полша

Представянето на Полша в Европейският иновационен индекс бележи постоянно подобрене през последните седем години – от индекс 51 през 2014 г. до индекс 66 през 2021 г.

Силните страни на Полша са в цифровизацията, интелектуалните активи и използването на информационни технологии, а топ 3 индикатори включват заявки за регистрация на дизайни, население с висше образование и технологии, свързани с околната среда.

Слаби страни на Полша са иноваторите, въздействието на заетостта и научноизследователската система. Най-слабите индикатори за иновационното развитие на

страната са заетостта в иновационните предприятия, бизнес иноваторите и чуждестранните докторанти.

Таблица 8: Тестове за стационарност на времевите редове, използвани в регресията по метода на най-малките квадрати

Метод	Статистика	Вероятност	Кроссекции	Наблюдения
Нулева хипотеза: Има единичен корен (допуска наличието на общи процеси на единичен корен)				
Левин, Лин и Шу t*	-3.20934	0.0007	6	111
Нулева хипотеза: Има единичен корен (допуска наличието на индивидуални процеси на единичен корен)				
Им, Песаран и Шин W-stat	-5.94472	0.0000	6	111
Разширен тест на Дики-Фулър - Фишер хи-квадрат	56.9673	0.0000	6	111
Тест на Филипс-Перон - Фишер хи-квадрат	57.3627	0.0000	6	114

Източник: Съставено от автора

Таблица 9. Резултати от регресия по метода на най-малките квадрати за Полша

ПРОМЕНЛИВА	КОЕФИЦИЕНТ	ВЕРОЯТНОСТ
КОНСТАНТА	13.67328	0.0084
ПЧИ(-1)	0.009277	0.0034
БВП	-2.637791	0.0000
БВП(-1)	-1.541709	0.0010
БОРСОВ ИНДЕКС	-0.168224	0.0487
БОРСОВ ИНДЕКС(-1)	0.563817	0.0002
БОРСОВ ИНДЕКС(-2)	0.707662	0.0001
БЕЗРАБОТИЦА	13.80188	0.0000
БЕЗРАБОТИЦА(-1)	-23.71312	0.0000
БЕЗРАБОТИЦА(-2)	9.948168	0.0001
R-squared	0.966988	Prob(F-statistic)
		0.000054

Източник: Съставено от автора

Върху патентната активност в Полша отново най-съществено въздействие оказва безработицата и в трите разглеждани периода, като особено силно е това въздействие при първи лаг, като 1% изменение в променливата води до над 23% обратнопропорционално изменение в патентната активност. Ролята на държавата се потвърждава и чрез по-силното въздействие и на променливата БВП, която, както в нулев, така и при първи лаг действа с обратнопропорционално въздействие. При Полша може да се обърне внимание и на основния борсов индекс на страната – WIG20, който също има сравнително силно въздействие в сравнение със силата на въздействие на променливата при другите държави, това може да се обясни със значително по-силната полска икономика и от там наличието на по-богати фирми, които имат възможност да извършват повече НИРД – новоподадените заявки за патенти се отразяват в ръст на цените на акциите на тези компании на фондовата борса. Основните проблеми при иновационното развитие на Полша според ЕИИ се крият в частния сектор, като това до известна степен обяснява и незначителното влияние на ПЧИ върху патентната активност. Коефициентът R-squared показва, че 96% от измененията в зависимата променлива се обясняват с изменения на независимите променливи.

От Таблица 10 се установява, че при регресионният модел със зависима променлива патентната активност в Полша не се установяват грешки в спецификацията на модела след

провеждането на теста на Рамзи. Тестовите за серийна корелация на остатъците и за хетероскедастичност също отхвърлят алтернативната хипотеза при този регресионен модел.

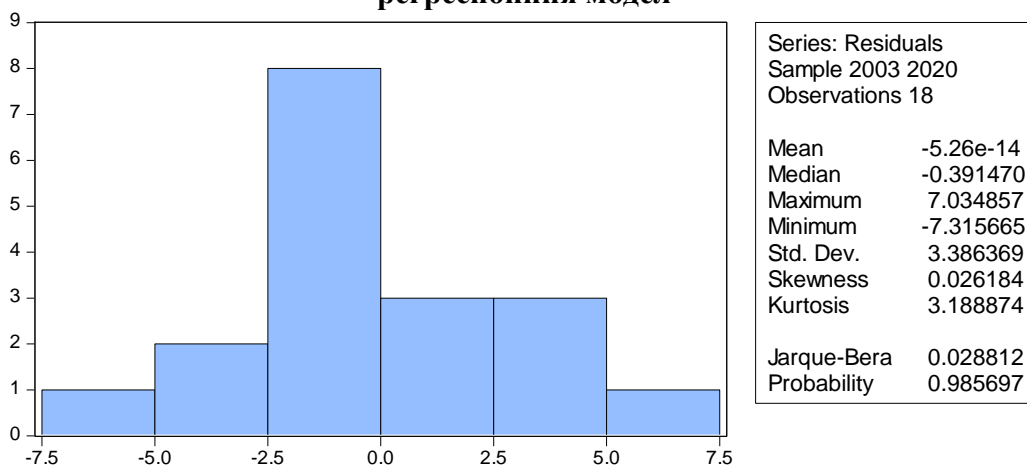
Таблица 10. Резултати от проведени тестове на регресионния модел

Резултати от теста на Рамзи за наличие на грешки в спецификацията регресионното уравнение			
	Стойност	df	Вероятност
t-отношение	1.182536	7	0.2756
F-отношение	1.398392	(1,7)	0.2756
Коефициент на вероятност	3.278341	1	0.0702
Резултати от теста за серийна корелация на остатъците			
F-отношение	1.392867	Вероятност F(4,4)	0.3780
Наблюдения R ²	10.47764	Вероятност Хи-квадрат(4)	0.0331
Резултати от теста за хетероскедастичност на остатъците			
F-отношение	1.757735	Вероятност F(4,9)	0.2213
Наблюдения R ²	6.140199	Вероятност Хи-квадрат(4)	0.1889

Източник: Съставено от автора

На Фигура 4 са показани резултатите от теста за разпределение на остатъците, като резултатът на статистиката на Jarque-Bera от 0.985697 дава основание за приемане на нулевата хипотеза за нормално разпределение на остатъците.

Фигура 4. Резултати от теста за нормално разпределение на остатъците на регресионния модел

Източник: Съставено от автора

4.4 Унгария

Унгария също бележи напредък в Европейският иновационен индекс през последните седем години, като повишава своя резултат от индекс 70 през 2014 г., до индекс 76 през 2021 г.

Силните страни на страната са във въздействията върху продажбите, цифровизацията и връзките, а топ 3 индикатори включват правителствена подкрепа за научноизследователска и развойна дейност на бизнеса, износ на средно- и високотехнологични стоки и чуждестранни докторанти.

От друга страна слабите страни на страната се явяват иноваторите, човешките ресурси и заетостта, а трите най-слаби индикатори за иновационната дейност на страната са бизнес иноваторите, заетостта в иновационните предприятия и заявките за регистрация на дизайни.

Таблица 11: Тестове за стационарност на времевите редове, използвани в регресията по метода на най-малките квадрати

Метод	Статистика	Вероятност	Кроссекции	Наблюдения
Нулева хипотеза: Има единичен корен (допуска наличието на общи процеси на единичен корен)				
Левин, Лин и Шу t^*	-3.82530	0.0001	6	111
Нулева хипотеза: Има единичен корен (допуска наличието на индивидуални процеси на единичен корен)				
Им, Песаран и Шин W -stat	-5.36076	0.0000	6	111
Разширен тест на Дики-Фулър - Фишер хи-квадрат	50.2177	0.0000	6	111
Тест на Филипс-Перон - Фишер хи-квадрат	59.0724	0.0000	6	114

Източник: Съставено от автора

Таблица 12. Резултати от регресия по метода на най-малките квадрати за Унгария

ПРОМЕНЛИВА	КОЕФИЦИЕНТ	ВЕРОЯТНОСТ
КОНСТАНТА	-9.451861	0.0073
ПЧИ	-0.011853	0.0002
ПЧИ(-1)	0.012868	0.0001
ПЧИ(-2)	0.006946	0.0043
БЕЗРАБОТИЦА	6.001150	0.0005
БЕЗРАБОТИЦА(-1)	-11.31431	0.0002
БЕЗРАБОТИЦА(-2)	6.219637	0.0007
R-squared	0.916712	Prob(F-statistic)
		0.000024

Източник: Съставено от автора

Върху патентната активност в Унгария силно въздействие оказва безработицата, която присъства в регресионния модел и в трите си времеви периода, като най-осезаемо е въздействието при забавяне от 1 година, действайки обратнопропорционално. Напълно е възможно ролята на безработицата да се намира в това, че напусналите работа хора се насочват към самостоятелна изобретателска дейност или се включват във вече работещ изобретателски екип. Поради тази причина действието на променливата да е правопропорционално при нулев и при втори лаг, когато новата работна ръка завършва вече започнали проекти или им отнема средно две години да започнат и завършат нов проект, което може да обясни в известна степен защо действието на променливата е обратнопропорционално при първи лаг. ПЧИ са единствената друга променлива, която има статистически значимо въздействие върху зависимата променлива, като тя също присъства във всичките ѝ времеви периоди. Нейното въздействие обаче е изключително слабо, което би могло да се обясни с по-консервативно водената политика в страната, което резултира в по-трудно привличане на чуждестранни капитали. Според ЕИИ ролята на частния сектор върху иновационните процеси в страната е маргинална, което обяснява, защо от модела отсъства основният борсов индекс, а ПЧИ са с толкова нисък коефициент. Въпреки наличието на само две променливи в модела, те са в състояние да обяснят 91% от изменението на зависимата променлива.

В Таблица 13, при регресионния модел със зависима променлива патентната активност при Унгария, теста на Рамзи за грешки в спецификацията на регресионното уравнение, показва, че грешки не са установени и в сила е нулевата хипотеза.

Алтернативната хипотеза се отхвърля и при тестовете за серийна корелация и хетероскедастичност.

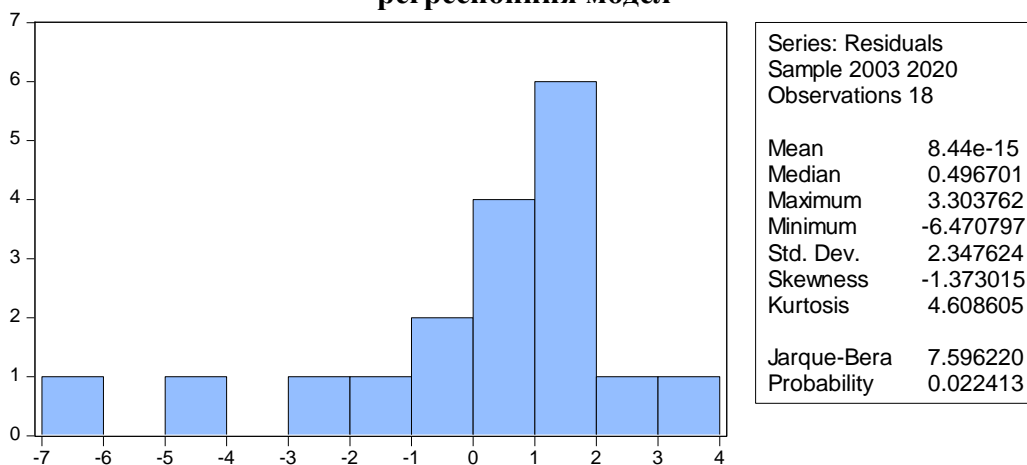
Таблица 13. Резултати от проведени тестове на регресионния модел

Резултати от теста на Рамзи за наличие на грешки в спецификацията регресионното уравнение			
	Стойност	df	Вероятност
t-отношение	0.520552	10	0.6140
F-отношение	0.270974	(1,10)	0.6140
Коефициент на вероятност	0.481262	1	0.4879
Резултати от теста за серийна корелация на остатъците			
F-отношение	0.468568	Вероятност F(4,7)	0.7581
Наблюдения R ²	3.801654	Вероятност Хи-квадрат(4)	0.4335
Резултати от теста за хетероскедастичност на остатъците			
F-отношение	0.680780	Вероятност F(4,9)	0.6225
Наблюдения R ²	3.252007	Вероятност Хи-квадрат(4)	0.5166

Източник: Съставено от автора

Резултатите от теста за разпределение на остатъците, на Фигура 5, дават основание за приемане на нулевата хипотеза за нормално разпределение на остатъците при критично равнище на значимост от 1%.

Фигура 5. Резултати от теста за нормално разпределение на остатъците на регресионния модел

Източник: Съставено от автора

4.5. Словакия

Също както и останалите участващи в изследването страни, Словакия бележи прогрес в ЕИИ през последните седем години – от индекс 65 през 2014 г. до индекс 71 през 2021 г.

Силните страни на Словакия са в устойчивостта на околната среда, въздействието върху продажбите и използването на информационни технологии. Трите най-добре представили се индикатори включват технологии, свързани с околната среда, износ на средно- и високотехнологични стоки и емисии на фини прахови частици във въздуха.

Слабите страни на Словакия се явяват иноваторите, финансовата подкрепа от страна на държавата и въздействието на заетостта, докато трите най-слабо представили се индикатори са разходите за рисков капитал, работната мобилност в областта на науката и

технологиите и държавната подкрепа за научноизследователска и развойна дейност на бизнеса.

Таблица 14: Тестове за стационарност на времевите редове, използвани в регресията по метода на най-малките квадрати

Метод	Статистика	Вероятност	Кроссекции	Наблюдения
Нулева хипотеза: Има единичен корен (допуска наличието на общи процеси на единичен корен)				
Левин, Лин и Шу t*	-3.92326	0.0000	6	112
Нулева хипотеза: Има единичен корен (допуска наличието на индивидуални процеси на единичен корен)				
Им, Песаран и Шин W-stat	-4.64608	0.0000	6	112
Разширен тест на Дики-Фулър - Фишер хи-квадрат	44.8206	0.0000	6	112
Тест на Филипс-Перон - Фишер хи-квадрат	54.7109	0.0000	6	114

Източник: Съставено от автора

Таблица 15. Резултати от регресия по метода на най-малките квадрати за Словакия

ПРОМЕНЛИВА	КОЕФИЦИЕНТ	ВЕРоятНОСТ
КОНСТАНТА	9.219611	0.1022
ДЪЛГ	-1.064005	0.0138
ПЧИ(-2)	0.039111	0.0397
БВП(-1)	-1.348980	0.0200
БВП(-2)	1.417605	0.0207
R-squared	0.532677	Prob(F-statistic)
		0.031775

Източник: Съставено от автора

Върху патентната активност в Словакия силно статистически значимо въздействие оказват дългът и БВП, докато действието на ПЧИ е неосезаемо. Силното действие на дългът и на БВП и липсата на повече статистически значими променливи в модела показва наличието на основна роля на държавата при изобретателската дейност, макар тя също да остава незначителна, и слабото участие на частния сектор, което потвърждава оценката на ЕИИ. Все пак трябва да се отбележи коефициентът на детерминация R-squared, според който едва 53% от измененията на зависимата променлива се обясняват чрез изменения на независимите променливи.

В Таблица 16 грешки в спецификацията на регресионното уравнение не са установени в този регресионен модел и в сила е нулевата хипотеза. Тя се потвърждава и при тестовете за серийна корелация и за хетероскедастичност.

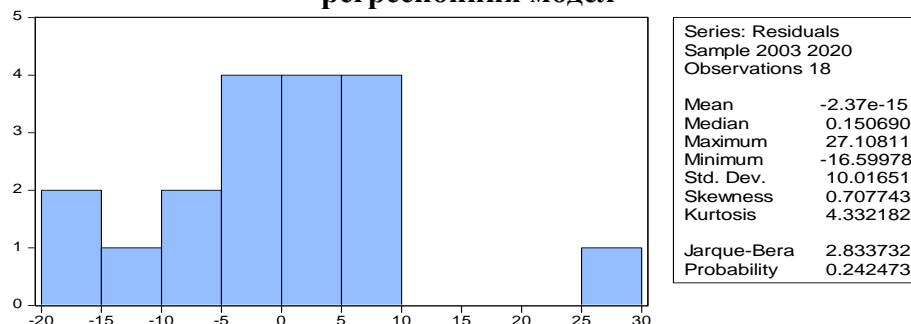
Таблица 16. Резултати от проведени тестове на регресионния модел

Резултати от теста на Рамзи за наличие на грешки в спецификацията регресионното уравнение			
	Стойност	df	Вероятност
t-отношение	0.310242	12	0.7617
F-отношение	0.096250	(1,12)	0.7617
Коефициент на вероятност	0.143799	1	0.7045
Резултати от теста за серийна корелация на остатъците			
F-отношение	1.193777	Вероятност F(4,9)	0.3770
Наблюдения R ²	6.239658	Вероятност Хи-квадрат(4)	0.1820
Резултати от теста за хетероскедастичност на остатъците			
F-отношение	0.424044	Вероятност F(4,9)	0.7879
Наблюдения R ²	2.220089	Вероятност Хи-квадрат(4)	0.6954

Източник: Съставено от автора

На Фигура 6 са показани резултатите от теста за разпределение на остатъците, които потвърждават приемането на нулевата хипотеза за тяхното нормално разпределение.

Фигура 6. Резултати от теста за нормално разпределение на остатъците на регресионния модел

Източник: Съставено от автора

4.6. Хърватия

Хърватската икономика бележи значителен напредък в своето иновационно развитие през последните седем години, от индекс 57 през 2014 г. до индекс 78 през 2021 г.

Силните страни на страната са в иноваторите, използването на информационни технологии и връзките. Като топ 3 индикатори включват продуктови иноватори, бизнес иноваторите и предприятия, предоставящи обучение в информационно-комуникационните технологии.

Слабите страни на Хърватия се крият в интелектуалните активи, въздействието на търговията с иновации и финансовата подкрепа за иновационни дейности. Най-слаби индикатори за страната се явяват правителствената подкрепа за научноизследователска и развойна дейност на фирмите, износьт на услуги, свързани със знание и обемът на международни патентни заявки.

Таблица 17: Тестове за стационарност на времевите редове, използвани в регресията по метода на най-малките квадрати

Метод	Статистика	Вероятност	Кроссекции	Наблюдения
Нулева хипотеза: Има единичен корен (допуска наличието на общи процеси на единичен корен)				
Левин, Лин и Шу t*	-5.69052	0.0000	6	113
Нулева хипотеза: Има единичен корен (допуска наличието на индивидуални процеси на единичен корен)				
Им, Песаран и Шин W-stat	-7.47595	0.0000	6	113
Разширен тест на Дики-Фулър - Фишер хи-квадрат	70.7555	0.0000	6	113
Тест на Филипс-Перон - Фишер хи-квадрат	57.2588	0.0000	6	114

Източник: Съставено от автора

Таблица 18. Резултати от регресия по метода на най-малките квадрати за Хърватия

ПРОМЕНЛИВА	КОЕФИЦИЕНТ	ВЕРОЯТНОСТ
КОНСТАНТА	87.07454	0.0015
ДЪЛГ(-1)	-1.105895	0.0322
ПЧИ	0.099206	0.0003
ПЧИ(-1)	0.260236	0.0000
ПЧИ(-2)	-0.058364	0.0012
БВП	3.980076	0.0004
БВП(-1)	2.407940	0.0077
БВП(-2)	3.128515	0.0086
БОРСОВ ИНДЕКС(-1)	-0.527746	0.0003
БОРСОВ ИНДЕКС(-2)	-0.442269	0.0023
БЕЗРАБОТИЦА	-12.95703	0.0207
БЕЗРАБОТИЦА(-1)	44.77283	0.0019
БЕЗРАБОТИЦА(-2)	-41.01312	0.0005
R-squared	0.996336	Prob(F-statistic)
		0.000028

Източник: Съставено от автора

Голям брой променливи присъстват в регресионния модел за въздействие върху патентната активност, като изключително силно е въздействието на безработицата, което при своя първи и втори лаг достига до над 40%. Трудно е за обяснение защо е толкова голяма тази сила на действие, но вероятно става въпрос за изобретатели, напускащи проектите и компаниите, за които са работили и започващи нови такива, поради което при първи лаг посоката на действие е правопрпорционална. Тези изобретатели е възможно да биват наемани на краткосрочни договори и на това да се дължи високата стойност на коефициента, както и различната му посока на действие при различните периоди. БВП е другият показател имащ по-силно въздействие, като това подчертава, макар и косвено, ролята на държавата в иновационната дейност на страната. Държавният дълг е с очакваното по-слабо обратбопропорционално въздействие. Противно на очакваното, основният борсов индекс на страна е със слабо и обратнопропорционално въздействие, което потвърждава известната роля на частния сектор, която бива отчитана и от ЕИИ, но има негативно въздействие върху патентната активност. Трябва да бъде отчетена и стойността на коефициента R-squared, която показва, че над 99% от промените в зависимата променлива могат да бъдат обяснени с промени в независимите.

В Таблица 19 отново е в сила нулевата хипотеза за липса на грешки в спецификацията на регресионното уравнение. При критично равнище на значимост 5% нулевата хипотеза се потвърждава и при тестовете за серийна корелация на остатъците и за хетероскедастичност.

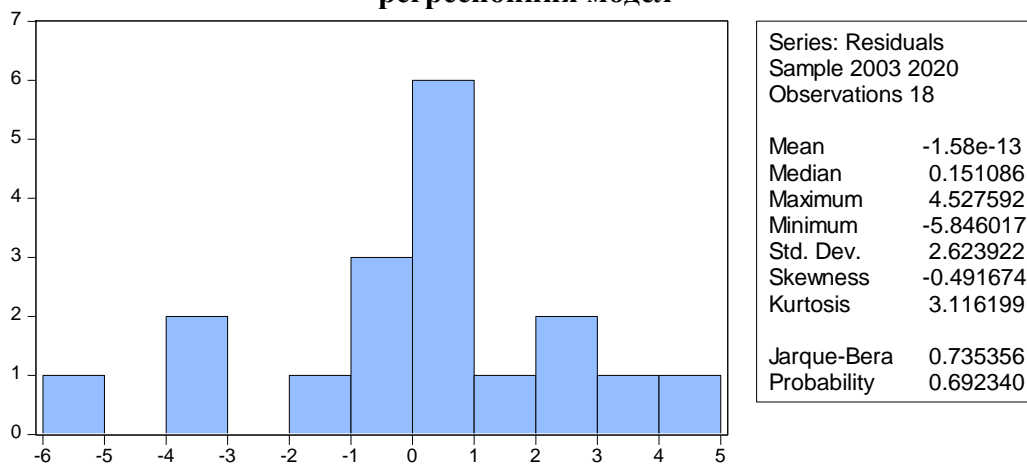
Таблица 19. Резултати от проведени тестове на регресионния модел

Резултати от теста на Рамзи за наличие на грешки в спецификацията регресионното уравнение			
	Стойност	df	Вероятност
t-отношение	0.796073	4	0.4706
F-отношение	0.633732	(1,4)	0.4706
Коефициент на вероятност	2.647228	1	0.1037
Резултати от теста за серийна корелация на остатъците			
F-отношение	0.985611	Вероятност F(4,1)	0.4688
Наблюдения R ²	7.137481	Вероятност Хи-квадрат(4)	0.0282
Резултати от теста за хетероскедастичност на остатъците			
F-отношение	1.205268	Вероятност F(4,9)	0.3729
Наблюдения R ²	4.883485	Вероятност Хи-квадрат(4)	0.2995

Източник: Съставено от автора

Нулевата хипотеза се потвърждава от резултатите от теста за разпределение на остатъците, видими от Фигура 7, което означава, че е налице нормалното им разпределение.

Фигура 7. Резултати от теста за нормално разпределение на остатъците на регресионния модел

Източник: Съставено от автора

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Днешната световна обстановка предлага големи икономически, социални и политически сътресения, породени от пандемия, война, нарушени канали за доставки, силно затруднен достъп до важни суровинни източници, нарастващи, в следствие на всичко това, ценови равнища и риск от изпадане в рецесия за много страни. Въпреки това всяка една криза, била тя икономическа или социална, дава възможност за осъществяването на нов технологичен и иновационен скок за обществото, чрез който страните да поемат по един нов, по-ефективен път в своето развитие.

Резултатите от изследването показват, че за всички участващи страни, основна роля за патентната активност в страната играе държавата, чрез равнището на БВП, брутния дълг и безработицата. Ролята на частния сектор, чрез основният борсов индекс, групиращ най-големите компании в страната, и преките чуждестранни инвестиции е маргинална. Тези резултати потвърждават оценките на ЕИИ за разглежданите страни за това в кои от тях взима превес частния или публичния сектор.

За всяка от страните е необходимо засилване на ролята на частния сектор чрез повишаване на инвестициите и привличането на чуждестранни такива, за да може да бъде постигнато повишаване на патентната активност, а оттам и на иновационната активност в страната, с цел успешно и благополучно технологично развитие и подобряване на социално-икономическото състояние на обществото. Ролята на държавата за иновационното развитие също не бива да бъде пренебрегвана, като по-засилената и отговорна роля на публичния сектор за стимулиране на иновациите ще резултира в повишаване на патентните заявки и подобряване на икономическото и социално развитие на държавите.

Факт е, че иновационното развитие и икономическото развитие на една страна вървят ръка за ръка. Текущото изследване демонстрира, че изоставането на разглежданите страни в икономическо отношение спрямо северна и западна Европа е основателно, в следствие на слабото участие на частния сектор в патентната активност и на пръв поглед ниските стойности на регресионните коефициенти. Разглежданите страни са в долната

половина на ЕС не само според ЕИИ, но и в икономическо отношение, като очевидно двете неща са свързани. Интерес ще представлява каква ще е взаимовръзката между тези макроикономически показатели и патентната активност при водещите страни в класацията и при развитите страни от ЕС. Дали ще има несъответствие между силно иновативния север, по-слабо развития юг и като цяло мощните икономики на западните страни-членки на ЕС.

Каквото и да покаже едно такова изследване обаче, проблемът при сравнението между развитите и развиващите се икономики ще остане много силен. Неравномерният иновационен потенциал ще ограничи възможностите за растеж на развиващите се пазари и ще затвърди добре познатите капани за средни доходи. Проблем ще остане и силното разминаване в научния и изследователския потенциал, явление, което може да доведе до проблем с изтичането на мозъци и миграция на квалифицирани лица от периферните страни към водещите иновационни центрове.

Едно със сигурност може да се каже, дори преди да бъде проучено подобно сравнение и то е, че разглежданите в това изследване страни, позиционирани на дъното в класацията на ЕИИ имат да извървят много дълъг и труден път до подобряването на своето иновационно състояние и достигането на стандарта на страните от северна и западна Европа.

ИНФОРМАЦИОННИ ИЗТОЧНИЦИ:

1. Acemoglu, D.J. Linn, D. (2004) Market Size in Innovation: Theory and Evidence from the Pharmaceutical Industry. *The Quarterly Journal of Economics* 119 (3):1049–1090.
2. Aghion, P., and Howitt, P. (1998) *Endogenous growth theory*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
3. Angle, H. L. (2000) Psychology and organizational innovation. In A. H. Van & de Ven (Eds.), *Research on the management of innovation. The Minnesota studies* (pp. 135–171). Oxford, UK: Oxford University Press.
4. Atun, R. A., Harvey, I., and Wild, J. (2007) Innovation, patents and economic growth. *International Journal of Innovation Management*, 11(2), 279–297.
5. Guloglu, B., and Tekin, R. B. (2012) A panel causality analysis of the relationship among research and development, innovation, and economic growth in high-income OECD countries. *Eurasian Economic Review*, 2(1), 32–47.
6. Hsu, C., Tana, K. C., Jayaramb, J., and Laosirihongthongc, T. (2014) Corporate entrepreneurship, operations core competency and innovation in emerging economies. *International Journal of Production Research*, 55(18), 5467–5483.
7. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_en
8. Huelsheger, U. R., Anderson, N. R., and Salgado, J. F. (2009) Team-level predictors of innovation at work: a comprehensive meta-analysis spanning three decades of research. *The Journal of Applied Psychology*, 94, 1128–1145.
9. Iso.org
10. King, N., and Anderson, N. R. (2002) *Managing innovation and change: a critical guide for organizations. Psychology at work*. London, England: Thomson Learning.
11. Kowalski, A. (2020a) Dynamics and Factors of Innovation Gap Between the European Union and China. *Journal of the Knowledge Economy* 1–16.

12. Miron, E., Erez, M., and Naveh, E. (2004) Do personal characteristics and cultural values that promote innovation, quality, and efficiency compete or complement each other? *Journal of Organizational Behavior*, 25, 175–199.
13. Raghupathi, V. and Raghupathi, W. (2017) Innovation at country-level: association between economic development and patents. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*.
14. Romer, P. (1994) The origins of endogenous growth. *Journal of Economic Perspectives*, 8, 3–22.
15. Rossberger, R. J., and Krause, D. E. (2015) Participative and team-oriented leadership styles, countries' education level, and national innovation: the mediating role of economic factors and national cultural practices. *Cross-Cultural Research*, 49(1), 20–56.
16. Schumpeter, J. (1934) *The theory of economic development*. Boston, MA: Harvard University Press.
17. Smith, M., Busi, M., Ball, P., and Van der Meer, R. (2008) Factors influencing and organisations ability to manage innovation: a structured literature review and conceptual model. *International Journal of Innovation Management*, 12, 655–676.
18. Veugelers, R. (2016). *The European Union's Growing Innovation Divide*. Bruegel Policy Contribution 8: 1–12.
19. Wang, E. (2010) Determinants of R&D investment: the extreme-bounds analysis approach applied to 26 OECD countries. *Research Policy*, 39(1), 103–116.
20. Zachariadis, M. (2003) R&D, innovation, and technological progress: a test of the Schumpeterian framework without scale effects. *Canadian Journal of Economics*, 36(3), 566–686.
21. Александров А. (2022) Роля на патентите за икономически растеж на микро и макроравнище. *Икономически и социални алтернативи*, Бр. 3, УНСС, София.
22. Кругман, П., Обстфелд, М. и Мелиц, М. (2013) *Международен икономикс*. Издателски комплекс УНСС.

THE IMPACT OF KEY ECONOMIC INDICATORS ON PATENT ACTIVITY

Aleksandar Aleksandrov⁵²

Abstract

The purpose of the present study is to check whether selected macroeconomic indicators have an impact on the patent activity of the countries under study, how strong this impact is and what is its direction. The objective is achieved by using least squares time series regression. The main results reached by the research are that the studied countries are significantly behind the leading innovation countries in the EU, and the greater role of the public sector compared to the private sector confirms the assessments given to them by the European Innovation Index. Countries must focus their efforts on stimulating the role of the private sector in technological and innovation development if they want to achieve sustainable economic growth in an increasingly technological world.

Keywords: *patents, economic growth, patent activity, innovations*

JEL: O34, O38, O11

Introduction

Patent activity is usually considered only from a microeconomic point of view, since it is most often associated with the economic policy pursued by companies, but in itself, patent activity can represent an important indicator of the activity of companies in the market and of their production and research opportunities. The basis for these conclusions are the inventions and innovations that companies license or implement in their activities, and through which, fulfilling their role in the market, they contribute to the economic growth of the country.

According to Krugman, Obstfeld and Melitz (2013), microeconomics is a bottom-up analysis that shows how different economic entities, pursuing their own interest, collectively determine how resources are to be used. Macroeconomics, on the other hand, deals with that part of economic science that studies the determination of the overall level of employment, production and growth of the economy of the entire country. They conclude that, like microeconomics, macroeconomics is concerned with the efficient allocation and use of limited resources, but while microeconomics focuses on the economic decisions of individual entities, macroeconomics analyzes the behavior of the economy as a whole. Thus, the role of patent activity can be a significant indicator of a country's economic development.

1. Innovation and economic growth

Innovations are one of the building blocks for long-term economic growth and stable and sustainable development of an economy. Many definitions of what innovation is can be given, none of which can be singled out as being true: innovation often arises from new combinations of existing knowledge (Schumpeter, 1934); innovation is the practical application of ideas that leads to the introduction of new goods or services or the improvement of the supply of goods or services (Schumpeter, 1934); innovation focuses on the concepts of renewal, modernization and change (King and Anderson, 2002); innovation is something new and intentional with an often uncertain,

⁵² Dr. Aleksandar Aleksandrov is an assistant in the Department of Intellectual Property and Technology Transfer at the Business Faculty of the University of National and World Economy.

risky and unpredictable outcome (Angle, 2000); ISO 56000:2020(en) defines innovation as "a new or changed entity realizing or redistributing value".

Innovation has been studied at the individual (Miron et al. 2004), group (Huelsheger et al. 2009) and organizational levels (Smith et al. 2008). In the present study, they will be considered from a macroeconomic perspective, at the country level, represented by patent activity.

National intellectual property protection systems are highly dependent on the level of economic development. At first glance, the relationship between national systems of intellectual property protection, characterized to the greatest extent by patents for inventions, and the level of economic development of countries should be bidirectional. By strengthening their intellectual property protection systems, governments are helping their country's economic and social development. At the same time, in economically strong countries, the development of technology and innovation is faster and more extensive, compared to less rich economies. Aleksandrov (2022) makes a similar analysis.

Innovation, in the form of the introduction of a new or significantly improved product, process or method, is at the heart of driving economic growth and productivity. Innovation can help accelerate economic recovery and put countries on the path to sustainable and greener growth. Innovation and economic growth are closely related. Each drives the other, so innovation is a key component in governments' policy agenda (Hsu et al. 2014). This is observed in technologically developed countries such as Japan, South Korea, and in the last decade also in China, where investment in innovation and technological development is not just part of company policy, but also part of the state policy for economic development of the country.

Economic indicators influence innovation at different levels: company, regional and country. Various studies have shown that the management and regulation of intellectual property benefits economic growth by providing incentives for innovation without hindering knowledge transfer (Atun et al. 2007). Also, countries with a large share of highly educated labor force achieve higher welfare and higher availability of resources that are used for investment in innovation (Rossberger and Krause 2015). Traditionally, the population of economically more developed countries have better access to education at all educational levels, which, therefore, results in the causal relationship - higher education - developed innovation activity - economic growth.

However, not all countries in the world are economically developed to such an extent that they are leaders in the economy or in technology. A large part of these countries rely on foreign intellectual successes, on the basis of which to develop their economies. In this sense, the interrelationship between R&D expenditure and a country's innovative efforts is highlighted by endogenous growth models (Romer 1994; Zachariadis 2003). In this regard, Raghupathi and Raghupathi (2017) show that while R&D is an important indicator of innovation, only some OECD countries innovate by increasing their investment in R&D. Other countries choose to promote their innovation through technology spillovers from other OECD countries (Acemoglu and Linn 2004; Wang 2010). These countries use know-how generated by other countries (Guloglu and Tekin 2012). This finding does not mean that R&D is not important for long-term growth. It means that the measure of research and development activity cannot and should not be interpreted on its own as a single and sufficient measure of innovation activity, other factors must be taken into account (Aghion and Howitt 1998).

Countries that are leaders in innovation and technological development can influence the nature of competition on a global scale, while countries that are followers of technology and innovation must obey the rules established by the innovator countries. In the EU, there are significant differences between countries with high innovation capacity and countries with low innovation capacity, and the convergence process between them is very slow and highly uneven

(Veugelers 2016), something that is also confirmed by the annual European Innovation Index, prepared by the European Commission for the innovative development of countries in Europe.

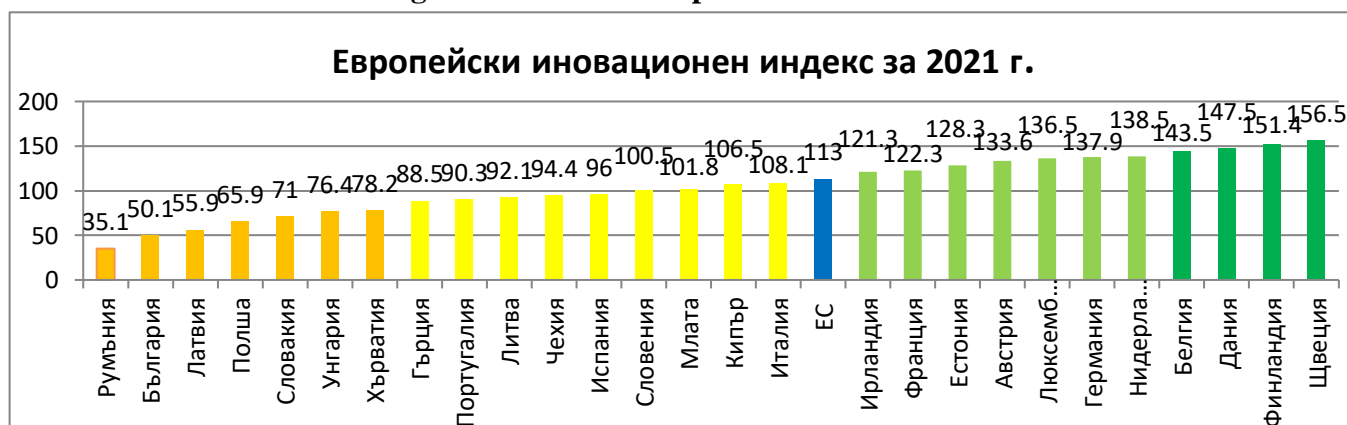
2. European Innovation Index

How to measure how innovative a national economy is, is a difficult undertaking. A number of methods and models have been created, none of which can claim absolute accuracy. However, the leading and most frequently used method is the European Innovation Index, which is developed annually by the European Commission. The European Innovation Index (EII) is a composite indicator that reflects both the innovation capacity and the innovation position of the economy (Kowalski 2020a).

The annual EII, shown in Figure 1, provides a comparative assessment of the research and innovation performance of EU Member States and the relative strengths and weaknesses of their research and innovation systems. It is based on certain evaluation rules and helps Member States to assess the areas where they should focus their efforts to increase their innovation performance.

Innovation performance is measured using a composite indicator that summarizes the results of a number of different indicators. The EII distinguishes between four main types of activities - Framework Conditions, Investments, Innovation Activities and Impacts - and ten innovation dimensions covering a total of 27 indicators.

Figure 1. Annual European Innovation Scoreboard

Source: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_en

In the current study, six of the last seven countries in the index for 2021 are included - Romania, Bulgaria, Poland, Slovakia, Hungary and Croatia, with only Latvia absent, due to a lack of sufficient volume of information for each of the indicators involved in the study.

These countries have been chosen because they are the lowest rated in the European Innovation Index and are expected to take the most measures to correct their innovation lag, both the EU average and the leading countries in the index.

3. Research methodology

The study pursues two objectives: the first objective is to examine and compare the impact of several key macroeconomic indicators on the patent activity of the countries under study; the second objective is to derive reasons and draw conclusions about the results obtained from the research done.

To construct the models in the study, regression analysis of time series using the method of least squares was used. Variables included in the model include:

Table 1. Variables included in the models

Indicator	Expected sign of the regression coefficient
GDP	Positive
Gross public debt	Negative
Foreign Direct Investment	Positive
Major Stock Index	Positive
Unemployment	Negative

Source: Compiled by the author

The regression coefficient shows the influence of the independent variable on the dependent variable, i.e. what percentage change in the dependent variable will cause a 1% change in the independent variable.

The sign in front of the regression coefficient gives information about the direction of the impact that the independent variable has on the dependent one – with a negative sign, an increase in the variable leads to a decrease in the dependent variable and vice versa, a decrease in the variable leads to an increase in the dependent variable. In these cases, there is an inverse relationship between dependent and independent variable. When the sign in front of the independent variable is positive, the direction of change of the dependent and independent variable is the same. Due to their inversely proportional nature, the public debt and unemployment indicators are expected to have negative signs.

Annual data for the period 2001-2020 were used for the research, and all indicators were shown in percentage values (annual growth).

For more reliable estimation, the strength and direction of the lagged effects of the variables were used up to 2 lags. Due to the annual data used, each lag corresponds to a 1-year delay in the manifestation of the variable. This allows one to see whether the variable has a stronger or weaker lagged effect on the dependent variable, an effect that shows up after one or two years.

Prior to running least squares regressions, time series stationarity tests were performed for all regression models. All indicate that the alternative hypothesis of stationarity holds, as the probabilities are below the critical significance level of 0.05. The results of the stationarity tests can be seen in Tables 2, 5, 8, 11, 14 and 17. Therefore, it is permissible to model each of the time series used in the study.

The modeling process for each of the regression models involved in the study begins by including up to 2 lags of all variables involved in the models. After stepwise removal of statistically insignificant variables, the corresponding regression models in Tables 3, 6, 9, 12, 15 and 18 are arrived at, in which all variables are statistically significant at a critical level of significance of 5%.

Ramsey tests for model specification errors, tests for serial correlation of residuals and tests for heteroskedasticity of residuals were also conducted, the results of which can be seen in Tables 4, 7, 10, 13, 16 and 19. The results of residual distribution tests are shown in Figures 2, 3, 4, 5, 6 and 7.

The coefficient of determination (R-squared) in all regression models shows that the corresponding percentage of the change in the dependent variable can be explained by the changes in the independent variables participating in the models.

The probability of the F-ratio (Probability F-statistic) for all regression models is below one, which indicates that the alternative hypothesis of adequacy of the used models is confirmed.

It must be made clear that this does not mean that the regression models included in the study are the best possible, but simply that they adequately reflect the relationship between the dependent variable and the independent variables.

4. Results of the conducted regression analyses

4.1. Bulgaria

Bulgaria's results in the European Innovation Index have improved every year for the past seven, rising from an index of 43 in 2014 to an index of 50 in 2021.

The country's strengths are in intellectual assets, environmental sustainability and employment impact. The top 3 indicators include the development of environmental technologies, applications for design registration and applications for trademark registration.

Bulgaria's weaknesses are related to the level of the scientific research system, funding and investments in innovation activity and innovation connectivity, including the links between innovative small and medium-sized enterprises and innovative public-private partnerships. The weakest indicators of Bulgarian innovation development are government support for research and development activities of companies, the number of people with technological skills above the average level and the productivity of resources.

Table 2: Time Series Stationarity Tests Used in Least Squares Regression

Method	Statistic	Probability	Cross-sections	Observations
Null: Unit root (assumes common unit root process)				
Levin, Lin and Shu t*	-4.86230	0.0000	6	113
Null: Unit root (assumes individual unit root process)				
Im, Pesaran and Shin W-stat	-5.69504	0.0000	6	113
Augmented Dickey-Fuller Test - Fisher Chi-Square	53.0512	0.0000	6	113
Phillips-Perron test - Fisher chi-square	51.4382	0.0000	6	114

Source: Compiled by the author

Table 3. Least squares regression results for Bulgaria

VARIABLE	COEFFICIENT	PROBABILITY
CONSTANT	-53.17362	0.0394
DEBT(-1)	-1.053675	0.0284
DEBT(-2)	0.634001	0.0516
FDI	0.427789	0.0080
FDI(-1)	-0.341030	0.0446
STOCK INDEX	-0.869323	0.0029
STOCK MARKET INDEX(-2)	-0.196366	0.0553
UNEMPLOYMENT	11.92617	0.0206
UNEMPLOYMENT(-1)	-16.51119	0.0258
UNEMPLOYMENT(-2)	11.14746	0.0460
R-squared	0.784557	Prob(F-statistic)
		0.056314

Source: Compiled by the author

The unemployment indicator has the most significant impact on patent activity in Bulgaria. In the current period and at the second lag, a 1% increase in unemployment leads to just over an 11% increase in patent applications, which can be explained by the increase in people starting to develop their ideas as individual inventors, some of whom in subsequently, they are attracted by various innovative companies. However, the negative sign of the regression coefficient at the first lag remains difficult to explain, which means that a 1% increase in unemployment in the previous year leads to an over 16% decline in patent activity in the current year. A possible explanation for this could be that the inventors finished or terminated their work on an innovation, and then their contract with their employer was also terminated.

Of the other variables, only the gross government debt at the first lag and to some extent the Sofix index of the BSE have a more tangible impact on the patent activity in the country. The assessment of the innovative development of the country by the European Innovation Index is also confirmed by the results obtained from the model, and the role of the private sector is not strongly represented.

In the regression model with the dependent variable patent activity in Bulgaria, the null hypothesis of no errors in the specification of the regression equation is again valid, as can be seen in Table 4. The null hypothesis is again confirmed in the serial correlation test of the residuals, as and in the heteroskedasticity test.

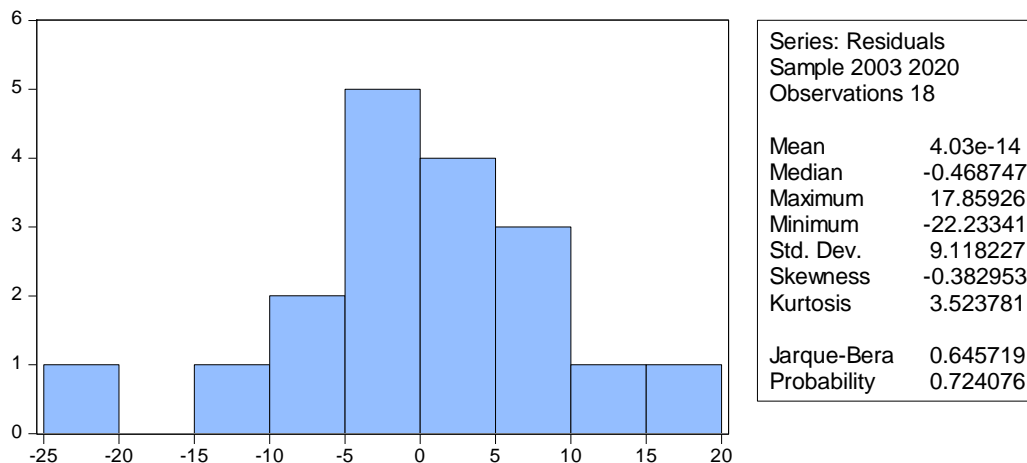
Table 4. Results of conducted tests of the regression model

Ramsey RESET Test			
	Value	df	Probability
t-statistic	0.487775	7	0.6406
F-statistic	0.237925	(1,7)	0.6406
Likelihood ratio	0.601639	1	0.4380
Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Test			
F-statistic	0.383715	Probability F(4,4)	0.8120
Observation R-squared	4.991544	Probability Chi-squared(4)	0.2882
Heteroskedasticity Test: ARCH			
F-statistic	0.234564	Probability F(4,9)	0.9119
Observation R-squared	1.321719	Probability Chi-squared(4)	0.8577

Source: Compiled by the author

Figure 2 shows the result of the residual distribution test. The Jarque-Bera statistic shows a result of 0.724076, which is a reason to accept the null hypothesis of a normal distribution of the residuals.

Figure 2. Results of the normal distribution test of the residuals of the regression model

Source: Compiled by the author

4.2. Romania

Romania has also seen slight progress in its innovation development according to the EIS in recent years, from an index of 31 in 2014 to an index of 35 in 2021.

Romania's strengths are in sales impact, digitalization and environmental sustainability. The top 3 indicators include exports of medium and high-tech goods, broadband penetration and venture capital spending.

The country's weaknesses are innovators, company investment and employment impact, and the three weakest indicators of the country's innovation development are employment in innovative enterprises, business innovators and innovation expenditure in non-research and development activities, with all three indicators rated with index 0.

Table 5: Time Series Stationarity Tests Used in Least Squares Regression

Method	Statistic	Probability	Cross-sections	Observations
Null: Unit root (assumes common unit root process)				
Levin, Lin and Shu t*	-3.92237	0.0000	6	113
Null: Unit root (assumes individual unit root process)				
Im, Pesaran and Shin W-stat	-4.00278	0.0000	6	113
Augmented Dickey-Fuller Test - Fisher Chi-Square	39.3957	0.0001	6	113
Phillips-Perron test - Fisher chi-square	47.9674	0.0000	6	114

Source: Compiled by the author

Table 6. Least squares regression results for Romania

VARIABLE	COEFFICIENT	PROBABILITY
CONSTANT	-58.32079	0.0436
DEBT	1.271262	0.0005
DEBT(-2)	-0.941844	0.0003
GDP(-1)	-0.967595	0.0074
STOCK INDEX	-0.264673	0.0020
STOCK MARKET INDEX(-1)	0.129976	0.0362
STOCK MARKET INDEX(-2)	0.194454	0.0094
UNEMPLOYMENT(-2)	7.603705	0.0247
R-squared	0.814277	Prob(F-statistic)
		0.005117

Source: Compiled by the author

The strongest impact on patent activity in Romania is again unemployment, which is present in the second lag in the model. A 1% change in the variable leads to over a 7% change in patent activity, the direction being directly proportional. The gross debt at zero and at the second lag, as well as the GDP level at the first lag, also have a relatively strong impact on patent activity. Gross debt at zero lag has a directly proportional impact on the dependent variable and leads to more than 1% change in it, while at second lag the direction of impact is reversed. The direction of the effect of GDP at the first lag is inversely proportional, with a 1% change in the variable leading to almost a 1% change in the dependent variable. An explanation can be sought in the increased involvement of the state in the innovation activity in the country and the weaker role of the private sector. It is possible that the newly assumed government debt will be directed to innovation activities in the current period, but after a two-year period the greater part will be redirected or the projects themselves will be closed, resulting in a negative impact on patent activity. According to the results of the country in the EII, the role of the private sector is significantly weaker for the innovative development of the country, which is also confirmed by the obtained model.

Table 7 shows the absence of errors in the specification of the regression equation and in the regression model with the dependent variable patent activity in Romania. Also, no serial correlation of the residuals and no heteroskedasticity are found, as the null hypothesis is confirmed.

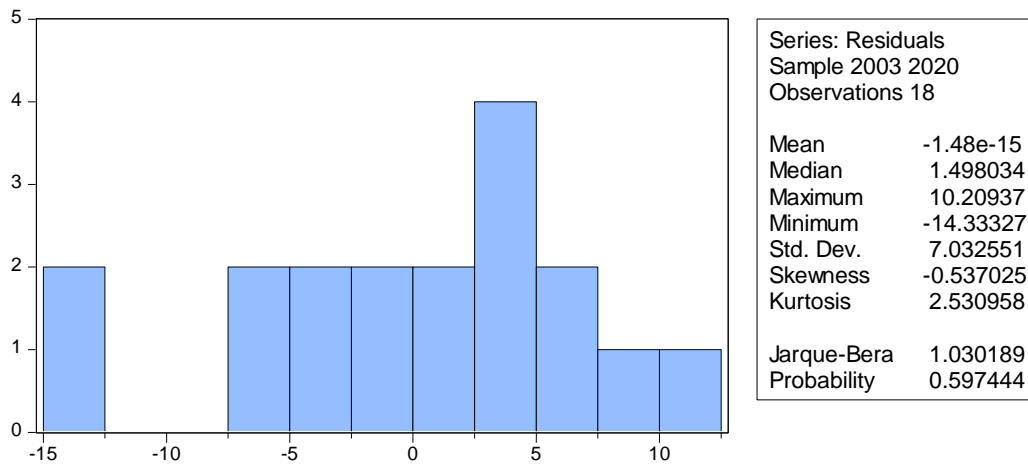
Table 7. Results of conducted tests of the regression model

Ramsey RESET Test			
	Value	df	Probability
t-statistic	1.241818	9	0.2457
F-statistic	1.542111	(1,9)	0.2457
Likelihood ratio	2.846759	1	0.0916
Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Test			
F-statistic	2.016752	Probability F(4,6)	0.2111
Observation R-squared	10.32246	Probability Chi-squared(4)	0.0353
Heteroskedasticity Test: ARCH			
F-statistic	1.290238	Probability F(4,9)	0.3434
Observation R-squared	5.102293	Probability Chi-squared(4)	0.2770

Source: Compiled by the author

The Jarque-Bera statistic, depicted in Figure 3, shows 0.597444, which is reason to accept the null hypothesis that the residuals are normally distributed.

Figure 3. Results of the normal distribution test of the residuals of the regression model

Source: Compiled by the author

4.3. Poland

Poland's performance in the European Innovation Scoreboard has seen steady improvement over the past seven years, from an index of 51 in 2014 to an index of 66 in 2021.

Poland's strengths are in digitization, intellectual assets and the use of information technology, and the top 3 indicators include design registration applications, population with higher education and environmental technologies.

Weaknesses of Poland are innovators, employment impact and research system. The weakest indicators of the innovative development of the country are employment in innovative enterprises, business innovators and foreign doctoral students.

Table 8: Time Series Stationarity Tests Used in Least Squares Regression

Method	Statistic	Probability	Cross-sections	Observations
Null: Unit root (assumes common unit root process)				
Levin, Lin and Shu t*	-3.20934	0.0007	6	111
Null: Unit root (assumes individual unit root process)				
Im, Pesaran and Shin W-stat	-5.94472	0.0000	6	111
Augmented Dickey-Fuller Test - Fisher Chi-Square	56.9673	0.0000	6	111

Phillips-Perron test - Fisher chi-square	57.3627	0.0000	6	114
--	---------	--------	---	-----

Source: Compiled by the author

Table 9. Least squares regression results for Poland

VARIABLE	COEFFICIENT	PROBABILITY	
CONSTANT	13.67328	0.0084	
FDI(-1)	0.009277	0.0034	
GDP	-2.637791	0.0000	
GDP(-1)	-1.541709	0.0010	
STOCK INDEX	-0.168224	0.0487	
STOCK MARKET INDEX(-1)	0.563817	0.0002	
STOCK MARKET INDEX(-2)	0.707662	0.0001	
UNEMPLOYMENT	13.80188	0.0000	
UNEMPLOYMENT(-1)	-23.71312	0.0000	
UNEMPLOYMENT(-2)	9.948168	0.0001	
R-squared	0.966988	Prob(F-statistic)	0.000054

Source: Compiled by the author

Unemployment in all three considered periods has the most significant impact on patent activity in Poland, and this impact is particularly strong at the first lag, as a 1% change in the variable leads to over a 23% inversely proportional change in patent activity. The role of the state is also confirmed by the stronger impact of the GDP variable, which, both at zero and at the first lag, acts with an inversely proportional impact. In the case of Poland, attention can also be paid to the main stock market index of the country - WIG20, which also has a relatively strong impact compared to the impact of the variable in other countries, this can be explained by the significantly stronger Polish economy and from there the presence of wealthier companies that are able to carry out more R&D - newly filed patent applications are reflected in the growth of the share prices of these companies on the stock exchange. According to the EII, the main problems in Poland's innovation development lie in the private sector, which to some extent explains the insignificant impact of FDI on patent activity. The R-squared coefficient indicates that 96% of the changes in the dependent variable are explained by changes in the independent variables.

From Table 10, it is found that in the regression model with the dependent variable patent activity in Poland, no model specification errors are detected after conducting the Ramsey test. Tests for serial correlation of residuals and for heteroskedasticity also reject the alternative hypothesis in this regression model.

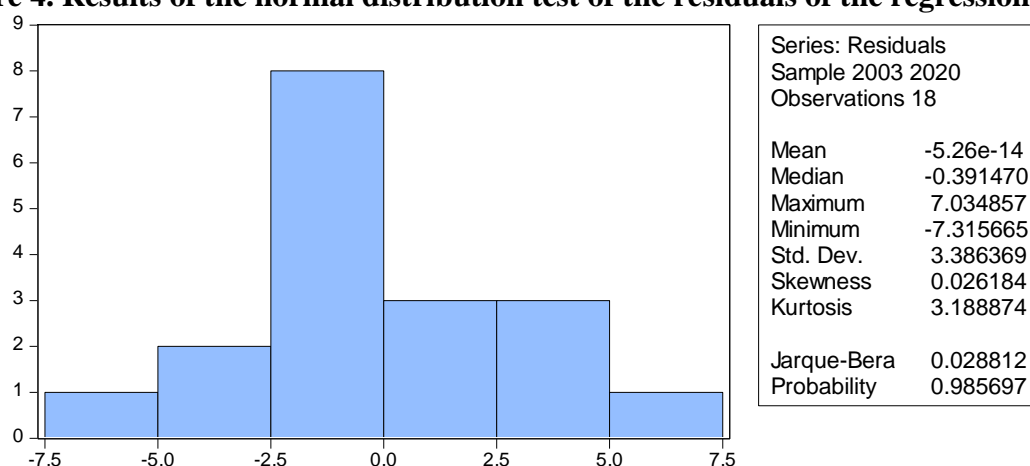
Table 10. Results of conducted tests of the regression model

Ramsey RESET Test			
	Value	df	Probability
t-statistic	1.182536	7	0.2756
F-statistic	1.398392	(1,7)	0.2756
Likelihood ratio	3.278341	1	0.0702
Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Test			
F-statistic	1.392867	Probability F(4,4)	0.3780
Observation R-squared	10.47764	Probability Chi-squared(4)	0.0331
Heteroskedasticity Test: ARCH			
F-statistic	1.757735	Probability F(4,9)	0.2213
Observation R-squared	6.140199	Probability Chi-squared(4)	0.1889

Source: Compiled by the author

Figure 4 shows the results of the test for the distribution of the residuals, with the Jarque-Bera statistic result of 0.985697 giving reason to accept the null hypothesis of a normal distribution of the residuals.

Figure 4. Results of the normal distribution test of the residuals of the regression model

Source: Compiled by the author

4.4 Hungary

Hungary has also made progress in the European Innovation Scoreboard over the past seven years, increasing its score from an index of 70 in 2014 to an index of 76 in 2021.

The country's strengths are in sales, digitization and connectivity impacts, and the top 3 indicators include government support for business R&D, exports of mid- and high-tech goods, and foreign PhD students.

On the other hand, the country's weaknesses are innovators, human resources and employment, and the three weakest indicators of the country's innovation activity are business innovators, employment in innovative enterprises and design registration applications.

Table 11: Time Series Stationarity Tests Used in Least Squares Regression

Method	Statistic	Probability	Cross-sections	Observations
Null: Unit root (assumes common unit root process)				
Levin, Lin and Shu t*	-3.82530	0.0001	6	111
Null: Unit root (assumes individual unit root process)				
Im, Pesaran and Shin W-stat	-5.36076	0.0000	6	111
Augmented Dickey-Fuller Test - Fisher Chi-Square	50.2177	0.0000	6	111
Phillips-Perron test - Fisher chi-square	59.0724	0.0000	6	114

Source: Compiled by the author

Table 12. Least squares regression results for Hungary

VARIABLE	COEFFICIENT	PROBABILITY
CONSTANT	-9.451861	0.0073
FDI	-0.011853	0.0002
FDI(-1)	0.012868	0.0001
FDI(-2)	0.006946	0.0043
UNEMPLOYMENT	6.001150	0.0005
UNEMPLOYMENT(-1)	-11.31431	0.0002
UNEMPLOYMENT(-2)	6.219637	0.0007
R-squared	0.916712	Prob(F-statistic)
		0.000024

Source: Compiled by the author

Patent activity in Hungary is strongly affected by unemployment, which is present in the regression model in all three time periods, with the most noticeable effect at a lag of 1 year, acting inversely. It is quite possible that the role of unemployment lies in the fact that people who have left work turn to independent inventive activity or join an already working inventive team.

Therefore, the effect of the variable is directly proportional at zero and at the second lag when new labor completes already started projects or takes two years on average to start and finish a new project, which may explain to some extent why the effect of the variable is inversely proportional at first lag. FDI is the only other variable that has a statistically significant effect on the dependent variable, which is also present in all its time periods. However, its impact is extremely weak, which could be explained by the more conservative policy in the country, which results in more difficult attraction of foreign capital. According to EII, the role of the private sector on innovation processes in the country is marginal, which explains why the main stock index is absent from the model, and FDI has such a low coefficient. Despite having only two variables in the model, they are able to explain 91% of the variation in the dependent variable.

In Table 13 for the regression model with dependent variable patent activity for Hungary, the Ramsey test for specification errors in the regression equation shows that no errors are found and the null hypothesis is valid. The alternative hypothesis is also rejected in the serial correlation and heteroscedasticity tests.

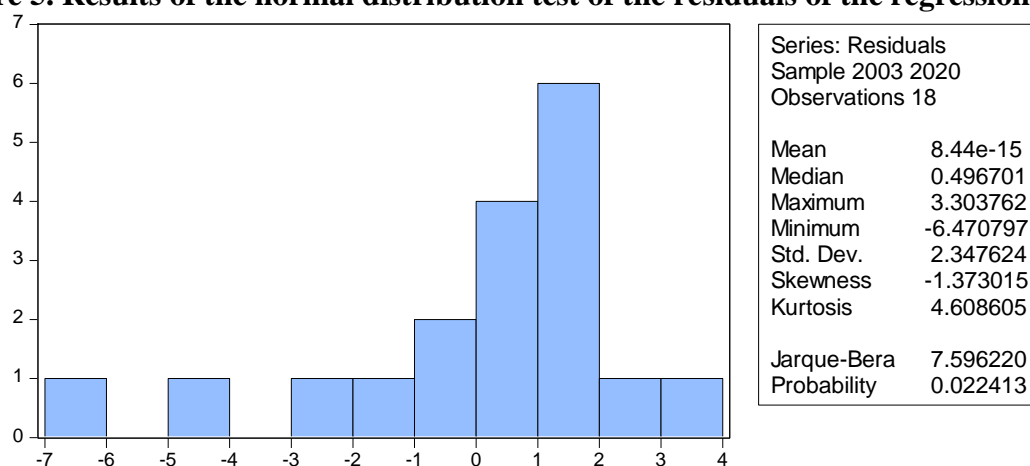
Table 13. Results of conducted tests of the regression model

Ramsey RESET Test			
	Value	df	Probability
t-statistic	0.520552	10	0.6140
F-statistic	0.270974	(1,10)	0.6140
Likelihood ratio	0.481262	1	0.4879
Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Test			
F-statistic	0.468568	Probability F(4,7)	0.7581
Observation R-squared	3.801654	Probability Chi-squared(4)	0.4335
Heteroskedasticity Test: ARCH			
F-statistic	0.680780	Probability F(4,9)	0.6225
Observation R-squared	3.252007	Probability Chi-squared(4)	0.5166

Source: Compiled by the author

The results of the test for the distribution of residuals, in Figure 5, give reason to accept the null hypothesis of a normal distribution of residuals at a critical significance level of 1%.

Figure 5. Results of the normal distribution test of the residuals of the regression model

Source: Compiled by the author

4.5. Slovakia

Like the other countries participating in the study, Slovakia has seen progress in the EII over the past seven years – from an index of 65 in 2014 to an index of 71 in 2021.

Slovakia's strengths are in environmental sustainability, sales impact and use of information technology. The three best-performing indicators include environment-related technologies, exports of medium- and high-tech goods, and emissions of fine particulate matter into the air.

Slovakia's weaknesses are innovators, government financial support and employment impact, while the three lowest performing indicators are venture capital spending, science and technology labor mobility and government support for R&D the business.

Table 14: Time Series Stationarity Tests Used in Least Squares Regression

Method	Statistic	Probability	Cross-sections	Observations
Null: Unit root (assumes common unit root process)				
Levin, Lin and Shu t*	-3.92326	0.0000	6	112
Null: Unit root (assumes individual unit root process)				
Im, Pesaran and Shin W-stat	-4.64608	0.0000	6	112
Augmented Dickey-Fuller Test - Fisher Chi-Square	44.8206	0.0000	6	112
Phillips-Perron test - Fisher chi-square	54.7109	0.0000	6	114

Source: Compiled by the author

Table 15. Least squares regression results for Slovakia.

VARIABLE	COEFFICIENT	PROBABILITY
CONSTANT	9.219611	0.1022
DEBT	-1.064005	0.0138
FDI(-2)	0.039111	0.0397
GDP(-1)	-1.348980	0.0200
GDP(-2)	1.417605	0.0207
R-squared	0.532677	Prob(F-statistic) 0.031775

Source: Compiled by the author

Debt and GDP have a highly statistically significant effect on patent activity in Slovakia, while the effect of FDI is insignificant. The strong effect of debt and GDP and the absence of more statistically significant variables in the model indicates the presence of a major role of the state in inventive activity, although it also remains insignificant, and the weak participation of the private sector, which confirms the EII estimate. However, the coefficient of determination R-squared should be noted, according to which only 53% of the changes in the dependent variable are explained by changes in the independent variables.

In Table 16, errors in the specification of the regression equation are not found in this regression model and the null hypothesis is valid. It is confirmed by both serial correlation and heteroskedasticity tests.

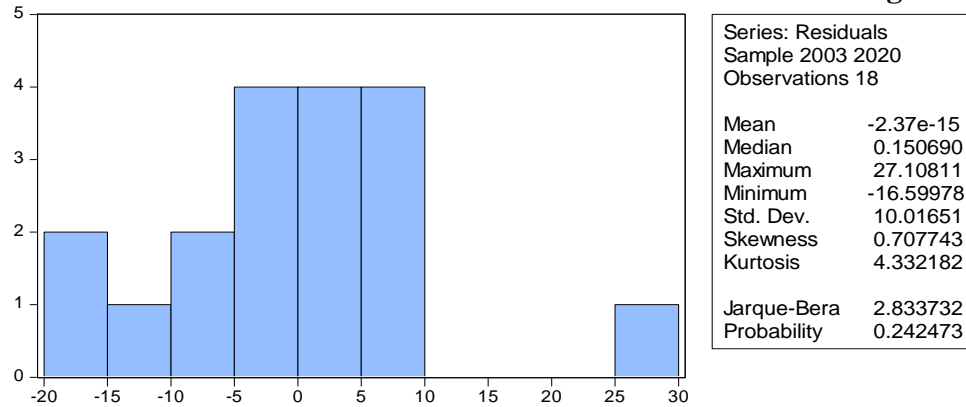
Table 16. Results of conducted tests of the regression model

Ramsey RESET Test			
	Value	df	Probability
t-statistic	0.310242	12	0.7617
F-statistic	0.096250	(1,12)	0.7617
Likelihood ratio	0.143799	1	0.7045
Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Test			
F-statistic	1.193777	Probability F(4,9)	0.3770
Observation R-squared	6.239658	Probability Chi-squared(4)	0.1820
Heteroskedasticity Test: ARCH			
F-statistic	0.424044	Probability F(4,9)	0.7879
Observation R-squared	2.220089	Probability Chi-squared(4)	0.6954

Source: Compiled by the author

Figure 6 shows the results of the test for the distribution of the residuals, which confirm the acceptance of the null hypothesis of their normal distribution.

Figure 6. Results of the normal distribution test of the residuals of the regression model

Source: Compiled by the author

4.6. Croatia

The Croatian economy has made significant progress in its innovation development over the past seven years, from an index of 57 in 2014 to an index of 78 in 2021.

The country's strengths lie in innovators, the use of information technology and connections. The top 3 indicators include product innovators, business innovators and enterprises providing training in information and communication technologies.

Croatia's weaknesses lie in intellectual assets, the impact of innovation trade and financial support for innovation activities. The weakest indicators for the country are government support for companies' research and development activities, the export of knowledge-related services and the volume of international patent applications.

Table 17: Time Series Stationarity Tests Used in Least Squares Regression

Method	Statistic	Probability	Cross-sections	Observations
Null: Unit root (assumes common unit root process)				
Levin, Lin and Shu t*	-5.69052	0.0000	6	113
Null: Unit root (assumes individual unit root process)				
Im, Pesaran and Shin W-stat	-7.47595	0.0000	6	113
Augmented Dickey-Fuller Test - Fisher Chi-Square	70.7555	0.0000	6	113
Phillips-Perron test - Fisher chi-square	57.2588	0.0000	6	114

Source: Compiled by the author

Table 18. Least squares regression results for Croatia

VARIABLE	COEFFICIENT	PROBABILITY
CONSTANT	87.07454	0.0015
DEBT(-1)	-1.105895	0.0322
FDI	0.099206	0.0003
FDI(-1)	0.260236	0.0000
FDI(-2)	-0.058364	0.0012
GDP	3.980076	0.0004
GDP(-1)	2.407940	0.0077
GDP(-2)	3.128515	0.0086
STOCK MARKET INDEX(-1)	-0.527746	0.0003

STOCK MARKET INDEX(-2)	-0.442269	0.0023
UNEMPLOYMENT	-12.95703	0.0207
UNEMPLOYMENT(-1)	44.77283	0.0019
UNEMPLOYMENT(-2)	-41.01312	0.0005
R-squared	0.996336	Prob(F-statistic)
		0.000028

Source: Compiled by the author

A large number of variables are present in the regression model for the impact on patent activity, the impact of unemployment being extremely strong, reaching even over 40% in its first and second lags. It is difficult to explain why this force of action is so large, but it is probably a question of inventors leaving the projects and companies they worked for and starting new ones, which is why at the first lag the direction of action is directly proportional. It is possible that these inventors were employed on short-term contracts, and this accounts for the high value of the coefficient, as well as its different direction of action in different periods. GDP is the other indicator with a stronger impact, which emphasizes, albeit indirectly, the role of the state in the innovation activity of the country. Government debt has the expected weaker inversely proportional impact. Contrary to expectations, the main stock market index of a country has a weak and inversely proportional impact, which confirms the known role of the private sector, which is also reported by the EII, but has a negative impact on patent activity. The value of the R-squared coefficient, which indicates that over 99% of the changes in the dependent variable can be explained by changes in the independent variable, should also be reported.

In Table 19, the null hypothesis of no errors in the specification of the regression equation is again valid. At a critical significance level of 5%, the null hypothesis is confirmed in both serial correlation of residuals and heteroskedasticity tests.

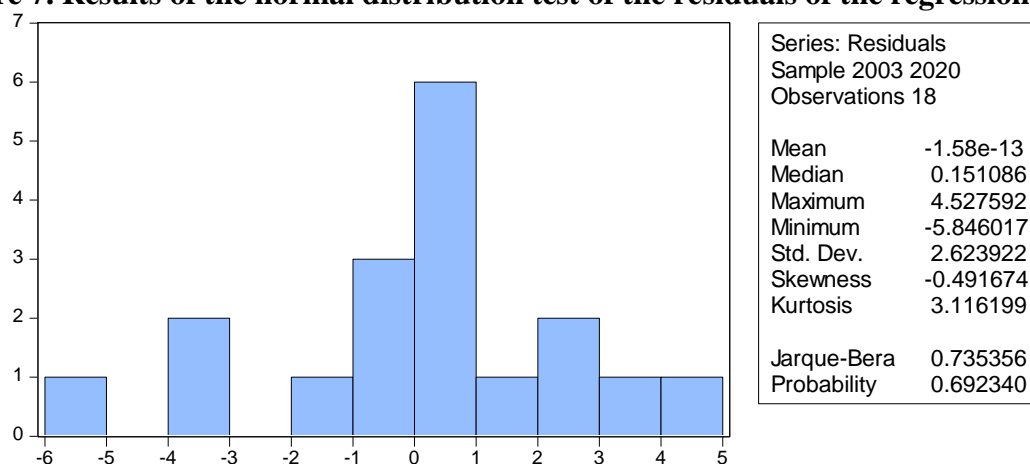
Table 19. Results of conducted tests of the regression model

Ramsey RESET Test			
	Value	df	Probability
t-statistic	0.796073	4	0.4706
F-statistic	0.633732	(1,4)	0.4706
Likelihood ratio	2.647228	1	0.1037
Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Test			
F-statistic	0.985611	Probability F(4,1)	0.4688
Observation R-squared	7.137481	Probability Chi-squared(4)	0.0282
Heteroskedasticity Test: ARCH			
F-statistic	1.205268	Probability F(4,9)	0.3729
Observation R-squared	4.883485	Probability Chi-squared(4)	0.2995

Source: Compiled by the author

The null hypothesis is supported by the test results for the distribution of the residuals visible from Figure 7, which means that their normal distribution is present.

Figure 7. Results of the normal distribution test of the residuals of the regression model

Source: Compiled by the author

CONCLUSION

Today's world situation offers major economic, social and political upheavals caused by pandemic, war, disrupted supply channels, severely restricted access to important raw material sources, rising price levels and the risk of recession for many countries. . However, every single crisis, be it economic or social, provides an opportunity for the realization of a new technological and innovative leap for society, through which countries can take a new, more effective path in their development.

The results of the research show that for all participating countries, the main role for patent activity in the country is played by the state, through the level of GDP, gross debt and unemployment. The role of the private sector, through the main stock index, grouping the largest companies in the country, and foreign direct investment is marginal. These results confirm the EII's assessments of the countries under consideration as to which of them is dominated by the private or public sector.

For each of the countries, it is necessary to strengthen the role of the private sector by increasing investments and attracting foreign ones, in order to be able to achieve an increase in patent activity, and hence innovation activity in the country, with the aim of successful and prosperous technological development and improvement of the socio-economic condition of the society. The role of the state in innovation development should also not be neglected, as a stronger and more responsible role of the public sector in stimulating innovation will result in an increase in patent applications and an improvement in the economic and social development of countries.

It is a fact that innovation development and economic development of a country go hand in hand. The current study demonstrates that the backwardness of the countries in question in economic terms compared to northern and western Europe is well-founded, as a result of the weak participation of the private sector in patent activity and at first glance the low values of the regression coefficients. The countries in question are in the bottom half of the EU not only according to the EII, but also in economic terms, and obviously the two things are connected. It will be interesting to see what the relationship between these macroeconomic indicators and patent activity will be in the leading countries in the ranking and in the developed countries of the EU. Will there be a mismatch between the highly innovative north, the less developed south and the generally powerful economies of the western EU member states.

Whatever such research shows, however, the problem of comparing developed and developing economies will remain very strong. Uneven innovation potential will limit growth

opportunities in emerging markets and reinforce well-known middle-income traps. A strong gap in scientific and research potential will also remain a problem, a phenomenon that can lead to a problem of brain drain and migration of qualified individuals from peripheral countries to leading innovation centers.

One thing is certain, even before such a comparison is explored, and that is that the countries considered in this study, positioned at the bottom of the EII rankings, have a very long and difficult way to go before improving their innovation status and reaching the standard of the countries of northern and western Europe.

REFERENCES

1. Acemoglu, D.J. Linn, D. (2004) Market Size in Innovation: Theory and Evidence from the Pharmaceutical Industry. *The Quarterly Journal of Economics* 119 (3):1049–1090.
2. Aghion, P., and Howitt, P. (1998) *Endogenous growth theory*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
3. Angle, H. L. (2000) Psychology and organizational innovation. In A. H. Van & de Ven (Eds.), *Research on the management of innovation. The Minnesota studies* (pp. 135–171). Oxford, UK: Oxford University Press.
4. Atun, R. A., Harvey, I., and Wild, J. (2007) Innovation, patents and economic growth. *International Journal of Innovation Management*, 11(2), 279–297.
5. Guloglu, B., and Tekin, R. B. (2012) A panel causality analysis of the relationship among research and development, innovation, and economic growth in high-income OECD countries. *Eurasian Economic Review*, 2(1), 32–47.
6. Hsu, C., Tana, K. C., Jayaramb, J., and Laosirihongthongc, T. (2014) Corporate entrepreneurship, operations core competency and innovation in emerging economies. *International Journal of Production Research*, 55(18), 5467–5483.
7. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_en
8. Huelshager, U. R., Anderson, N. R., and Salgado, J. F. (2009) Team-level predictors of innovation at work: a comprehensive meta-analysis spanning three decades of research. *The Journal of Applied Psychology*, 94, 1128–1145.
9. Iso.org
10. King, N., and Anderson, N. R. (2002) *Managing innovation and change: a critical guide for organizations*. Psychology at work. London, England: Thomson Learning.
11. Kowalski, A. (2020a) Dynamics and Factors of Innovation Gap Between the European Union and China. *Journal of the Knowledge Economy* 1–16.
12. Miron, E., Erez, M., and Naveh, E. (2004) Do personal characteristics and cultural values that promote innovation, quality, and efficiency compete or complement each other? *Journal of Organizational Behavior*, 25, 175–199.
13. Raghupathi, V. and Raghupathi, W. (2017) Innovation at country-level: association between economic development and patents. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*.
14. Romer, P. (1994) The origins of endogenous growth. *Journal of Economic Perspectives*, 8, 3–22.
15. Rossberger, R. J., and Krause, D. E. (2015) Participative and team-oriented leadership styles, countries' education level, and national innovation: the mediating role of economic factors and national cultural practices. *Cross-Cultural Research*, 49(1), 20–56.

16. Schumpeter, J. (1934) *The theory of economic development*. Boston, MA: Harvard University Press.
17. Smith, M., Busi, M., Ball, P., and Van der Meer, R. (2008) Factors influencing and organisations ability to manage innovation: a structured literature review and conceptual model. *International Journal of Innovation Management*, 12, 655–676.
18. Veugelers, R. (2016). *The European Union’s Growing Innovation Divide*. Bruegel Policy Contribution 8: 1–12.
19. Wang, E. (2010) Determinants of R&D investment: the extreme-bounds analysis approach applied to 26 OECD countries. *Research Policy*, 39(1), 103–116.
20. Zachariadis, M. (2003) R&D, innovation, and technological progress: a test of the Schumpeterian framework without scale effects. *Canadian Journal of Economics*, 36(3), 566–686.
21. Aleksandrov A. (2022) Role of patents for economic growth at the micro and macro levels. *Economic and social alternatives*, Vol. 3, UNSS, Sofia.
22. Krugman, P., Obstfeld, M. and Melitz, M. (2013) *International Economics*. UNSS Publishing Complex.

ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА – АСПЕКТИ НА МАКРОИКОНОМИЧЕСКИЯ АНАЛИЗ

Димитър Ганчев / Dimitar Gantchev⁵³

Резюме

Оценката на конкурентноспособността е важен икономически показател за успешното пазарно представяне на държавите, отделните сектори и фирми. Ролята на интелектуалната собственост е недостатъчно изследвана и понякога пренебрегвана като фактор, който влияе върху конкурентноспособността. Настоящата статия разглежда съотношението между интелектуалната собственост и конкуренцията и концептуалната роля на интелектуалната собственост в творческите индустрии, които разчитат най-вече на правата на интелектуална собственост за да монетизират творческите си активи. Направен е анализ на съществуващите подходи в международните организации към оценка на конкурентноспособността, като се налага извода, че към момента на изследването нито един от съществуващите подходи не отчита в достатъчна степен на макроикономическо ниво ролята на интелектуалната собственост и не дава възможност за пряка оценка на нейното въздействие. Интелектуалната собственост се разглежда частично или като хоризонтален елемент, който играе спомагателна роля и допринася за постигането на кумулативен ефект от различните фактори. Очертани са и възможни насоки на действие за разработката на по-ясни методи за тази оценка.

Ключови думи: конкурентноспособност, интелектуална собственост, творчески индустрии, икономическа ефективност

JEL: O34, L82

Abstract

Mesuring competitiveness is an important economic indicator for market performance of countries, sectors, and individual companies. The role of intellectual property in this regard has not been sufficiently studied and at time has been neglected as a factor with a direct bearing on competitiveness. This article focuses on the relationship between intellectual property and competitiveness in the creative industries, which rely mostly on intellectual property to monetize their creative assets. The article reviews the existing approaches in international organizations to assess competitiveness. The emerging conclusion is that at the time of the publishing of this article none of the existing approaches takes sufficiently into consideration on macroeconomic level the role of intellectual property and does not enable a proper direct assessment of its impact. Intellectual property is considered either partially or is recognized as a facilitating mechanism, which contributes to the cumulative effect of several different factors. The article suggests several dimensions which could contribute to a more precise assessment of the role of intellectual property for competitiveness.

Key words: competitiveness, intellectual property, creative industries, economic efficiency

JEL: O34, L82

⁵³ Д-р Димитър Ганчев е заместник-директор на отдел „Цифрови информационни продукти“ на Световната организация за интелектуална собственост, Женева, Швейцария.

Увод

Актуалността на темата за икономическата роля на интелектуалната собственост е свързана с нарастващото използване на интелектуалната собственост за целите на икономическото развитие на макроикономическо ниво и резултатите от емпиричните изследвания в тази област. Все повече държави възприемат стратегически подход, ориентиран към растеж базиран върху креативността и иновациите, които са обекта на закрила с интелектуални права. Според проучванията на СОИС творческите индустрии днес генерират 5,54 % от Брутният вътрешен продукт (БВП) и 5,78 % от заетостта в глобален мащаб, а в рамките на Европейския Съюз тези индустрии дават 6,9% от БВП и 8,2% от заетостта. В тези условия икономическият ефект от интелектуалната собственост се превръща във важен критерий за ефективност. Именно в този контекст следва да се разглежда и анализът на интелектуалната собственост като фактор за повишаване на конкурентоспособността.

Важно предизвикателството за този анализ е обстоятелството, че конкурентоспособността се формира от много фактори. Интелектуалната собственост е само един от тях и нейната конкретна роля и принос следва да бъдат доказани, като се посочи възможната причинно-следствена връзка.

Обект на настоящата статия е интелектуалната собственост като инструмент за въздействие на пазара. Съществуващите изследвания в тази област дават приоритет на отделни аспекти на темата, сред които могат да се посочат ефективността на колективното управление на авторските и сродните права, антимонополните мерки, влиянието върху търсенето и предлагането на творчески продукти. Предмет на изследването са международните подходи за оценка на интелектуалната собственост като фактор за повишаване на конкурентоспособността, като вниманието е насочено към творческите индустрии в глобален аспект.

Изследването е ориентирано към това дали съществуващите подходи в международните организации позволяват точна оценка на влиянието на фактора интелектуална собственост. Изследователската теза е, че за пряката оценка на фактора интелектуална собственост за повишаване на конкурентоспособността на макроикономическо ниво са нужни инструменти, които извеждат причинно следствените връзки и които към момента на изследването отсъстват и следва да бъдат разработени.

1. Концептуална рамка

1.1. Интелектуална собственост и конкуренция

Връзката между интелектуалната собственост и конкуренцията е въпрос, който стои в центъра на правния и икономически анализ на интелектуалната собственост и нейното място като механизъм за регулиране на пазарните отношения. В известен смисъл тази дискуссия подпомага и оформянето на самата системата за закрила на интелектуалната собственост през вековете. Първите актове, предоставящи права за закрила на печатните произведения в Англия ясно сочат намерението да са защити статута на книгоиздателите, като се предоставят конкурентни предимства на една група икономически агенти. В последвалите през вековете национални и международни актове ясно можем да проследим стремежа да се балансира правата на правообладателите, от една страна, които да формулират условията за достъп до тяхната собственост и, на потребителите (обществото като цяло) да имат достъп и да ползват тези продукти на знанието при определените

условия. Конкуренцията е основна характеристика на пазарната икономика и този баланс се оформя и реализира в условията на свободна конкуренция.

На практика, възможността за злоупотреба с пазарната мощ, която добиват правообладателите, се балансира с механизми, които са вън от системата на интелектуалната собственост, а именно законите за конкуренцията. Това е и основното направление, което може да се проследи в литературата – как интелектуалната собственост се съотнася със законите, регулиращи конкуренцията в национални или регионални рамки и практиката е насочена към изследването на това съотношение и прилагането му в неговия правен и икономически контекст. Изграждат се национални, регионални и международни стандарти и политики, които, от една страна, целят ограничаване и премахване на пречките за свободната конкуренция, като тарифи, задължителни лицензи, права на свободен достъп, а от друга – изграждането и функционирането на институции, които да гарантират това.

1.2. Конкуренция и конкурентноспособност

В понятийния апарат често се използва терминът конкуренция, а не толкова конкурентноспособност. Докато конкуренцията характеризира главно средата, в която протича съревнованието с останалите участници, то конкурентноспособността е насочена преди всичко към вътрешните възможности на икономическия агент да докаже предимствата на своя продукт. Този аспект е основен предмети на настоящата статия, а именно – как може да се определи степента, в която интелектуалната собственост прави продуктите, стоките и услугите, свързани с нея и предоставяни от правообладателите по-привлекателни, икономически ефективни или с други думи по-конкурентноспособни.

Конкуренцията, като икономически механизъм цели да повиши ефективността преди всичко в пазара на разпределението, като ограничи изключителните права на правообладателите. Но тези изключителните права се монетизират едва когато творческият продукт влезе във фазата на разпределението и стават обект на пазарни трансакции. Конкуренцията в производството няма икономически смисъл, докато то не достигне пазара.

1.3. Видове конкурентноспособност

Можем да разграничим два основни вида конкурентноспособност. Първият е външната конкурентноспособност, когато икономическият субект се намира в пряко съревнование с други пазарни участници и целта е да се докажат икономическите предимства спрямо тях. Вторият аспект е вътрешната конкурентноспособност, когато стремежът е чрез вътрешно организационни и други преобразувания да се постигне по-висока ефективност. Например една организация за колективно управление на авторските права може съществено да повиши своята конкурентноспособност ако реализира успешно правата на правообладателите в стрийминговите платформи и други дигитални формати. Държавите, които са възприели стратегически подход към своя творчески сектор могат да повишат неговата конкурентноспособност като приложат ресурсно обезпечени политики за насърчаване на творческия сектор, данъчни и експортни облекчения, стимули за онези пазарни участници, които постигат заложените критерии в приоритетните области.

Важно условие за анализа на конкурентноспособността е и определянето на изходните параметри за анализа – състоянието, спрямо което ще се проследяват тенденциите и динамиката на движението на този показател.

Конкурентноспособността е комплексен показател, той рядко се ограничава до едно измерение. Най-често срещаните анализи включват такива параметри като обем, цена,

обхват, възвращаемост на инвестициите, динамични ефекти и др. При интелектуалната собственост към тези параметри се добавят и открояват оптималната реализация на икономическите права, събираемостта на дължимите възнаграждения, намаляването на транзакционните разходи, еластичността на разпределението спрямо събираемостта, прозрачността на операциите и възможността за контрол и др.

1.4. Интелектуална собственост в системата от фактори, които влияят върху конкурентноспособността

Можем да разгледаме следните основни аргументи, които се налагат в дебата за това как интелектуалната собственост повишава конкурентноспособността:

- Преди всичко интелектуална собственост дава възможност за упражняване на контрол върху продуктите и услугите, защитени с нея. Правообладателят може да определи цената и да формулира специфични условия за ползване. Това определя неговата пазарна мощ и укрепва неговите преговорните позиции;
- Предоставянето на определени правни гаранции насърчава и стимулира създаването на нови творчески продукти, като допринася за културното многообразие и за културния обмен;
- За много творчески индустрии днес интелектуалната собственост, и по-конкретно авторскоправната закрила представлява единственият механизъм, по който те могат да монетизират своя творчески потенциал. Често пъти фирмата, която работи с творчески продукти има само един значим актив, и това е продукта, защитен с авторски права.

Конкурентноспособността се влияе от много ендогенни и екзогенни фактори, тя може драматично да бъде повлияна от събития, които не подлежат на контрол от икономическите агенти – например природни бедствия, войни, транспортни блокади или сривове на международните пазари. Интелектуалната собственост не е сред тези фактори, които имат структуроопределящ ефект. Потреблението на творческо съдържание винаги се движи в определени параметри и те се обуславят от обективни критерии, като например времето, което може да бъде отделено за консумиране на творческо съдържание, човешките възможности за възприемане на това съдържание и др. В този смисъл интелектуалната собственост не може да се възприема като революционен, а по скоро като еволюционен фактор за повишаване на конкурентноспособността.

Докато исторически се считаше че съществува противоречие между интелектуалната собственост и конкурентноспособността, днес в дискусиата преобладава тезата, че интелектуалната собственост има динамичен ефект върху конкурентноспособността. Аргументът е, че интелектуалната собственост стимулира конкуренцията като предлага субституция, алтернативни или допълващи продукти. Към това е насочена и теорията за взаимното допълване. Фокусът в дискусиата се измества от това дали интелектуалната собственост подпомага конкурентноспособността към това как я подпомага.

Концептуалният проблем между конкуренцията и интелектуалната собственост е, че конкуренцията не предполага изключването на пазарни участници от конкуренцията, докато в самата концепция за интелектуалната собственост е заложено изключване на определени пазарни участници на базата на предварително дефинирани условия. Например, въвеждането на задължителни лицензи означава, че другите пазарни участници, са поставени в неблагоприятно положение, поради законово регламентирани рамки. На практика обаче, конкуренцията води до по голямо културно многообразие и повече творчески продукти на пазара, така че нейното влияние е положително поради нетния ефект

за потребителя и качествения ефект за производителя, който е длъжен да се съобразява с нарастващото предложение.

2. Съществуващи подходи за оценка на конкурентоспособността

Съществуват различни подходи към оценка на конкурентоспособността, като по-долу са описани по важните от тях, възприети от международни правителствени и неправителствени организации.

2.1. Световен икономически форум

Един от най-широко известните подходи за оценка на конкурентоспособността е този, прилаган от Световния икономически форум. Той обхваща 140 икономики, включва 98 променливи, като данните са получени от международни организации, както и от собствена анкета, обхващаща около 1000 бизнес лидери. Променливите са организирани в 12 стълба. От 2018 г. има нови елементи в методиката – интегрира идеята за четвъртата индустриална революция в дефиницията на конкурентоспособност, като дава приоритет на човешкия капитал и иновациите като определящи за четвъртата революция. Интелектуалната собственост е реферирана пряко и косвено, т.е. тя е част от някои от индикаторите – регулативната рамка, отношения по собствеността, професионални умения в цифровата среда. По отношение на интелектуалната собственост този индекс съдържа преки данни от 62% от държавите, така че би могъл да се счита за представителен. Част от данните, използвани за калкулирането на индекса на са публично достъпни. Методиката на индекса се осъвременява редовно в рамките на консултативен процес. Тя е базирана на концептуална рамка, дефиниции, параметри за оценка и източници. По редица индикатори СИФ ползва индикатори разработени от други международни правителствени и неправителствени организации, в т.ч. и от Световната организация за интелектуална собственост. Предимство на този индекс е че той е широко познат и утвърден и често се реферира към него. Като несъвършенство може да бъде посочено, че при него по-голяма тежест имат анкетите с бизнес лидерите и индекси, получени от партньорски организации, което намалява точността.

2.2. Международен валутен фонд

Друг подход е свързан с методиката на Международния валутен фонд, при който реална оценка на конкурентоспособността се постига емпирично с използването на пряко сравнение (*effective exchange rate index*). На практика това означава изчисляване на премерената средна стойност на двата индекса на конкурентоспособност между страната която оценяваме и нейния конкуренти. Премерената стойност може да включва износ, внос, може да отчита конкуренция от трети страни и други компоненти. Това представлява сравнителен анализ, който съпоставя два индекса. Този относително пряк метод дава резултати за оценка на конкретна ситуация и краткосрочно прогнозиране. Недостатъкът е, че не може да отчита динамичните аспекти, свързани с появата на нови условия, които променят конкурентната среда. В този индекс не се фокусира върху интелектуалната собственост.

2.3. Международен център за конкурентноспособност – ИМД/IMD

ИМД е частен институт, който категоризира и сравнява конкурентоспособността на държавите по друга система от критерии в своя Годишник за глобалната конкурентоспособност. Той се произвежда от 1989 г. като фокусира вниманието върху управлението на ресурсите и компетенциите за постигане на дългосрочен растеж. Този индекс възприема по широк подход към качествените характеристики разнообразна гама от политически, социално и културни фактори. Те са групирани в четири групи – икономически резултати, ефективно управление, институционална среда и инфраструктура допринасящи за устойчиво развитие. Индексът обхваща 63 държави, които анализира по 334 критерия и е свързан както с фактологични, статистически и анкетни данни. Подборът на участващите държави е свързан с наличието на международно сравними данни. Данните се събират от правителствени, бизнес и академични източници и се ревизират всяка година. ИМД работи в партньорство с различни институции, в по-голямата част от участващите държави. Правата на интелектуална собственост са включени в частта инфраструктура, и косвено са отразени в показателя правна и институционална рамка. В същото време следва да се отбележи, че собствеността играе свързваща или подпомагаща роля по отношение на много други показатели.

2.4. Организация на ООН за промишлено развитие – ЮНИДО

Организацията на ООН за промишлено развитие ЮНИДО публикува редовно индекс за промишлената конкурентоспособност, който обхваща 152 държави, като всички данни са публично достъпни. Той е фокусиран върху потенциала на националните икономики да произвеждат капитал, дейностите които произвеждат по висока добавена стойност и имат ясно изявен технологичен компонент. Този индекс е тясно свързан с възможностите за участие в международните пазари.

Тук може да бъде направена следната уговорка. Сред стратегическите инструменти за повишаване на конкурентоспособността са институционалният капацитет, нивото на технологично развитие и структурата на производството, в частност дяла на капитала в Брутният вътрешен продукт (БВП). Под капитал разбираме всеки резултат, който се използва като ресурс за да се произведе нов продукт. В капиталовия сектор идентифицираме физически, човешки и финансов капитал. Размерът и структурата на капиталовия сектор могат да бъдат изчислени на базата на ежегодно публикуваните данни от статистическия отдел на ООН. Анализът показва че съществува силна корелация между ръста на капиталовия сектор и ръста на БВП. От тук може да бъде направен извода, че производството на капитал е фактор за растежа. В последващият логически анализ можем да въведем и фактора роля на интелектуалната собственост за създаването на капитал. Тъй като основният ресурс на интелектуалната собственост е човешкият капитал – таланта на индивидите, техните умения и креативност, то резултатът от тяхната дейност ще формира нематериални активи, които в момента са водещи във всички развити нации.

Анализът показва наличието на висока корелация и регресионен коефициент от 0.73 между капиталовия дял в БВП и конкурентоспособността на страните, т.е. колкото повече расте капиталовият дял в БВП толкова по бързо нараства и конкурентоспособността на страните.

За да се постигне по висок капиталов дял и по висока конкурентоспособност е необходимо да се премине към производството на по-висококачествен капитал, който е свързан с високотехнологични стоки и услуги и има сериозни мултипликационни ефекти.

2.5. Световна организация за интелектуална собственост – СОИС

СОИС на този етап не е публикувала индекс за конкурентоспособност, но би могло да се отбележи, че ежегодно публикувания глобален индекс в областта на иновациите се използва широко в микса от елементи за оценка на конкурентоспособността. В този индекс за отразени главно елементи, свързани с промишлената собственост и предстои обогатяването му с повече елементи на творческия сектор.

Според анализът на СОИС за приноса на творческия сектор в националните икономики корелацията между приносът на творческите индустрии в брутния вътрешен продукт и конкурентоспособността на страните е положителна и с висок регресионен коефициент от 0.71. Това означава, че ръстът на приноса на творческата икономика обикновено е свързан със увеличаване на конкурентоспособността на държавите. Разликата по отношение на регресионния коефициент между развитите държави при които той е 0.9 и страните с икономики в преход където то е 0.7 не е съществена.

Тези корелации показват че високият принос на творческите икономики в брутния вътрешен продукт е тясно свързан с добре развит и интегриран капиталов сектор в който съществуват тесни взаимовръзки между всички сектори. Въпреки, че индексът на ЮНИДО е утвърден и международно признат, той не съдържа пряка референция към интелектуалната собственост. Една от причините за това може би е свързана с липсата на преки данни и необходимостта от въвеждане на качествени оценки в индекса, за които сама организация няма пряк поглед нито мандат. В същото време интелектуалната собственост може да се разглежда като свързващо звено, тъй като тя е свързана със системен и хоризонтален фактор като човешкия капитал.

3. Насоки за бъдеща работа

Много от разгледаните индекси не дават отговор на въпроса как е най-прецизно да измерим приноса на интелектуалната собственост за повишаването на конкурентоспособността. Защо е толкова трудно да се оцени интелектуалната собственост в една система от критерии, които формират международните индекси?

Преди всичко това се дължи на факта, че в повечето случаи за тава оценка са нужни данни, които не са достатъчно детайлно представени в официалната статистика, т.е. неизбежна е доза субективност в оценката. От друга страна интелектуалната собственост има смисъл само когато тази система се прилага, т.е. наличието на правна рамка не гарантира само по себе си нейното спазване и включването на количествени показатели не ни дава качествена информация. На трето място системата на интелектуалната собственост и търговията с креативни продукти е глобална и в голяма степен зависи от транзакции на наднационално ниво, за които организациите нямат нито информация, нито компетенции. Това предполага фрагментираното на оценката и в най-добрия случай, частичен отговор на поставения въпрос.

Какви биха могли да бъдат направленията за бъдеща работа в тази област?

3.1. Усъвършенстване на съществуващите индекси

Преобладаващият подход за оценка на конкурентоспособността е въвеждането на индекси. Очевидно е че става дума за многокомпонентни индекси, които да позволят сравнителен анализ. Положителният аспект е, че това дава възможност да се отчетат много

аспекти на екосистемата едновременно. Ограничението е, че значителният брой качествени показатели въвежда субективност и не се базира на статистически данни. По всяка вероятност работата по индексирването на конкурентоспособността, с включването на по-съществени аспекти на интелектуалната собственост ще продължи.

3.2. Изследване на еластичността

Друг подход към оценка на конкурентоспособността може да бъде свързан с разширяващите се анализи на приноса на творческата икономика в БВП. На базата на тези данни биха могли да се оценят динамичните показатели в тази част от икономиката и останалата част. Анализът би показал сравнение по избрана селекция от критерии и извличането на динамични характеристики на творческата икономика, в т.ч. и нейната еластичност спрямо избрани икономически параметри на конкурентоспособността. Еластичността ни дава информация за силата на причинно следствените връзки. Силата на този анализ, е че той би се базирал върху солидни данни от националните сметки и не рискува да мултиплицира грешки, които могат да бъдат допуснати при изчисляването на индекси от други организации, върху което нямаме контрол.

3.3. Разработка на нов модел

Трета насока на работа би могла да бъде разработването на нов икономически модел за оценка на ефекта на интелектуалната собственост върху конкурентоспособността в конкретен сектор – на национално, регионално или международно ниво. Провеждането на сериозна работа в едно направление би дало решения, които да се приложат и други творчески отрасли за да се стигна постепенно до формулирането на нов подход, който да позволи интелектуалната собственост да бъде оценявана по достойнство в контекста на ефективното управление на ресурсите и повишаването на конкурентоспособността. Такъв модел би могъл да се разработи от международна експертна група, която да отчете възможностите за прилагането му в глобален мащаб.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Интелектуалната собственост има все по-голяма роля в икономическия живот, като в същото време нейния конкретен принос за повишаването на конкурентоспособността не е оценен адекватно. Провеждането на такъв анализ би формирал по-точна политико-икономическа оценка на интелектуалната собственост, разбиране за нейната роля и полагането на повече усилия за нейното ефективно прилагане. Редица международни организации са изградили индекси или публикуват доклади, които оценяват различни аспекти на конкурентоспособността. Интелектуалната собственост не е оценена адекватно като самостоятелен компонент в тези подходи. В същото време тя присъства като свързващо звено и хоризонтален елемент в някои от тях. Работата за усъвършенстване на разбирането за тази роля би следвало да включи такива направления като разширяване на обхвата на съществуващите индекси, анализ на еластичността на конкурентоспособността спрямо режима на интелектуална собственост и реалния икономически принос на творческата икономика, както и формирането на международна експертна група, като да разработи модел за бъдещо оценяване на приноса на интелектуалната собственост за конкурентоспособността на макроикономическо ниво.

ИНФОРМАЦИОННИ ИЗТОЧНИЦИ:

1. Andersen, B., Kozul-Wright, Z., and Kozul-Wright, R. (2000). Copyright, Competition and Development. UNCTAD Discussion Paper 145.
2. Drexl, J. (2013). Copyright, Competition and Development, WIPO-sponsored Report of the Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law, Munich.
3. Gantchev D. "Creative Industries in the Knowledge Economy", Publisher, Scientific journal, Vol. XXIV, Issue 1, 2022.
4. Gantchev D. "The economic performance of the copyright industries", Интеллектуальная собственность. Авторское право и смежные права: Издательский дом "Интеллектуальная пресса". – Москва, Issue No 1, 2022
5. Markova, M. „The Company Digital Competitiveness Focused on Intellectual Property Rights–Concept, Assessment and Strategy“ Economic studies, BAS, 2022, N 3
6. https://www.ip.mpgde/fileadmin/ipmpg/content/forschung_aktuell/02_copyright_competition/report_copyright-competition-development_december-2013.pdf
7. https://www.wipo.int/export/sites/www/copyright/en/performance/pdf/overview_results_2021.pdf
8. <https://www.imf.org/en>
9. https://www.wipo.int/export/sites/www/copyright/en/performance/pdf/overview_results_2021.pdf
10. <https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness/>
11. International Monetary Fund, Effective exchange rate index at <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/11/01/Measuring-Competitiveness-in-a-World-of-Global-Value-Chain-45544>
12. IPR-intensive industries and economic performance in the European Union, Industry-level analysis report, fourth edition, October 2022 https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/IPR-intensive_industries_and_economic_in_EU_2022/2022_IPR_Intensive_Industries_FullR_en.pdf
13. United Nations Industrial Development Organization, <https://www.unido.org/news/unidos-competitive-industrial-performance-index-2020-country-profiles-published>
14. WIPO. 2015. Guide on Surveying the Economic Contribution of Copyright Industries. WIPO: Geneva. <https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=259>
15. World Economic Forum, The Global Competitiveness Report www.wef.org. [TheGlobalCompetitivenessReport2020.pdf](http://www.wef.org/TheGlobalCompetitivenessReport2020.pdf)

INTELLECTUAL PROPERTY AND COMPETITIVENESS – A MACROECONOMIC ANALYSIS PERSPECTIVE

Dr. Dimiter Gantchev⁵⁴

Abstract

Mesuring competitiveness is an important economic indicator for market performance of countries, sectors, and individual companies. The role of intellectual property in this regard has not been sufficiently studied and at time has been neglected as a factor with a direct bearing on competitiveness. This article focuses on the relationship between intellectual property and competitiveness in the creative industries, which rely mostly on intellectual property to monetize their creative assets. The article reviews the existing approaches in international organizations to assess competitiveness. The emerging conclusion is that at the time of the publishing of this article none of the existing approaches takes sufficiently into consideration on macroeconomic level the role of intellectual property and does not enable a proper direct assessment of its impact. Intellectual property is considered either partially or is recognized as a facilitating mechanism, which contributes to the cumulative effect of several different factors. The article suggests several dimensions which could contribute to a more precise assessment of the role of intellectual property for competitiveness.

Key words: competitiveness, intellectual property, creative industries, economic efficiency
JEL: O34, L82

Introduction

The relevance of the topic on the economic impact of intellectual property is linked, on the one hand, to the increased use of intellectual property by countries for their economic development and, on the other hand, to the results of empirical research in this field. A growing number of countries adopt a strategic approach to innovation and creativity - based growth, which to a large extent is based on the protection of intellectual property rights. According to research, based on the approach of the World Intellectual Property Organization (WIPO) creative industries contribute on a global scale 5,54 % of the GDP and 5,78 % of the employment, while in the European Union they stand for 6,9% of the GDP and 8,2% of the employment. Against this background the economic impact of intellectual property is becoming an important indicator of economic efficiency. The analysis of the role of intellectual property for raising competitiveness needs to take into account this economic reality.

An important challenge for this analysis is the fact that competitiveness is influenced by number of factors and intellectual property is just one of them. The role and specific contribution of intellectual property to competitiveness needs to be empirically tested, ideally employing casual analysis.

This article focuses on intellectual property as an instrument for market intervention. Existing research in this field tends to prioritize such aspects of the topic as efficiency of collective management of copyright and related rights, anti-monopolistic measures, demand and supply patterns for creative products. The subject of this research are the existing international approaches

⁵⁴ Dr. Dimiter Gantchev is Deputy Director in the Information and Digital Outreach Division of the World Intellectual Property Organization, Geneva, Switzerland.

for assessing the role of intellectual property for increased competitiveness of the creative industries in a global context.

The research seeks to estimate whether the existing approaches of international organizations enable precise estimates of the role of intellectual property. The research thesis is that currently there are no adequate instruments which would enable assessing the specific role of intellectual property for increased competitiveness on macroeconomic level and such instruments need to be developed and applied.

1. Conceptual framework

1.1. Intellectual property and competition

The relationship between intellectual property and competition is a central topic in the legal and economic analysis of intellectual property and its role as a mechanism for market intervention. To some extent this discussion has influenced the shaping of the intellectual property system over time. The first acts providing property rights to publishers in England clearly state the intention to protect the rights of publishers, whereby certain competitive advantages were entrusted to one group of economic agents. In subsequent national and international acts we can track the intention to balance the rights holders interest to control the access to their property and the rights of users (and society as a whole) to have access to knowledge products at certain conditions. Competition is a major feature of market economy and this balance is achieved and maintained in the context of free competition.

Eventually, the possibility of abuse with market power on the part of right owners is balanced with mechanisms which are outside the intellectual property system, in particular – competition laws. A major research dimension which can be tracked in literature is how intellectual property relates to competition laws in national and international laws and regulations. Practice is focusing on analysing this relationship and its application in legal and economic context. National, regional and international standards and policies are drawn which, on the one hand, seek to limit or eliminate obstacles to free competition – such as tariffs, compulsory licenses, access rights, and, on the other hand – build institutions which can guarantee this.

1.2. Competition and competitiveness

The term competition is in relatively wider use than the term competitiveness. While competition describes mainly the environment in which the process takes place, competitiveness suggests analysis of the internal capabilities of the economic agent to prove the advantages of the product or service that is being offered. This is the main topic of the current article, namely - how can we establish the degree, to which intellectual property makes products, goods and services more attractive, economically efficient and in other words more competitive.

Competition as an economic mechanism seeks to improve efficiency mainly in distribution markets, by limiting the exclusive rights of the rightsowners. Exclusive rights are monetized only when the creative product enters the distribution phase and becomes the object of economic transactions. Competition in production has no major economic impact as products have not yet reached the market.

1.3. Types of competitiveness

We can distinguish two main types of competitiveness. The first one is external competitiveness where the economic subject is in direct competition with other market players and

the objective is to demonstrate the economic advantages in relation to them. The second type is internal competitiveness when the objective is to achieve higher efficiency through internal organizational or other transformations. For example, a collective management organization can increase its competitiveness if it successfully manages the rights on behalf of the rights holders on streaming platforms or other digital formats. Countries that have adopted a strategic approach to their creative sector can increase their competitiveness through the application of policies for promoting and developing the creative sector, tax exemptions and export promotion measures, incentives for those market players which deliver on the set objectives set forth in the respective priority sectors.

An important condition for assessing competitiveness is establishing the benchmarks for the analysis, i.e. the status against which will be monitored the trends and dynamics of this indicator.

Competitiveness is a complex indicator which is seldom limited to one dimension only. Usually, the analysis reviews such parameters as volume, price, return on investment, dynamic effect and alike. When we analyze competitiveness in relation to intellectual property we need to add to these parameters the optimal exploitation of the economic rights of the owners, the collected copyright remunerations due, the optimization of the transaction costs, the elasticity of distribution against collection, transparency of operations, control, monitoring, etc.

1.4. Intellectual property within the system of factors impacting competitiveness

The debate around the role of intellectual property and its positive impact on competitiveness usually focuses on the following points:

Intellectual property enables rightsowners to control the protected products and services. The rightsowner can set the price at the desired level and set specific conditions for its use. This increases the market power of the rights owner and strengthens his/her bargaining position;

The provision of certain legal guarantees promotes and encourages the creation of new creative products, thus contributing to cultural diversity and cultural exchange;

For most creative industries intellectual property, and more specifically copyright protection represents the only mechanism which enables them to monetize their creative potential. Often times the company operating with creative products has only one asset and this is the asset, protected by copyright.

Competitiveness can be influenced by different endogenous and exogenous factors, it can be affected by situations which are not subject of control by economic agents such as natural disasters, wars, transport blockades or drastic falls on international markets. Intellectual property is not among the structural economic factors. The consumption of creative content always fluctuates within certain boundaries which are set forth by objective criteria such as the time available for cultural consumption, the human abilities for absorption of this content and others. In this context intellectual property can not be regarded as a revolutionary, but rather as an evolutionary factor for increasing competitiveness.

While historically it has been suggested that there is a contradiction between intellectual property and competitiveness, today the discussion is increasingly focused on the dynamic impact of competitiveness. The argument is that intellectual property promotes competition as it offers substitution, alternative or complementary products. This is at the heart of the theory on mutual complementarity. The focus in the discussion is shifting from whether intellectual property supports competitiveness to how it does that.

The conceptual dilemma between competition and intellectual property is that competition does not suggest exclusion of market players, while the concept of intellectual property protection

is based on the assumption that the participation of certain market players will be limited on the basis of conditions which are pre-defined. For example, the introduction of compulsory licenses means that some market players find themselves in an unfavourable position because of limits set by regulations. In actual fact, competition leads to cultural diversity on the market and has a favourable influence because of the positive net effect for the consumer and quality effect for the producer, who needs to take into account the increased offering.

2. Existing approaches for assessing competitiveness

There are different approaches to assessing competitiveness. Herebelow are described some of the more widely applied approaches by international governmental and non-governmental organizations.

2.1. World Economic Forum (WEF)

One of the most well-known approaches to measuring competitiveness is the one developed and adopted by the World Economic Forum. It encompasses 140 economies, includes 98 variables, based on data received from international organizations, as well as from its proper survey of over 1000 business leaders. The variables are structured in 12 pillars. Since 2018 the methodology has included new elements. It has integrated the concept of the fourth industrial revolution in the definition of competitiveness and prioritized human capital and innovation as defining elements of the fourth industrial revolution. The WEF competitiveness index refers to intellectual property both directly and indirectly, i.e. it is part of some of the indicators – the regulatory framework, property rights, professional skills in the digital environment. The index contains data on intellectual property from 62% of the countries, so it can be considered as rather representative. Part of the data used to calculate the index is not publicly available. The methodology for calculating the index is being regularly updated within a consultative process. It is based on a conceptual framework, clear definitions, assessment parameters and sources. For a number of the variables WEF makes use of data, and indicators developed by other international governmental and non-governmental organizations, incl. from the World Intellectual Property Organization. The advantage of the WEF global competitiveness index is that it is well-established and often referred to. As a limitation of the index it can be pointed out that it attributes heavier weight to the surveys with business leaders and to information received from partners, which, on its turn, affects the reliability of the data and its precision.

2.2. International Monetary Fund (IMF)

The International Monetary Fund offers a different methodology, whereby competitiveness is assessed on the basis of a direct comparison through an effective exchange rate index. In practice, this means calculating the weighted average value of the competitiveness indexes of the country that is being assessed and its competitor. The weighted value may include export, import, competition from third countries and other variables. This is, in fact, a comparative analysis between two indexes. It represents a relatively direct method which is useful in the assessment of a specific situation at a point in time or for short-term forecasting. Its limitation is that does not take into account dynamic aspects, which would reflect new conditions, impacting on the competition environment. This index does not place its focus on intellectual property.

2.3. International Center on Competitiveness IMD

IMD is a private institute which judges country competitiveness according to a different set of criteria and publishes an Annual Global Competitiveness report. It is produced since 1989 and focuses on the management of resources and capabilities for achieving sustainable growth. This index takes a broader approach to the quality aspects of policy, economic and social factors. They are grouped in four sets – economic performance, efficient governance, institutional environment and sustainable development infrastructure. The index covers 63 countries, which it analyses along 334 criteria, embracing a wide range of factual, statistical and survey data. The choice of the countries included in the index is in function of the availability of internationally comparable data. The information is collected from government, business and academic sources and is reviewed on an annual basis. IMD works in partnership with different institutions in the selected countries. Intellectual property rights are considered as part of the infrastructure and are indirectly taken into account in the legal and institutional framework. Meanwhile it has to be noted that intellectual property plays a connecting and facilitating role in the analysis of number of other indicators.

2.4. United Nations Industrial Development Organization (UNIDO)

The United Nations Industrial Development Organization (UNIDO) publishes annually its index of industrial competitiveness, which covers 152 countries. All data is publicly available. The index focuses on the potential of national economies to produce capital and the economic activities which are capable of producing higher value added and have a clearly demonstrated technology component. The index is closely related to the capacity for participating in international markets.

The following clarification needs to be made. The main instruments for increased competitiveness include institutional capacity, technological level of development and structure of production, in particular the share of capital in the Gross Domestic Product (GDP). Capital is understood as every output which is used as an input to produce new outputs. The capital sector includes physical, human and financial capital. The size and structure of the capital sector can be calculated on the basis of the annually published data from the United Nations Statistical Division. The analysis demonstrates a strong correlation between the growth of the capital sector and GDP growth. As capital formation is an important growth factor the role of intellectual property in capital formation needs to be taken into account as well. The main resource of intellectual property is human capital – individual talent, skills and creativity which form intangible assets, which are the leading type of assets in all developed economies.

The analysis shows that there is a strong correlation and a regression coefficient of 0,73 between the capital share in GDP and the competitiveness of countries, i.e. the higher the capital share of GDP the higher the competitiveness of countries.

In order to achieve a higher capital share and higher competitiveness it is essential to produce higher quality capital, linked to high-end technology intensive goods and services and which has higher multiplier effects.

2.5. World Intellectual Property Organization (WIPO)

Currently WIPO does not publish an index of competitiveness. However, it should be noted that the annual Global Innovation Index produced by WIPO is widely used in the mix of elements for assessing competitiveness by other international organizations. The Global Innovation Index

currently reflects mainly industrial property data but it aspires to include an increased amount of data points related to the creative industries in the near future.

According to the analysis carried out by WIPO on the economic contribution of the creative industries the correlation between the GDP contribution of the creative sector and the competitiveness of countries is positive and the has a high regression coefficient of 0,71. This means that the growth of the economic contribution of the creative sector to GDP is positively correlated to the growth in their competitiveness. The difference between the regression coefficients of the developed countries where it stands at 0,9 and the developing countries where it stands at 0,7 is not particularly significant.

The above-mentioned correlations indicate that a higher contribution of the creative sector to GDP is closely related to a well-functioning and well-integrated capital sector, which is closely interrelated with all other economic sectors. Even though UNIDO's index is well established and internationally recognized it does not contain a direct reference to intellectual property. One of the potential explanations maybe linked to the lack of direct data and the need of introducing quality assessments in the index, which do not fall directly into the mandate of this organization. Meanwhile intellectual property can be considered as a connecting link, as it is represents such a systemic and horizontal factor as human capital.

3. Future work

Many of the indexes that have been reviewed so far do not provide a clear answer to the question how to measure precisely the contribution of intellectual property to increase competitiveness. Why is it so difficult to assess the role of intellectual property within the system of criteria and inputs used for international indexes?

Perhaps, in the first place, this is due to the fact that in most cases in order to do this one needs data which is not sufficiently available in national accounts, i.e. a certain amount of subjective assessment is required. On the other hand, intellectual property makes a difference only when the IPRs are enforced – the mere existence of the legal framework does not guarantee that it will be faithfully applied. Moreover the availability of quantitative information does not provide us with information on the quality of the product. Thirdly, the intellectual property system and trade in creative products is global in nature and to a large extent depends on transactions which are essentially international. Regrettably, very often institutions and organizations have little or no information on this and seldom have mandates to acquire it. This suggests that at best we can have a fragmented answer to our question.

What are some of the possible dimensions for future work in this area?

3.1. Improving existing indexes

The predominant approach to assessing competitiveness is the use of indexes. Evidently one must employ multidimensional indexes, which would enable comparative analysis. The positive aspect is that this allows us to consider simultaneously many aspects of the ecosystem. The limitation is that the quality indicators introduce subjectivity and depart from statistical models. Most probably the work on developing and improving indexes on competitiveness with a higher degree of inclusion of intellectual property will continue.

3.2. Research elasticities

Another approach to assessing competitiveness is linked to the increased number of studies on the economic contribution of the creative industries to GDP. On the basis of the data received from these studies one could assess the dynamic indicators of this part of the economy and compare with the performance of the rest of the economy. The analysis would result in a comparison as per the selected set of criteria and would ultimately yield the dynamic characteristics of the creative economy, incl. its elasticity against the selected economic indicators related to competitiveness. Establishing elasticity is based on national accounts data and would eliminate the multiplication of potential errors which may exist in index calculations made by other organizations, something over which we have no control.

3.3. Developing a new model

A third possible dimension of work could be the development of a new economic model for assessing the intellectual property impact on competitiveness in specific sectors on national, regional or international level. If solid work is carried out in one specific sector it would trigger interest in other creative sectors and could gradually enable a more comprehensive assessment of the role of IP, justify its proper management and ultimately improve competitiveness. Such a model could be elaborated by an international expert group and subsequently tested and applied in different countries around the world.

CONCLUSION

Intellectual property plays an increasing role in economic life. However, its specific contribution to increased competitiveness is not adequately assessed. Such analysis would enable a much better understanding of the potential that intellectual property offers and support efforts for its efficient enforcement and use in society. A number of international organizations have constructed indexes or published reports on various aspects of competitiveness. The analysis shows that intellectual property has not been adequately assessed as a specific component in any of the existing approaches. Meanwhile intellectual property exists as a connecting link and as a horizontal element in a number of these indexes and reports. The future work on understanding and adequately assessing this role should include such dimensions as enlarging the scope and further development of existing indexes, analyzing elasticities of competitiveness with regard to intellectual property protection regimes and the economic contribution of the creative industries, as well as the establishment of an international expert group, which could develop a proper economic model for assessing the impact of intellectual property for improving competitiveness on macroeconomic level.

REFERENCES:

1. Andersen, B., Kozul-Wright, Z., and Kozul-Wright, R. (2000). Copyright, Competition and Development. UNCTAD Discussion Paper 145.
2. Drexl, J. (2013). Copyright, Competition and Development, WIPO-sponsored Report of the Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law, Munich.
3. Gantchev D. "Creative Industries in the Knowledge Economy", Publisher, Scientific journal, Vol. XXIV, Issue 1, 2022.

4. Gantchev D. "The economic performance of the copyright industries", Интеллектуальная собственность. Авторское право и смежные права: "Издательский дом "Интеллектуальная пресса". – Москва, Issue No 1, 2022
5. Markova, M. „The Company Digital Competitiveness Focused on Intellectual Property Rights–Concept, Assessment and Strategy“ Economic studies, BAS, 2022, N 3
6. https://www.ip.mpgde/fileadmin/ipmpg/content/forschung_aktuell/02_copyright_competition/report_copyright-competition-development_december-2013.pdf
7. https://www.wipo.int/export/sites/www/copyright/en/performance/pdf/overview_results_2021.pdf
8. <https://www.imf.org/en>
9. https://www.wipo.int/export/sites/www/copyright/en/performance/pdf/overview_results_2021.pdf
10. <https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness/>
11. International Monetary Fund, Effective exchange rate index at <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/11/01/Measuring-Competitiveness-in-a-World-of-Global-Value-Chain-45544>
12. IPR-intensive industries and economic performance in the European Union, Industry-level analysis report, fourth edition, October 2022 https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/IPR-intensive_industries_and_economic_in_EU_2022/2022_IPR_Intensive_Industries_FullR_en.pdf
13. United Nations Industrial Development Organization, <https://www.unido.org/news/unidos-competitive-industrial-performance-index-2020-country-profiles-published>
14. WIPO. 2015. Guide on Surveying the Economic Contribution of Copyright Industries. WIPO: Geneva. <https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=259>
15. World Economic Forum, The Global Competitiveness Report www.wef.org. [TheGlobalCompetitivenessReport2020.pdf](http://www.wef.org/TheGlobalCompetitivenessReport2020.pdf)

ФОТОГРАФСКИТЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ КАТО ОБЕКТ НА АВТОРСКОПРАВНА ЗАКРИЛА И ПРОБЛЕМИ ПРИ НАРУШАВАНЕ НА НЕИМУЩЕСТВЕНИТЕ ПРАВА НА ФОТОГРАФА

Лилия Йотова / Lilia Yotova⁵⁵

Резюме

Фотографията е изкуство, разпространено широко във всички сфери на обществения живот, бизнеса и икономиката. В настоящата статия се разглежда един доста често срещан проблем, а именно непосочване името на автора на фотографско произведение при неговото използване и съответно нарушаване на неимуществените права на твореца.

Материалът има за цел да покаже реалната картина в момента, да очертае проблемите в областта на интелектуалната собственост при използване на фотографски произведения и да акцентира върху моралните авторски права. Изследван е въпросът за неимуществените права на автора, разгледана е теоретичната рамка, представени са частни случаи, които илюстрират темата и са направени предложения за възможни подходящи и приложими решения. Основният проблем, обект на материала, е непосочване името на автора при използване на неговата творба и нарушаване правото му на авторство. Разгледани са примери за добри практики от България и Европейския съюз.

Като методология на изследване е използван метода „case-study“, чрез който са съпоставени различни частни случаи, даващи възможност да се направят изводи и препоръки, базирани на конкретни ситуации. Методът „case-study“ възниква в Харвардския университет през 1870г. Идеята на този метод е чрез конкретни ситуации да се решават сложни и нестандартни казуси, чрез оригинално мислене и създаване на логически тези. Методът се състои в събиране и описване на ситуации от реалността и обработването им. Кейсовете обикновено са сложни съдържателно, съдържат в себе си много проблеми, информацията за тях е обемна и неструктурирана и може да имат множество решения. (Попков, Т., „Методът на конкретните ситуации (case-study) в подготовката на педагози“, ЮЗУ „Неофит Рилски“, сп. Интерактивните методи в съвременното образование, 2010.)

Частните случаи, обект на тази статия, са разгледани от различни гледни точки – от юридическа, от гледна точка на фотографията като изкуство и от гледната точка на твореца като създател на изкуство, от гледна точка на потребителите и от гледна точка на възложителите.

Ключови думи: Авторско право, фотография, неимуществени права, интелектуална собственост, автор

JEL: O34

Abstract

Photography is an art spread widely in all spheres of public life, business and economy. This article examines a fairly common problem, mainly failing to indicate the name of the author of a photographic work when using it and violating of the creator's non-property rights.

This article aims to show the real picture at the moment, to outline the problems in the field of intellectual property in the use of photographic works and to emphasize moral copyrights. The

⁵⁵ Лилия Йотова, докторант, Университет за национално и световно стопанство, e-mail: lilia.yotova@unwe.bg

issue of the author's non-property rights is explored, the theoretical framework is examined, specific cases are presented that illustrate the topic, and suggestions are made for possible appropriate and applicable solutions. The main problem, subject of this article, is failing to indicate the author's name when using his work and violating his copyright. Various good examples were reviewed by Bulgaria and the European Union.

As a research methodology, the "case-study" method was used, through which different private cases were compared, giving the opportunity to draw conclusions and recommendations based on specific situations.

The "case-study" method originated at Harvard University in 1870. The idea of this method is to solve complex and non-standard cases through specific situations, through original thinking and creation of logical thesis. The method consists in collecting and describing situations from reality and processing them. Cases are usually complex in content, contain many problems, information about them is voluminous and unstructured, and may have multiple solutions. . (Popkochev, T., "The method of specific situations (case-study) in the preparation of pedagogues", SWU "Neofit Rilski", magazine "Interactive methods in modern education, 2010.")

Key words: Copyright, photography, non-property rights, intellectual property, author

JEL: O34

Увод

Фотографията е най-младото визуално изкуство, възникнало преди по-малко от 200 г. Името ѝ идва от гръцките думи *φωτος* (фотос) и *γραφω* (графо), които в превод означават светлина и писане, рисуване, т.е. фотографията е рисуване със светлина, светлопис. Фотографията е процес на създаване на изображения на реални обекти с помощта на светлината. (Георгиев, Г. „Фотография с полиграфия“, Междуучилищен център, София, 1994.)

Официално фотографията е призната за изкуство през 1839 година във Франция, когато френския художник и фотограф Луи Дагер представя пред Френската академия на науките и Академията за изящни изкуства принципа на фотографския процес. Тогава Френското правителство купува патента за фотографския способ на Луи Дагер и го предоставя за всеобщо ползване. Това дава сериозен тласък за развитие на новото изкуство и то започва да се разраства и да навлиза във всички области.

Малко са откритията, намерили такова разнообразно приложение, както фотографията. На практика тя се използва във всяка научноизследователска област, намира широко приложение в индустрията, бизнеса, медицината, медиите, образованието, културата, историята, обществената и личен живот и т.н.

Въпреки, че фотографията е намерила приложение във всички сфери на нашия живот, се наблюдава ниска правна култура както при ползвателите на фотографски произведения, така и при техните автори. Бързото развитие на техниката и технологиите и достъпността им, както и привидната леснота при създаване на фотографски образи направиха това изкуство изключително популярно, но и създадоха условия за злоупотреби с правата на авторите.

Зачитането правата на интелектуална собственост, защитата на създадените фотографски продукти и спазване на правила при използването им ще бъдат разгледани в настоящата статия.

Обект на изследователската работа са фотографските произведения. Под фотографски продукт или фотографско произведение ще разбираме всяко изображение,

създадено чрез фотографията или чрез методи, близки на фотографския и обективизирано под каквато и да е форма – на негатив, позитив, хартия, във вид на дигитални изображения, архив, колаж и др.

Предмет на настоящето изследване е авторскоправната закрила на тези произведения. Фотографията е творческа дейност и като такава попада в категорията „Художествена собственост“. При създаването на фотографско произведение възникват права на интелектуална собственост за автора, а в конкретната статия ще се изследват неимуществените му права. Това са моралните права на твореца, създал конкретното фотографско произведение. Авторът има право да бъде посочван като такъв при всяка една публикация или използване на неговата фотография. Масовата практика обаче показва, че това изобщо не се спазва. Защо и как възниква този проблем ще бъде предмет на изследване в тази статия.

„Независимо от художествената стойност и/или наличието на творчески елемент, всяко произведение на фотографията е обект на авторско право. То се разглежда като отражение на авторската личност в контекста на неговия естетически вкус и творческо отношение към отразявания обект. Продуктът на фотографското изкуство е закрилян като интелектуална собственост по ЗАПСП.“ (Маркова, М, „Художествено-литературна собственост“, УИ „Стопанство“, София, 2003)

Актуалността на изследователския интерес към темата се определя от масовото приложение на фотографията в глобален мащаб, следващ динамиката на цифровизацията и дигитализацията, както и многобройните казуси, възникващи при използване на фотографски произведения. В дигитализиращият свят и общество, фотографията заема централно място, защото визуалното възприемане на информацията измества текстовото. Хората възприемат по-бързо и по-лесно информацията, ако тя е придружена с визуално съдържание и това прави фотографията все по-необходима и всеобхватно приложима.

Целта на материала е да се изготви анализ на използването на фотографски произведения като обекти на интелектуална собственост, да се конкретизират често срещани проблеми, да се направят изводи относно авторскоправната закрила и да се предложат възможни решения.

Авторската теза гласи, че съществуват актуални проблеми, свързани с нарушения на неимуществените права на фотографите при използване на тяхните фотографски произведения. Непосочването на името на автора при публикация или използване на произведението представлява нарушение на ЗАПСП, погизва моралните права на автора, независимо дали е направено умишлено или неумишлено. Авторът (фотографът) е единствен носител на 2 от неимуществените права, които включват признаване на авторство и посочване като автор. Спазването на тези две морални права е възможно, не е обвързано с финансови задължения и ще реши голяма част от проблемите на авторите.

Използваният **метод** е методът на конкретните ситуации (case-study), като ще се разгледат неимуществените права чрез представяне на различни частни случаи и анализират през различни гледни точки – юридическа, изкуствоведска, авторска, потребителска и поръчителска. Поставеният проблем с неимуществените права не е свързан с финансови отношения между страните. Тези права са моралната връзка на автора с неговото произведение, а де факто те се нарушават повече от имуществените права, които носят икономически ползи на твореца.

Разгледана е нормативната уредба в България, в Европейския съюз и по света, която касае фотографските произведения и техните права. Посочени са примери както в българската, така и в международната практика. В заключение са направени изводи и предложения за решаване на разглежданите проблеми.

1. Закрила на фотографските произведения като обекти на авторско право.

Продуктите, произведени от фотографската индустрия се наричат фотографски произведения. Те се определят като произведения на науката, литературата и изкуството и са закриляни чрез авторско право върху художествена собственост. Тяхната правна закрила се осъществява от българския Закон за авторското право и сродни права (ЗАПСП), както и от Бернската конвенция.

Бернската конвенция, създадена през 1886 г., е международна спогодба за закрила на литературни, художествени и научни произведения. Това е първият международен договор, установяващ международни стандарти в областта на авторското право. България се присъединява към Бернската конвенция през 1921 г., по силата на Ньойския мирен договор.

Бернската конвенция е създадена 47 години след създаването на фотографията като изкуство. Но всъщност причината за създаването на тази конвенция е друго изобретение – появяването на печатната преса, което довежда до тиражирането на големи обеми печатни произведения. Фотографията още тогава започва да се използва масово в книгите и периодичния печат за визуализация на текстовете чрез изображения и е включена в закрилата на Бернската конвенция като художествено произведение. Закрилата включва „всяко произведение в литературата, науката и изкуството, независимо от начина или формата на неговото изразяване“ (чл. 2, параграф 1 от Конвенцията). Тази закрила се ръководи от три принципа – на националния режим, на автоматичност на закрилата и на независимост на закрилата.

Автоматичност на закрилата е принцип, който установява, че авторското право възниква автоматично и безусловно в момента на създаване на произведението, без каквито и да е формалности и регистрации. Това право възниква за автора.

Националният режим защитава фотографското произведение с една и съща закрила във всички държави, ратифицирали Бернската конвенция, а независимостта на закрилата дава възможност защитата в страната на произход да не зависи от закрилата в други държави.

Бернската конвенция определя продължителност на защитата, която за фотографски произведения е минимум 25 години от създаване на произведението. Тази защита може да бъде увеличена от националните закони на всяка държава-членка, но не може да бъде по-малко от посочените години.

През 2007 година България подписва Договора за авторско право на СОИС, който е специално споразумение за закрила по смисъла на чл. 20 от Бернската конвенция. В чл. 9 от договора се посочва, че по отношение на фотографските произведения договарящите се страни няма да прилагат разпоредбите на член 7, параграф 4 от Бернската конвенция. (Държавен вестник, бр. 58, 2007г.) Така новият текст подчинява фотографските произведения на правилата относно срока на закрила, които са общи по Бернската конвенция (50 години след смъртта на автора).

В България отношенията, свързани със създаването и разпространението на произведения на литературата, науката и изкуствата се урежда от Закона за авторско право и сродни права (ЗАПСП), създаден през 1993 година и променян 25 пъти до момента. (Закон за авторското право и сродните му права, ДВ, бр. 56, 1993.)

ЗАПСП е синхронизиран с Бернската конвенция, където България е член от 5 декември 1921 г.

За целта на настоящата статия ще се извадят няколко важни акцента от закона, свързани с фотографията и авторските права:

Чл. 2 от ЗАПСП гласи, че „Авторското право върху произведения на литературата, изкуството и науката възниква за автора със създаването на произведението.“ От тук виждаме, че защитата върху създадения творчески продукт възниква веднага за своя автор, без да е нужна каквато и да е регистрация някъде. Според същия закон, авторът винаги е физическо лице, което създава произведение със своя интелект и творчество. В областта на фотографията автор е фотографът, заснел фотографското произведение, а не юридическо лице или физическо лице, чиято поръчка се изпълнява. Авторът може да прехвърля имуществени или неимуществени права върху своята творба, но винаги остава нейн автор, създател. Това е отправна точка на настоящата статия.

Важно е да се разгледат и останалите понятия, като обект и субект на авторското право. Чл. 3, алинея (1) от ЗАПСП посочва, че „Обект на авторското право е всяко произведение на литературата, изкуството и науката, което е резултат на творческа дейност и е изразено по какъвто и да е начин и в каквато и да е обективна форма“ и изброява всички видове произведения, като фотографските, които са тема на този материал са посочени в т. 7. „, фотографски произведения и произведения, създадени по начин, аналогичен на фотографския;“.

Авторът на фотографското произведение се явява субект. Първо, нека да се изясни, че според Чл. 5. „Автор е **физическото лице**, в резултат на чиято творческа дейност е създадено произведение.“ Законът изрично посочва, че автор може да бъде само физическо лице, и това е така, защото закрилата е за интелектуални продукти, резултат от творческа интелектуална дейност на човека (физическото лице, създател, творец).

Отново в чл. 5 от ЗАПСП се посочва, че „други физически или юридически лица могат да бъдат **носител** на авторско право само в случаите, предвидени в този закон.“ Следователно авторските права могат да имат различни носители или могат да принадлежат на различни субекти. Важното е да стане ясно, че авторът е един (в някои случаи, когато има съавторство са няколко, но винаги това са физически лица) и той не се променя, независимо кой след това ще е носител на авторските права.

Случаите, при които има други субекти – носители на права, са няколко: при на възлагане на поръчка чрез подписване на договор за възлагане – субект е възложителя; в случай на създаване на фотографски изображения в трудовоправни отношения и наличие на трудов договор – субект е работодателя и в случай на смърт на автора – субекти на авторското право стават неговите наследници. Правата на интелектуална собственост също могат да преотстъпват чрез лицензиране на трети физически или юридически лица, като отстъпеното право може да бъде изключително или неизключително и с максимална продължителност до 10 години.

Авторското право е комплексно право и се състои от неимуществени и имуществени права.

Основните неимуществени права на фотографа, посочени в чл. 15 от ЗАПСП се състоят в следното: авторът има право да иска признаване на неговото авторство върху фотографското произведение; да реши как да стане разгласяването на произведението – под псевдоним, аноним или при точно посочване на имената; да иска поставяне на името, псевдонима или идентифициращ го знак при всяко използване на произведението по съответния начин; да иска запазване на целостта на произведението и да се противопоставя на всякакви промени в него, както и на всяко действие, което би било в ущърб на неговите законни интереси.

Имуществените интереси на фотографа са следните: той има изключителното право да използва създаденото от него произведение и да разрешава използването му от други лица, освен в случаите, за които ЗАПСП предвижда друго. Фотографът има право на

възпроизвеждане (размножаване в един или повече екземпляри) на произведението, включително и запаметяването му в цифрова форма на електронен носител или в облак. Има право на разпространение на произведението – продажба, замяна, дарение, даване под наем или в заем, както и предложение за осъществяване на горните действия относно оригинала на фотографското произведение или екземпляри от него (ЗАПСП, Допълнителни разпоредби, параграф 2, т. 3 и т. 4); публично показване на произведението; неговата преработка; предлагане на достъп до произведението на неограничен брой лица, по начин, позволяващ този достъп; внос и износ на произведението; фотографът като автор има право да променя своето произведение, а също така и има право на достъп до него, когато е отстъпил права, но иска да упражни някое от неимуществените си права; и накрая, авторът има право да спре използването на произведението;

Още няколко важни акценти от ЗАПСП, които ще са необходими при изследване на поставения проблем в настоящия материал.

Чл. 16. Неимуществените права по т. 2 и 4 на ал. 1 от чл. 15 са неотчуждими, а именно правото на авторство и правото на посочване на автора при всяка една публикация. За разлика от другите неимуществени права, които може да се прехвърлят и отстъпват само изрично и в писмена форма, то авторството и посочването на името не подлежат на прехвърляне и затова се наричат **неотчуждими**. Освен всичко друго, тези права не се прехвърлят след смъртта на автора на наследници, защото наследниците не могат да станат автори, те са само носители на права. Авторството и правото на посочване на автора всъщност са вечни морални права, чрез които се уважава труда и творчеството на автора. Една фотография е създадена от своя автор и никой друг не може да го замести. Той остава неин създател завинаги.

Този чл. 16 е епицентъра на разглежданата тема в настоящата статия. Става ясно, че законодателството гарантира на автора, че неимуществените права – признаване на авторство и обозначаването му при всяко ползване на произведението са неотчуждими, тоест, те не могат да се отстъпват и прехвърлят. Авторът си остава автор, дори ако прехвърли всички останали имуществени и неимуществени права на други физически или юридически лица.

Чл. 6. от ЗАПСП разяснява, че „до доказване на противното за автор на произведението се смята лицето, чието име или друг идентифициращ знак са посочени по обичайния за това начин върху оригинала на произведението, копия или екземпляри от него и/или техните опаковки.“ Това дава основание името на фотографа да бъде посочвано при всяка публикация на неговото фотографско произведение, в противен случай ще бъде трудно доказването на авторство.

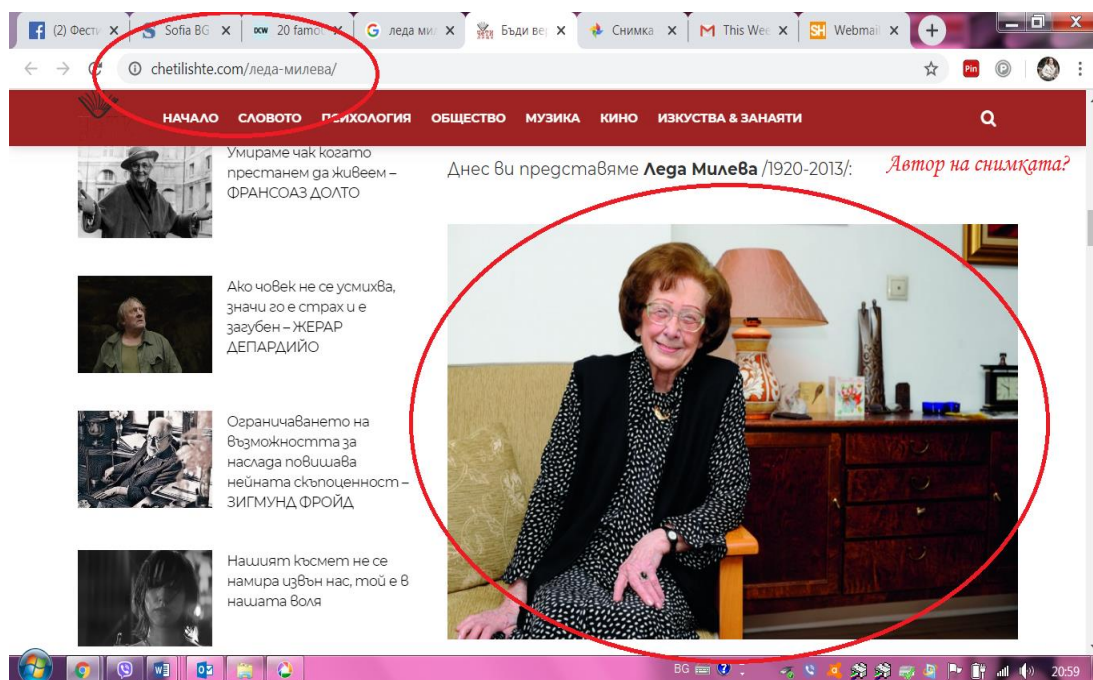
2. Проблеми при използването на фотографските произведения и нарушаване на неимуществените авторски права

След като се представи правната рамка, нека да видим какво се случва в действителност. Ще се разгледат няколко вида случаи (case-study), според метода на конкретните ситуации. Може условно да ги разделим на няколко групи:

Първа група – Автонарушения на неимуществени права. Включва снимки, които нямат никакви надписи, свързани с посочване на автора или с носител на авторско право. Авторът сам пренебрегва своите морални авторски права, защото не поставя или не изисква потребителите да поставят име или знак под фотографските му произведения.

Тази група е широко разпространена в интернет пространството и социалните мрежи. Снимки, които нямат никаква идентификация, са често явление и причините да ги срещаме по този начин са най-различни: качени от автора, за да представя и рекламира

своето творчество, а след това копирани, споделени, разпространени и тн. Интернет пространството е огромно и трудно се контролира.

От гледна точка на твореца като създател на произведение на изкуството, авторнарушенията се случват поради няколко факта.

- Авторът не поставя лого или име върху снимките, защото това разваля естетичната визия на неговата творба и отвлича вниманието на зрителя;
- При участие във фотоконкурси не се поставя лого или име, за да може журирането да протече безпристрастно;
- Има случаи, при които авторът иска да остане анонимен и това е негово право;
- Авторът се съобразява с изискванията на възложителя, ако снима по поръчка, който често изисква да получи снимките без поставени върху тях имена и лога.

От юридическа гледна точка:

- Поставянето на име или знак върху фотографското произведение доказва авторство, липсата на такова го прави анонимно, осиротяло произведение или принадлежащо на този, който си го обозначи като свое.

От гледна точка на възложителя:

- Подписването на снимките според възложителя не е необходимо, защото те са направени по негова поръчка за възлагане и той счита това за достатъчно условие да заяви, че фотографиите са негова собственост, тъй като авторските права възникват за него;
- Възложителят употребява снимките за целта, за която са създадени, без да се отчита авторството, като смята, че той е заплатил за тази услуга и не нарушава закона и автора няма нищо против това;
- Авторът не изисква от възложителя спазване на неимуществените му права, а именно посочването му като автор.

От гледна точка на крайния потребител:

- Крайният потребител има нагласата, че всяко фотографско произведение, което се намира в интернет и не е означено със знак за *copyright*, е свободно за ползване

и може да го изтегля и използва неограничен брой пъти без да посочва име на автор;

- Крайният потребител може да иска да посочи име на автор, но да не знае кой е той и как да го намери;
- Крайният потребител не знае, че когато ползва фотографско произведение, има нужда да бъде посочвано името на автора.

Посочването на автора според ЗАПСП е неотменно, но дали е задължително? **Чл.**

15. Ал. (1) гласи: “Авторът има право: т 2. да иска признаване на неговото авторство върху произведението; и т. 4 да иска името му, псевдонима му или друг идентифициращ го авторски знак да бъдат обозначавани по съответния начин при всяко използване на произведението;“ Виждаме, че правната норма не е императивна, а регулираща и декларативна, тъй като дава права на автора, които той може да изисква и отстоява. В закона се изисква активно поведение на правоимащия, за да установява, защитава и договаря правата си. Смисълът на тази норма е, че ако оправомощеното лице изяви желание, другите са задължени. Тоест, ползвателят посочва името на автора при направено искане от страна на правоимащия и в този случай ползвателя на фотографското произведение не може да откаже изписване на автора.

Съществуват случаи обаче, в които дори и при изискване на автора за посочване на името, субектите не го правят. Със спестяването на името на автора се спестява допълнителен труд, място, прегледи и редакция, а също някои от потребителите смятат, че така се прави ненужна реклама на автора.

В медиите е често срещана практика да се публикуват снимки без име на автор, а това навежда на мисълта, че снимката се използва без разрешение. Ако медията посочи автора, то тогава той има пълното право да поиска своя хонорар или заплащане на авторско право. Затова медиите избягват да посочват автори.

Друга причина за безименните, неподписани снимки, с непосочен автор, е факта, че потребителите смятат, че всичко, което се намира в интернет и социалните мрежи, което не е обозначено по някакъв начин със знак за авторско право, е безплатно и те могат да го използват за своите цели. Така, всеки, който иска да визуализира някой свой проект, влиза в търсачката на Google, пише „снимки“ и в изкараните резултати си избира подходяща за целта фотография и си я изтегля.

Има случаи, при които ползвателите на фотографското произведение искат да посочат автора, но няма как да разберат кой е той, след като снимката е циркулирала в мрежата неподписана. А за доказване на авторство служи поставеното име или знак под/на/върху произведението до доказване на противното.

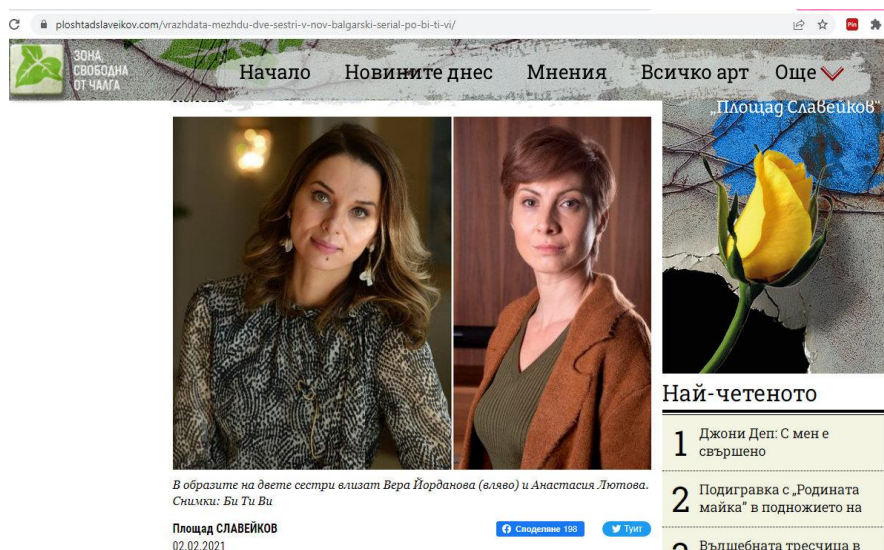
В тази група влизат и снимки, които са направени срещу заплащане за реклами, постери, билборди и тн. Ползвателите считат, че няма подходящо място, където да се посочат имената на авторите, а самото посочване ще развали цялостната визия и ще наруши естетическия вид на рекламното произведение.

Втора група – снимки, под които има надпис, воден знак или лого за носител на авторско право – юридическо лице/физическо лице, но не автор. Тази също доста голяма група обединява обикновено тези фотографски произведения, които са произведени с възлагане на поръчка. Тук възложителите често подписват договори с авторите за отстъпване на изключителни авторски права. И с подписването на тези договори те считат, че притежават абсолютно всички права и не е необходимо да се съобразяват с изисквания на автора за посочването му като такъв. Изтъквайки думата „изключителни права“ възложителите са категорични, че притежават всичко, след което използват фотографските

произведения както намерят за добре, подписвайки ги с логото или името на организацията или фирмата.

В случаите, когато фотографското произведение е създадено чрез възлагане на поръчка. При този случай авторското право възниква със създаването за възложителя (ЗАПСП, чл 42, ал. 1 и 2), с изключение на неимуществените права от чл. 15, ал. (1), т. 2 и 4. Тези две неимуществени права – на авторство и на посочване на автор не могат да бъдат прехвърляни. А в случая със създаване на произведение по поръчка, в общия случай възложителя като по-силна страна подготвя предварително договор, с който отнема почти всички права на автора. Но посочените права от чл. 15, т. 2 и 4 няма как да ги отнеме, защото те са неотчуждими.

След като фотографските произведения бъдат създадени, обичайна практика е при публикация или използване да се посочва само носителя на авторското право, тоест Възложителя на поръчката, а не самия автор.

Скриншот на новинарска статия от ploshtadslaveikov.com. Статията е за "Най-четеното" и съдържа две снимки на жени и една снимка на жълт роз. Под снимките е текст: "В образите на двете сестри влизат Вера Йорданова (вляво) и Анастасия Лютова. Снимки: Би Ти Ви".

Трета група – фотографии с описателен текст под снимка, който няма общо с авторските права. Голяма част от случаите в тази група се срещат в рамките на трудовоправни взаимоотношения, когато фотографът създава фотографски произведения по силата на трудов договор в медиите, където работодател е медиата.

Случаите се характеризират с текст под снимката, указващ кой човек или група хора са заснети, или кое събитие е заснето и къде е заснето. Например „Министърът на икономиката открива конференция в столична зала“ или „На снимката от ляво на дясноизброени заснетите хора“. Често срещана практика при репортажната фотография, която винаги трябва да е придружена от текст, съдържащ отговор на въпросите Кой? Кога? Какво? Къде? Как? Това е основата, върху която журналистите градят своя материал. Но в нея никъде не се упоменава кой е авторът, създал този кадър, а той може да е единствения очевидец на събитието.

Непосочването на автор е основа и за създаване на фалшиви новини. В последните години на криза, екипите на много медии бяха редуцирани до минимум, в резултат на което редакторите спряха да ходят по събития и пишеха от вкъщи или от редакцията по картинки. На събития отиваха само фотографите, защото те няма как да работят хоум офис, трябва да са в епицентъра на събитието. И връщайки се от приключило мероприятие, оставят снимките в редакцията, където пишещите журналисти ги преглеждат и правят разказ по

картинки. Често тези разкази се разминават с действителността, защото пишещия не е присъствал реално на място. Затова и самите материали не се подписват, за да не се носи отговорност, ако случайно има грешки. Когато името на автора седи под неговото творение, независимо дали е снимка или текст, или друго аудиовизуално произведение, то тогава фалшивите новини ще намалаят, защото винаги ще знаеш към кого да се обърнеш при необходимост.

В случаите, когато фотографското произведение е създадено от автор, който е в трудово правоотношение и това е неговата обичайна трудова дейност. То тогава авторските права на произведенията възникват за работодателя (ЗАПСП, чл 41, ал. 1 и 2), с изключение на неимуществените права от чл. 15, ал (1), т. 2 и 4. Тези случаи обикновено се наблюдават в медиите, където има наети на трудови договори щатни фоторепортери и фотографи. При тези случаи се наблюдава следното – при първото използване на произведението се посочва името на автора, но при повторно и многократно използване – се посочва името на медиата. В медиите също циркулират трудови и авторски договори, в които има предвидени клаузи, принуждаващи фотографа да се откаже от посочване на името при публикация на неговите фотографски произведения.

Също, когато медиата е работодател, често в трудовия договор има записано условие, че авторът няма да бъде посочван като такъв и с подписването на този договор той се съгласява с това. При това положение, медиата посочва като носител на авторски права себе си или поставя своето лого върху снимките.

Разбира се, това представлява нарушение на неимуществените права на автора и отнемане на неговото авторство.

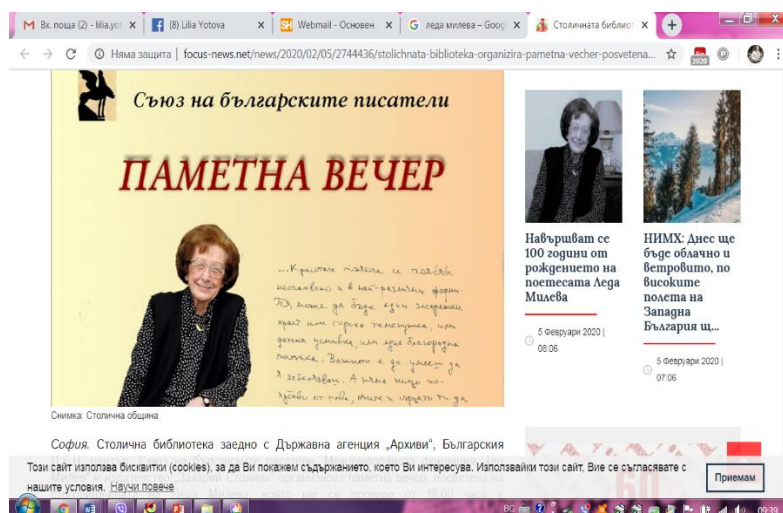
В тази трета група влизат и снимки, които много хора си качват в социалните мрежи на самите тях. Те не считат за необходимо да изписват кой е направил този кадър, а е важно да се знае, че са били на Малдивите с още 5 човека цяла седмица, като „тагват“ всеки един от тях и посочват и локацията. Авторът отново остава неоценен, с нарушени морални права.

Четвърта група – с надпис: снимка „Интернет“, „Фейсбук“, „Инстаграм“, „Личен архив“. В тази група обикновено влизат фотографски изображения, които са свалени от някъде със или без позволение и представляват кражба на интелектуална собственост. Потребителите считат, че като изпишат откъде са намерили снимката, имат право да я ползват. Използва се често в медиите, в телевизионни предавания и новини, в книги, в интервюта.

Често срещана практика – прави се книга на известна личност, като в нея включват снимки, които си е събирала тази личност през годините. И за по-сигурно, издателите пишат снимки: личен архив. Но когато се изработва книга и тя се пуска в търговската мрежа за продажба, не е редно да се използват каквито и да е фотографии без знанието на автора.

Няма такъв автор „фейсбук“, „интернет“, „инстаграм“ или „личен архив“. Съгласно ЗАПСП авторът винаги е физическо лице, а не организация, фирма, социална мрежа или колекция от събрани изображения.

Пета група – снимки с поставен воден знак или подписани от физически и юридически лица, които ползват фотографското произведение, но не са негови автори, не са и носители на права.

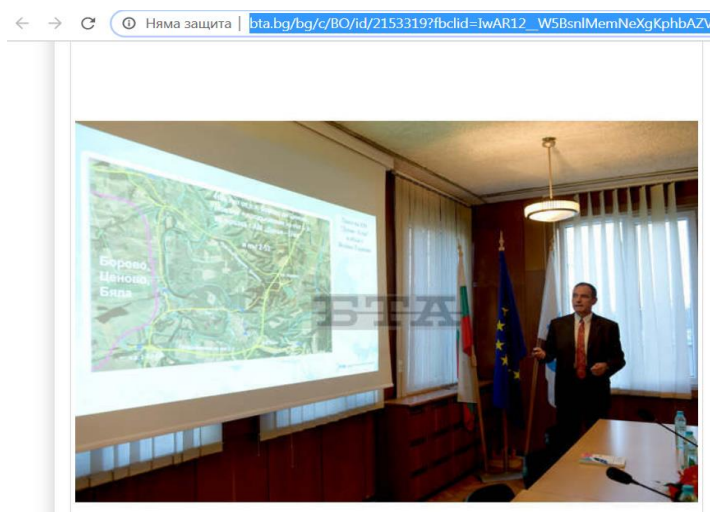
Само по себе си това представлява кражба на интелектуална собственост. В практиката се срещат два вида случаи – препубликуване на материали с цел реклама и кражба с абсолютно присвояване на авторството.

Препубликуване на материали.

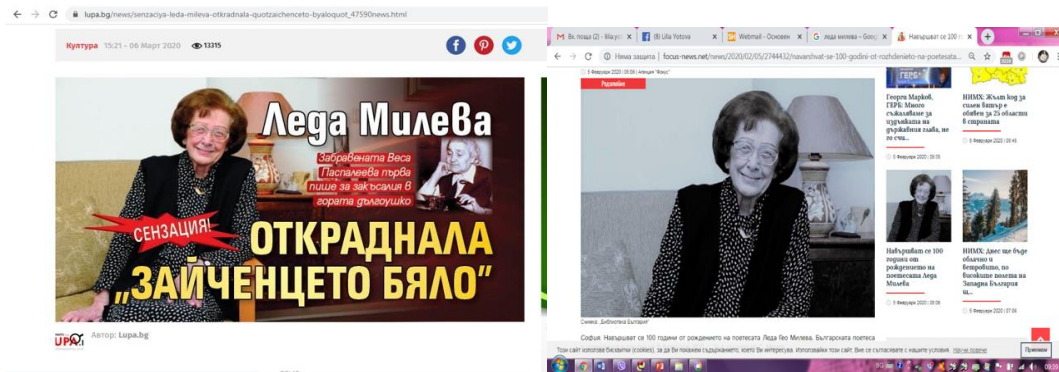
Фотограф прави снимки по поръчка на възложител, отстъпва права. Възложителят изпраща снимки към медиите, придружени с информация, в която е посочен автора на снимките. Медиите публикуват снимките, не посочват автор, а дори поставят свое име или лого на фотографските произведения. Така, според ЗАПСП те се водят за автори, защото са сложили своя отличителен знак върху произведението, а де факто нито са го създали, нито са носители на права.

Конкретен пример за това е Българската телеграфна агенция, която поставя водни знаци на всички снимки, пускани в нейните емисии, включително такива, които не са създадени от нейни фотографи, както и такива, които са собственост на чужди информационни и фотоагенции.

При използването на снимки от чужди агенции, БТА поставя свое лого върху снимката, но под нея има надпис, който посочва източника. Докато при използването на снимки от български организации, фирми и физически лица, БТА слага свое лого върху снимката, пусната в новинарската емисия, но надпис за източник или автор под нея няма.

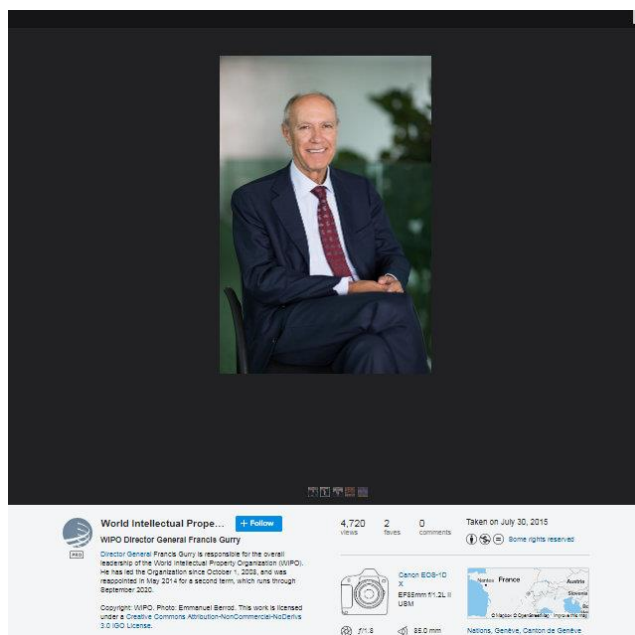
Ето и примери в други медии с абсолютно присвояване на авторството:

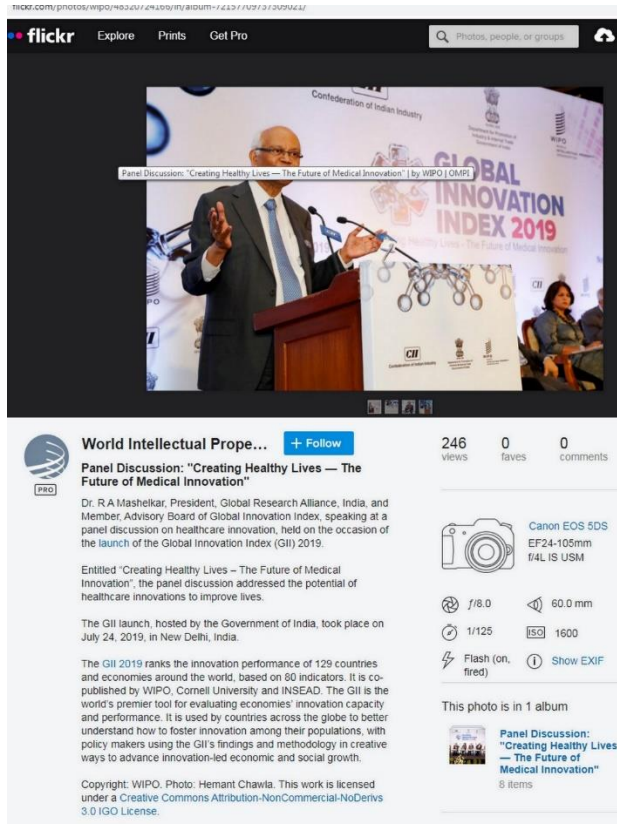
Считам, че когато има носител на авторски права, който е юридическо лице, изписването би трябвало да бъде по следния начин: знак за копирайт, името на юридическото лице, наклонена черта, името на автора. По този начин правата на всички страни ще бъдат спазени, ще има достатъчно информация за ползвателите и ориентирането ще бъде лесно и бързо.

3. Добри практики и правно издържани модели за реализация на фотографските произведения

Наблюденията показват, че има добри практики, както на международно равнище, така и в България. Ето например снимка от страницата на Световната организация за интелектуална собственост, под която е посочено: носител на авторско право - WIPO, фотограф – Еманюел Берод. Фотографията е лицензирана с Криейтив Команс, тоест за свободно ползване при посочване името на автора, без употреба за комерсиални цели и без промяна на творбата. Освен тези данни, под снимката има и текст за човека, който е заснет, а именно генералния директор на СОИС и пояснителна информация. Освен това дори е публикувано с каква техника и къде е заснета снимката.

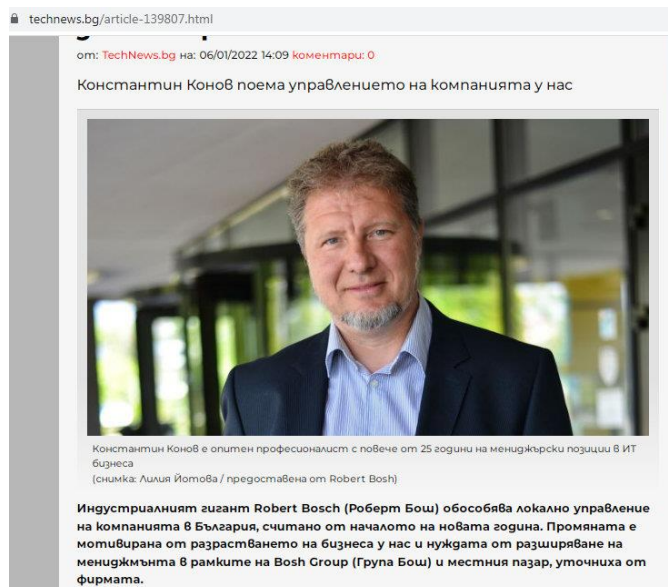
Още един пример от СОИС:

Отново е посочен носителят на авторско право – WIPO, авторът Hemant Chawla, както и че fotografia е под Creative Commons License, тоест може да бъде използвана свободно. Тук, за разлика от горепосочения пример, няма изисквания, поставени от автора.

В България също има добри практики. Ето няколко добри примера с фирми възложители, които държат изключителните права върху направените по тяхна поръчка фотографии, но посочват и името на техния автор:

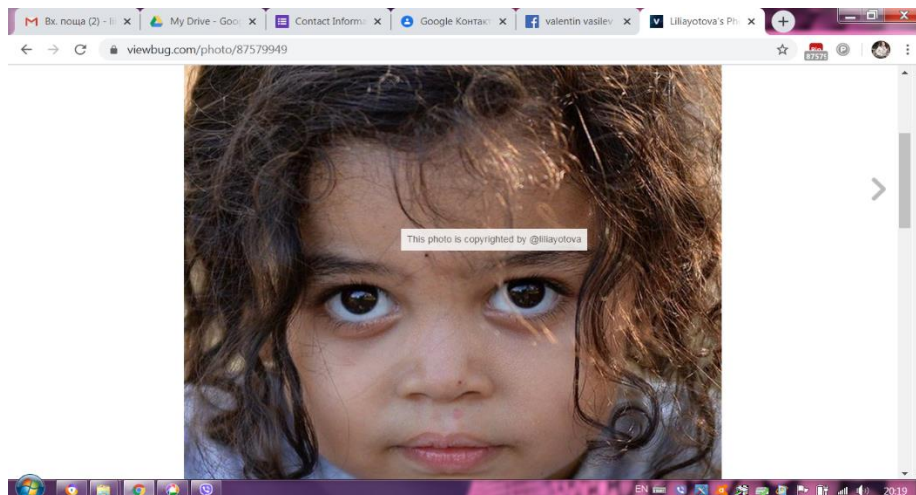

Като добра практика, от която може да се учим, мога да посоча начина на изписване на авторите и носителя на авторско право от Уницеф. Те винаги поставят символа за авторско право – кръгче с буквата с в него, след което изписват името на организацията, носител на правата Уницеф, след това името на фотографа, автор на снимката, след него град или държава, където е направена снимката и накрая годината, в която е направена. Надписът се поставя вертикално или хоризонтално в долната част на снимката, извън нея или в нея, според ситуацията. Това изписване Уницеф правят за всяка една снимка, която ползват. И един малък надпис, който ненатрапчиво стои някъде в ъгъла, дава информация за автора, за носителите на правата, за мястото и времето, където е заснето произведението. Така и от самата организация много лесно се ориентират, когато търсят нещо.

©UNICEF Bulgaria/2014/Nikolay Milanov

В дигиталното пространство вече има практики, които защитават правата на авторите. Например, в сайта viewbug.com има създаден скрипт, който не позволява на потребителите да изтеглят фотографии от него. При натискане на десен бутон на мишката и опит за съхраняване, излиза надпис: This photo is copyrighted by@..... (автора). Авторът не е длъжен всеки път да въвежда данни за авторското право. Всички снимки в неговия профил излизат с този надпис.

Практика за посочване на неимуществените права в другите видове изкуства

Типологично, във всички изкуства и творчески индустрии съществуват неимуществени права от същия характер. Неимуществени авторски права има и в изобразителното изкуство, музика, кино, литература, танц. В другите творчески индустрии посочването на автора при всяко ползване на неговото произведение е регулирано. В музиката се посочват автори на текст, музика и аранжиратор върху обложките на крайния музикален продукт (компакт диск, касета и др), в киното авторите се изписват винаги във финалните надписи, в литературата авторите са посочени в издателско каре, същото важи и за печатните периодични издания. При аудиовизуалните продукти – например музикални клипове, авторите и носителите на права се посочват върху информационна плочка, която се поставя 30 секунди след началото и 30 секунди преди края на произведението и стои на екран около 10 секунди.

При използване на текстови произведения е допустимо те да се цитират, като се посочва име на автор, име на произведение, издателство или линк към произведението, година на издаване.

При фотографските произведения цитиране може да се нарече посочването на името на автора, носителя на авторските права и източник на информацията. Самата снимка няма как да бъде цитирана, тя директно бива използвана, някой път с посочване на автор, някой път не.

Българският ЗАПСП все пак дава възможност за използване на фотографски произведения без съгласието на автори и без заплащане на възнаграждение, посочени изчерпателно в чл. 24. Във всички изброени точки е записано, че трябва да се посочи източника и името на автора, освен ако това е невъзможно. Законодателите дори са си предвидили в закона невъзможност да посочиш автора. Защо да е невъзможно? Първо, може да не знаят наистина кой е, второ, тук това е вратичка в закона за непосочване на автора.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Неимущественните права на автора, свързани с признаване на авторството и посочване на автора при всяко едно използване на неговите произведения са вечни, непрехвърлими и неотменни. Авторът на фотографско произведение винаги е физическо лице. Признаването на авторството му и посочването му като автор не би накърнило интересите на други носители на права – възложители, работодатели. Това е едно морално право, което е предвидено и в Бернската конвенция, и в Закона за авторско право и сродни права. Морално право на създателя на тези творчески продукти, което е редно да се отчита и спазва.

Считам, че ако посочването на автора стане задължително, то това ще реши много проблеми на авторите, на носителите на права, на ползвателите, както и ще намали незаконното използване, ще намали времето за протичане на съдебни дела, ще улесни доказването на авторство и ще въведе ред във взаимоотношенията между страните.

Изводи и препоръки за овладяване на хаотичната ситуация при използването на фотографски произведения:

1. Постъпки за законови промени, чрез които посочването на автора и на носителите на права да стане задължително при всяко използване на произведението, без да е необходимо автора да изисква това
2. Провеждане на информационни кампании за потребителите на фотографски произведения, за да знаят те кога, как и откъде могат да ползват снимки, как и защо се посочват автори
3. Въвеждане на задължително обучение в училищата и университетите по авторско право, поради факта, че интелектуалните продукти са навлезнали във всяка една област от нашия живот и бъдещото поколение трябва да бъде запознато с тях, тяхното ползване и техните права
4. Търсене на връзка, установяване на сътрудничества и партньорства между фотографски организации, автори и тн с IT компании, програмисти и разработчици, които да помислят в посока защита на авторски права
5. Посочването на автора да бъде задължително при всяко едно ползване на произведението. Честа практика е да се използват снимки на няколко автора, като накрая да се изброят авторите накуп. Така не става ясно кое фотографско произведение на кой автор е.

ИНФОРМАЦИОННИ ИЗТОЧНИЦИ

1. Маркова, М., „Художествено-литературна собственост“, Университетско издателство „Стопанство“, София, 2003.
2. Закон за авторското право и сродните му права, ДВ, бр. 56, 1993, последно изменение бр. 98, 2019.
3. Бернска конвенция за закрила на художествено-литературната собственост, Световна организация по интелектуална собственост, Женева, 2000.
4. Договор за авторско право на СОИС, Световна организация по интелектуална собственост, 2007
5. Попков, Т., „Методът на конкретните ситуации (case-study) в подготовката на педагози“, ЮЗУ „Неофит Рилски“, сп. Интерактивните методи в съвременното образование, 2010.
6. Георгиев, Г. „Фотография с полиграфия“, Ме

PHOTOGRAPHIC WORKS AS AN OBJECT OF COPYRIGHT PROTECTION AND PROBLEMS OF INFRINGEMENT OF THE PHOTOGRAPHER'S NON-PROPERTY RIGHTS

Lilia Yotova

Abstract

Photography is an art spread widely in all spheres of public life, business and economy. This article examines a fairly common problem, mainly failing to indicate the name of the author of a photographic work when using it and violating of the creator's non-property rights.

This article aims to show the real picture at the moment, to outline the problems in the field of intellectual property in the use of photographic works and to emphasize moral copyrights. The issue of the author's non-property rights is explored, the theoretical framework is examined, specific cases are presented that illustrate the topic, and suggestions are made for possible appropriate and applicable solutions. The main problem, subject of this article, is failing to indicate the author's name when using his work and violating his copyright. Various good examples were reviewed by Bulgaria and the European Union.

As a research methodology, the "case-study" method was used, through which different private cases were compared, giving the opportunity to draw conclusions and recommendations based on specific situations.

The "case-study" method originated at Harvard University in 1870. The idea of this method is to solve complex and non-standard cases through specific situations, through original thinking and creation of logical thesis. The method consists in collecting and describing situations from reality and processing them. Cases are usually complex in content, contain many problems, information about them is voluminous and unstructured, and may have multiple solutions. . (Popkochev, T., "The method of specific situations (case-study) in the preparation of pedagogues", SWU "Neofit Rilski", magazine "Interactive methods in modern education, 2010.")

The particular cases that are the subject of this article are examined from different points of view - from a legal point of view, from the point of view of photography as an art and the creator of the art, from the point of view of the users and the clients.

Keywords: Copyright

JEL: O34

Introduction

Photography is the youngest visual art, which arose less than 200 years ago. Its name comes from the Greek words φως (photos) and γραφω (grapho), which in translation means light and writing, drawing, i.e. photography is painting with light, light painting. Photography is the process of creating images of real objects using light. (Georgiev, G. "Photography with Polygraphy", Inter-School Center, Sofia, 1994.)

Photography was officially recognized as an art in 1839 in France, when the French artist and photographer Louis Daguerre presented to the French Academy of Sciences and the Academy of Fine Arts the principle of the photographic process. Then the French government bought the patent for Louis Daguerre's photographic method and made it available for public use. This gives a serious boost to the development of the new art, and it begins to grow and enter all areas.

Few discoveries have found such a diverse application as photography. In practice, it is used in every scientific research field, it is widely used in industry, business, medicine, media, education, culture, history, public and personal life, etc.

Although photography has found application in all aspects of our life, a low legal culture is observed both among the users of photographic works and among their authors. The rapid development of techniques and technologies and their accessibility, as well as the apparent ease of creating photographic images, made this art extremely popular, but also created conditions for abuse of the authors' rights.

Respect for intellectual property rights, protection of created photographic products and compliance with rules for their use will be discussed in this article.

The object of the research work is the photographic works. By photographic product or photographic work, we will understand any image created by photography or by methods close to photography and objectified in any form – on negative, positive, paper, in the form of digital images, archive, collage, etc.

The subject of the present study is the copyright protection of these works. Photography is a creative activity and as such falls under the category of "Property of Arts". In the creation of a photographic work, intellectual property rights arise for the author, and this particular article will explore his non-property rights. These are the moral rights of the creator who created the particular photographic work. The author has the right to be credited as such in any publication or use of his photography. However, mass practice shows that this is not observed at all. Why and how this problem occurs will be the subject of research in this article.

“Regardless of artistic value and/or the presence of a creative element, every work of photography is subject to copyright. It is seen as a reflection of the author's personality in the context of his aesthetic taste and creative attitude to the reflected object. The product of photographic art is protected as intellectual property under CLRR (copyright law and related rights). (Markova, M, "Artistic and Literary Property", UP "Economy", Sofia, 2003)

The actuality of the research interest in the topic is determined by the mass application of photography on a global scale, following the dynamics of digitization, as well as the numerous case studies arising from the use of photographic works. In the digitalizing world and society, photography occupies a central place because the visual perception of information replaces the textual one. People perceive information more quickly and easily if it is accompanied by visual content, and this makes photography increasingly necessary and universally applicable.

The purpose of the material is to prepare an analysis of the use of photographic works as objects of intellectual property, to specify common problems, to draw conclusions about copyright protection and to propose possible solutions.

The author's thesis states that there are current problems related to violations of the non-property rights of photographers in the use of their photographic works. Failing to indicate the author's name when publishing or using the work constitutes a violation of the Copyright Act, violates the moral rights of the author, regardless of whether it is done intentionally or unintentionally. The author (photographer) is the sole holder of 2 of the non-property rights, which include recognition of authorship and designation as the author. Respecting these two moral rights is possible, does not come with financial obligations, and will solve much of the problem for authors.

The method used is the method of specific situations (case-study), which will examine non-property rights by presenting different private cases and analyzing them from different points of view – legal, artistic, copyright, user and guarantor. The problem with non-property rights is not related to financial relations between the parties. These rights are the author's moral connection

with his work, and in fact they are violated more than the property rights that bring economic benefits to the creator.

The regulatory framework in Bulgaria, in the European Union and around the world, which concerns photographic works and their rights, has been examined. Examples are given in both Bulgarian and international practice. In conclusion, proposals for solving the considered problems are made.

1. Protection of photographic works as objects of copyright.

The products produced by the photography industry are called photographic works. They are defined as works of science, literature and art and are protected by copyright on artistic property. Their legal protection is provided by the Bulgarian Law of Copyright and Related Rights (ZAPSP), as well as by the Berne Convention.

The Berne Convention, established in 1886, is an international agreement for the protection of literary, artistic and scientific works. It is the first international treaty establishing international standards in the field of copyright. Bulgaria joined the Berne Convention in 1921, by virtue of the Neuilly Peace Treaty.

The Berne Convention was established 47 years after the creation of photography as an art. But in fact, the reason for the creation of this convention is another invention - the appearance of the printing press, which led to the circulation of large volumes of printed works. Even then, photography began to be used massively in books and periodicals to visualize texts through images and was included in the protection of the Berne Convention as a work of art. Protection includes "every work in literature, science and art, regardless of the manner or form of its expression" (Article 2, paragraph 1 of the Convention). This protection is guided by three principles – the national regime, the automaticity of the protection and the independence of the protection.

Automaticity of protection is a principle that establishes that copyright arises automatically and unconditionally at the moment of creation of the work, without any formalities and registrations. This right arises for the author.

The national regime protects the photographic work with the same protection in all countries that have ratified the Berne Convention, and the independence of protection allows protection in the country of origin to be independent of protection in other countries.

The Berne Convention sets a duration of protection, which for photographic works is a minimum of 25 years from the creation of the work. This protection may be increased by the national laws of each Member State, but may not be less than the years indicated.,,

In 2007, Bulgaria signed the WIPO Copyright Treaty, which is a special protection agreement within the meaning of Art. 20 of the Berne Convention. In Art. 9 of the treaty states that, in relation to photographic works, the contracting parties shall not apply the provisions of Article 7, paragraph 4, of the Berne Convention. (Government Newspaper, No. 58, 2007) Thus, the new text subjects photographic works to the rules regarding the term of protection that are common under the Berne Convention (50 years after the death of the author).

In Bulgaria, relations related to the creation and distribution of works of literature, science and the arts are governed by the Copyright and Related Rights Act, created in 1993 and amended 25 times to date. (Law on copyright and related rights, SG No. 56, 1993.)

ZAPSP is synchronized with the Berne Convention, where Bulgaria has been a member since December 5, 1921.

For the purpose of this article, several important highlights of the law related to photography and copyright will be extracted:

Art. 2 of the ZAPSP states that "Copyright on works of literature, art and science arises for the author with the creation of the work." From here we see that the protection on the created

creative product arises immediately for its author, without the need for any registration somewhere. According to the same law, the author is always a natural person who creates a work with his intellect and creativity. In the field of photography, the author is the photographer who took the photographic work, not the legal entity or individual whose order is fulfilled. The author can transfer property or non-property rights to his work, but forever remains its author, creator. This is the starting point of this article.

It is important to consider other concepts, such as object and subject of copyright. Art. 3, paragraph (1) of the ZAPSP states that "The object of copyright is any work of literature, art and science that is the result of creative activity and is expressed in any way and in any objective form" and lists all types of works, such as photographic works, which are the subject of this material, are specified in item 7. "photographic works and works created in a manner analogous to photography;".

The author of the photographic work is the subject. First, let it be clarified that according to Art. 5. "An author is the natural person, as a result of whose creative activity a work is created." The law specifically states that an author can only be a natural person, and this is because the protection is for intellectual products resulting from the creative intellectual activity of the person (the natural person, creator, creator).

Again in Art. 5 of the ZAPSP states that "other natural or legal persons may be copyright holders only in the cases provided for in this law."

Therefore, copyright may have different carriers or may belong to different entities. The important thing is to make it clear that the author is one (in some cases, when there is a co-authorship, there are several, but they are always natural persons) and it does not change, regardless of who will be the owner of the copyright.

There are several cases in which there are other entities - holders of rights: in the case of awarding an order by signing an award contract - the entity is the assignor; in the case of creation of photographic images in employment relations and the existence of an employment contract, the subject is the employer, and in the event of the death of the author, the subjects of copyright are his heirs. Intellectual property rights may also be assigned by licensing to third-party individuals or legal entities, and the assigned right may be exclusive or non-exclusive and with a maximum duration of up to 10 years.

Copyright is a complex right and consists of non-property (moral) and property (economic) rights.

The basic non-property rights of the photographer specified in Art. 15 of the ZAPSP consists of the following: the author has the right to request recognition of his authorship of the photographic work; to decide how to publicize the work - under a pseudonym, anonymously or with precise indication of the names; to request placement of the name, pseudonym or identifying mark in each use of the work in the relevant manner; to demand the preservation of the integrity of the work and to oppose any changes to it, as well as any action that would be detrimental to his legitimate interests.

The property interests of the photographer are as follows: he has the exclusive right to use the work created by him and to allow its use by other persons, except in the cases for which the ZAPSP provides otherwise. The photographer has the right to reproduce (reproduce in one or more copies) the work, including saving it in digital form on an electronic medium or in the cloud. Has the right to distribute the work - sale, exchange, donation, rental or loan, as well as a proposal to carry out the above actions regarding the original of the photographic work or copies of it (ZAPSP, Additional provisions, paragraph 2, item 3 and item 4); public display of the work; its processing; offering access to the work to an unlimited number of persons, in a way that allows such access; import and export of the work; the photographer as an author has the right to modify his work and

also has the right to access it when he has assigned rights but wants to exercise any of his non-property rights; and finally, the author has the right to stop the use of the work;

A few more important highlights from the ZAPSP, which will be necessary when studying the problem posed in the present material.

Art. 16. The non-property rights under items 2 and 4 of para. 1 of Art. 15 are inalienable, namely the right of authorship and the right to indicate the author for each publication. Unlike other non-property rights, which can only be transferred and assigned expressly and in writing, authorship and attribution are not transferable and are therefore called inalienable. Among other things, these rights are not transferred after the death of the author to heirs, because heirs cannot become authors, they are only holders of rights. Authorship and the right of attribution are actually eternal moral rights through which the work and creativity of the author is respected. A photograph is created by its author and no one else can replace it. He remains its creator forever.

This Art. 16 is the epicenter of the topic under consideration in this article. It becomes clear that the legislation guarantees the author that the non-property rights - recognition of authorship and its designation at each use of the work are inalienable, that is, they cannot be assigned or transferred. The author remains the author even if he transfers all other property and non-property rights to other natural or legal persons.

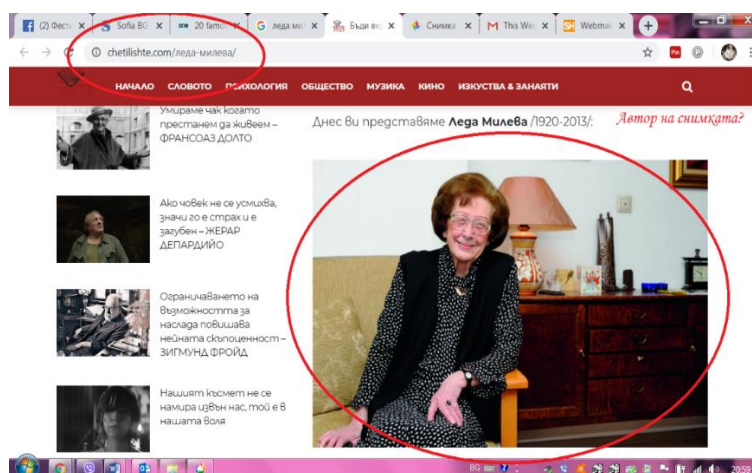
Art. 6. from ZAPSP explains that "until proven otherwise, the person whose name or other identifying mark is indicated in the usual way on the original of the work, copies or copies of it and/or their packaging is considered the author of the work." This warrants the photographer's name to be indicated in every publication of his photographic work, otherwise it will be difficult to prove authorship.

2. Problems with the use of photographic works and infringement of non-property copyrights

With the legal framework in place, let's see what actually happens. Several types of cases (case-study) will be considered, according to the method of specific situations. We can conditionally divide them into several groups:

First group – Auto violations of non-property rights. Includes photos that do not have any attribution or copyright holder captions. The author himself ignores his moral copyright because he does not place or require users to place a name or mark under his photographic works.

This group is widespread on the Internet and social networks. Photos that do not have any identification are a common phenomenon and the reasons for meeting them in this way are very different: uploaded by the author to present and advertise his work, and then copied, shared, distributed, etc. The Internet space is huge and difficult to control.

From the point of view of the author as the creator of a work of art, auto-infringement occurs due to several facts.

- The author does not put a logo or name on the photos, because this spoils the aesthetic vision of his work and distracts the viewer's attention;
- When participating in photo contests, no logo or name is placed in order for the judging to proceed impartially;
- There are cases where the author wants to remain anonymous and that is his right;
- The author complies with the requirements of the client, if he takes photos on order, who often requests to receive the photos without names and logos placed on them;

From a legal point of view:

- Placing a name or sign on the photographic work proves authorship, the absence of such makes it anonymous, an orphaned work or belonging to the one who designated it as his own

From the point of view of the contracting authority:

- According to the assignor, the signing of the photographs is not necessary, because they were made on his order for assignment and he considers this a sufficient condition to declare that the photographs are his property, since the copyright arises for him;
- The client uses the photos for the purpose for which they were created, without taking into account the authorship, considering that he has paid for this service and does not violate the law, and the author has nothing against it;
- The author does not demand from the contracting authority compliance with his non-property rights, namely the identification of him as the author;

From the end-user's point of view:

- The end user has the attitude that any photographic work that is found on the Internet and is not marked with a copyright sign is free to use and can download and use it an unlimited number of times without indicating the name of the author;
- The end user may want to name an author, but not know who he is and how to find him;
- The end user does not know that when using a photographic work, the name of the author needs to be indicated;

The designation of the author is irrevocable according to the ZAPSP, but is it mandatory? Art. 15. (1) reads: "The author has the right: t 2. to request recognition of his authorship over the work; and item 4 to request that his name, pseudonym or other identifying author's sign be indicated in the appropriate manner in every use of the work;" We see that the legal norm is not imperative, but regulatory and declarative, as it gives rights to the author, which he can demand and defend. The law requires the active behavior of the right holder to establish, protect and negotiate his rights. The meaning of this norm is that if the authorized person expresses a desire, others are obliged. That is, the user indicates the name of the author when requested by the right holder, and in this case the user of the photographic work cannot refuse to write the author.

However, there are cases in which even when the author is required to provide the name, the subjects do not do so. By saving the author's name, additional work, space, reviews and editing are saved, and also some users feel that it unnecessarily advertises the author.

It is a common practice in the media to publish photos without the author's name, which suggests that the photo is being used without permission. If the media names the author, then he has every right to claim his royalty or copyright payment. That is why the media avoid naming authors.

Another reason for nameless, unsigned photos, with no author credited, is the fact that users think that everything on the Internet and social networks that is not marked in some way with a copyright sign is free and they can they use it for their own purposes. Thus, anyone who wants to

visualize one of their projects enters the Google search engine, writes "photos" and in the results, chooses a photograph suitable for the purpose and downloads it.

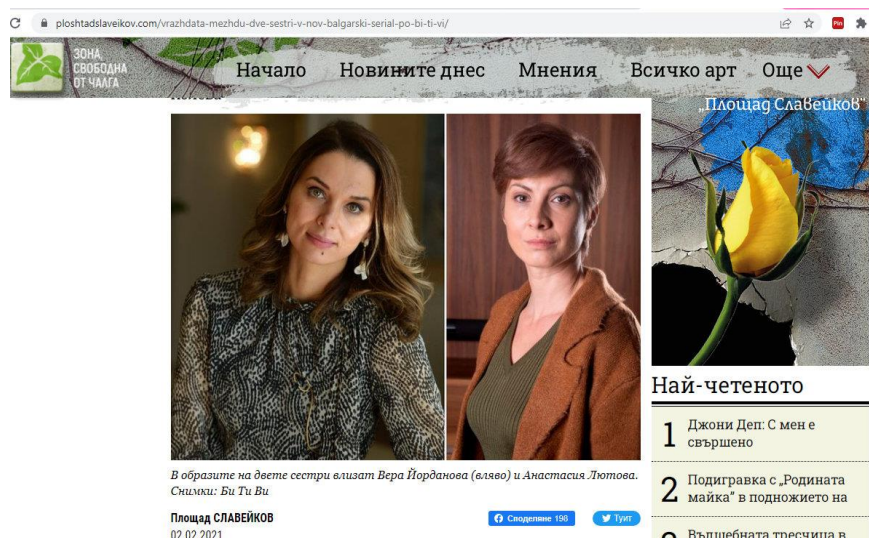
There are cases where the users of the photographic work want to identify the author, but there is no way to know who he is after the photo has circulated on the web unsigned. And the name or sign placed under/on/on the work serves to prove authorship until the contrary is proven.

This group also includes photos that were taken against payment for advertisements, posters, billboards, etc. Users believe that there is no suitable place to indicate the names of the authors, and the very indication will spoil the overall vision and violate the aesthetic appearance of the advertising work.

Second group – photos under which there is an inscription, watermark or logo for a copyright holder – a legal entity/natural person, but not an author. This also rather large group unites usually those photographic works that are produced by commissioning. Here, outsourcers often sign contracts with authors to assign exclusive copyrights. And by signing these contracts, they consider that they own absolutely all the rights and do not need to comply with the requirements of the author to indicate him as such. By highlighting the word "exclusive rights", the consignors are adamant that they own everything, then use the photographic works as they see fit, signing them with the logo or name of the organization or company.

In cases where the photographic work is created by placing an order. In this case, the copyright arises with the creation for the assignor (ZAPSP, art. 42, paragraphs 1 and 2), with the exception of non-property rights from art. 15, para. (1), items 2 and 4. These two non-property rights - of authorship and of authorship cannot be transferred. And in the case of creating a work to order, in general, the client, as the stronger party, prepares a contract in advance, with which he takes away almost all the rights of the author. But the specified rights from Art. 15, items 2 and 4, there is no way to take them away, because they are inalienable.

Once the photographic works have been created, it is common practice for publication or use to indicate only the copyright holder, i.e. the Commissioner, and not the author himself.

Third group – photographs with descriptive text under the photograph that has nothing to do with copyright. A large number of cases in this group occur within employment relationships, where the photographer creates photographic works under an employment contract in the media where the employer is the media.

Cases are characterized by text below the photo indicating which person or group of people is captured, or which event is captured and where it is captured. For example, "The Minister of Economy opens a conference in the capital hall" or "In the photo from left to rightthe people photographed are listed". A common practice in reportage photography that should always be accompanied by text answering the questions Who? When? What? Where? How? This is the foundation on which journalists build their material. But it does not mention anywhere who is the author who created this shot, and he may be the only eyewitness to the event.

Not specifying an author is also a basis for creating fake news. In the last years of crisis, the teams of many media were reduced to a minimum, as a result of which the editors stopped going to events and wrote from home or from the picture room. Only photographers went to events, because they cannot work from home office, they have to be in the epicenter of the event. And returning from a finished event, they leave the photos in the editorial office, where the writing journalists review them and make a story based on the pictures. Often these narratives diverge from reality because the writer was not actually present at the place. Therefore, the materials themselves are not signed, in order not to be held responsible if there are mistakes by chance. When the author's name sits below his creation, whether it is a photo or text or other audiovisual work, then fake news will decrease because you will always know who to turn to when necessary.

In cases where the photographic work is created by an author who is employed and this is his usual work activity. Then the copyright of the works arises for the employer (ZAPSP, art. 41, paragraphs 1 and 2), with the exception of non-property rights from art. 15, paragraph (1), items 2 and 4. These cases are usually observed in the media, where there are full-time photojournalists and photographers employed on employment contracts. In these cases, the following is observed - at the first use of the work, the name of the author is indicated, but at repeated and repeated uses - the name of the medium is indicated. Employment and author contracts are also circulating in the media, in which clauses are provided forcing the photographer to refrain from mentioning the name when publishing his photographic works.

Also, when the media is an employer, there is often a written condition in the employment contract that the author will not be named as such, and by signing this contract, he agrees to this. In this case, the media indicates itself as the copyright holder or places its logo on the photos.

Of course, this constitutes a violation of the author's non-property rights and revocation of his authorship.

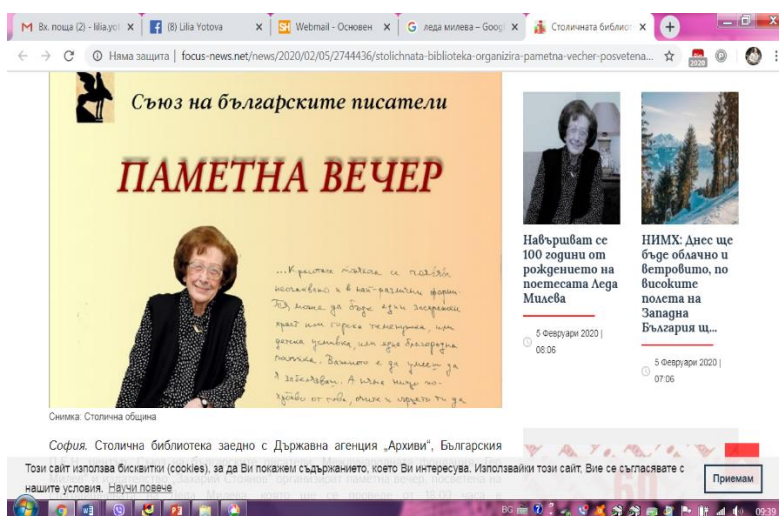
This third group also includes photos that many people upload to their own social networks. They don't think it's necessary to list who took this shot, but it's important to know that they were in the Maldives with 5 other people for a whole week, "tagging" each of them and indicating the location. The author remains unappreciated again, with violated moral rights.

Fourth group – labeled: photo "Internet", "Facebook", "Instagram", "Personal archive". This group usually includes photographic images that have been taken from somewhere with or without permission and constitute intellectual property theft. Users believe that by stating where they found the photo, they have the right to use it. It is often used in the media, in TV shows and news, in books, in interviews.

A common practice is to make a book of a famous person, including photos that the person has collected over the years. And to be sure, publishers write photos: personal archive. But when a book is produced and it is released commercially for sale, it is not proper to use any photographs without the author's knowledge.

There is no such author "Facebook", "internet", "Instagram" or "personal archive". According to the ZAPSP, the author is always an individual and not an organization, company, social network or collection of collected images.

Fifth group - photos with a watermark placed or signed by natural and legal persons who use the photographic work, but are not its authors, and are not holders of rights.

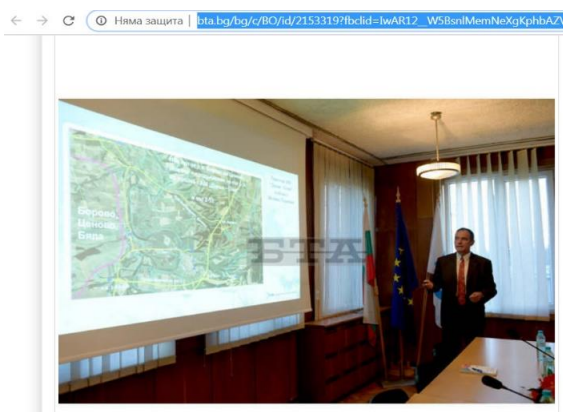
This in itself constitutes intellectual property theft. In practice, there are two types of cases – republishing of materials for the purpose of advertising and theft with absolute appropriation of authorship.

Republishing Materials.

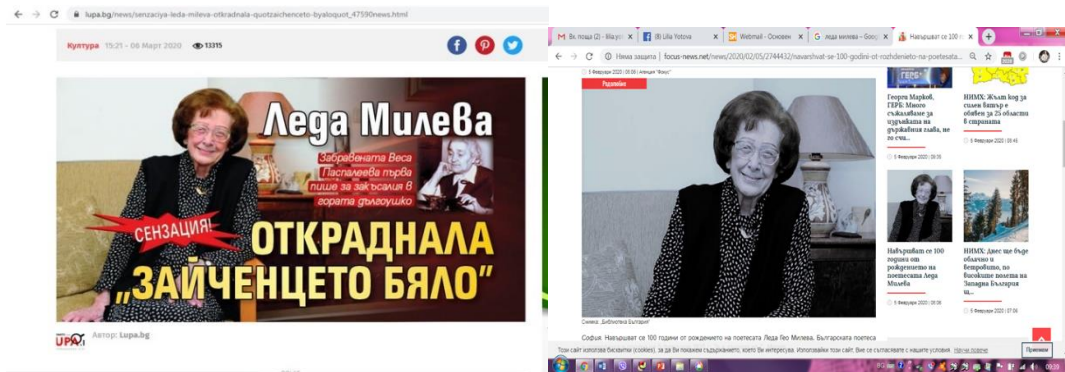
A photographer takes pictures at the request of a client, assigns rights. The client sends photos to the media, accompanied by information indicating the author of the photos. The media publish the photos, do not indicate the author, and even put their name or logo on the photographic works. Thus, according to ZAPSP, they are considered authors because they put their distinctive mark on the work, and de facto they neither created it nor are the holders of rights.

A concrete example of this is the Bulgarian Telegraph Agency, which places watermarks on all photos published in its feeds, including those not created by its photographers, as well as those owned by foreign news and photo agencies.

When using photos from foreign agencies, BTA places its logo on the photo, but below it there is an inscription indicating the source. While when using photos from Bulgarian organizations, companies and individuals, BTA puts its logo on the photo released in the news broadcast, but there is no caption for source or author under it.

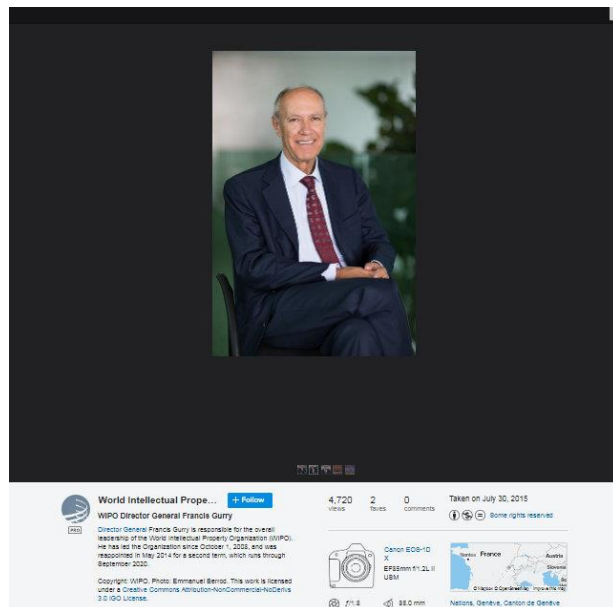
Here are examples in other media with absolute attribution:

I believe that when there is a copyright holder who is a legal entity, the spelling should be as follows: copyright sign, legal entity name, slash, author name. In this way, the rights of all parties will be respected, there will be enough information for the users and orientation will be easy and fast.

3. Good practices and legally valid models for the realization of photographic works

Observations show that there are good practices, both at the international level and in Bulgaria. For example, here is a photo from the World Intellectual Property Organization page, under which it is indicated: copyright holder - WIPO, photographer - Emmanuel Berode. The photography is licensed under Creative Commons, that is, for free use by indicating the name of the author, without use for commercial purposes and without modification of the work. In addition to these data, under the photo there is also a text about the person who was photographed, namely the Director General of WIPO, and explanatory information. In addition, it is even published with what technique and where the photo was taken.

Another example from WIPO:

Again, the copyright holder - WIPO, the author Hemant Chawia - is indicated, and that the photograph is under a Creative Commons License, that is, it can be used freely. Here, unlike the above example, there are no requirements set by the author. There are also good practices in Bulgaria. Here are some good examples of outsourcer companies that retain exclusive rights to their commissioned photographs, but also state the name of their author:

technews.bg/article-139807.html

от: [TechNews.bg](#) на: 06/01/2022 14:09 [коментари: 0](#)

Константин Конов поема управлението на компанията у нас

Константин Конов е опитен професионалист с повече от 25 години на мениджърски позиции в ИТ бизнеса
(снимка: Лилия Йотова / предоставена от Robert Bosh)

Индустриалният гигант Robert Bosch (Роберт Бош) обособява локално управление на компанията в България, считано от началото на новата година. Промяната е мотивирана от разрастването на бизнеса у нас и нуждата от разширяване на мениджмънта в рамките на Bosh Group (Група Бош) и местния пазар, уточниха от фирмата.

UNICEF Bulgaria/2014/Nilobay Miranov

Начало » [Врежци новини](#) » Българският суперкомпютър е кандидат за юнския Top 500

Българският суперкомпютър е кандидат за юнския Top 500

от: [TechNews.bg](#) на: 27/05/2021 14:39 [коментари: 4](#)

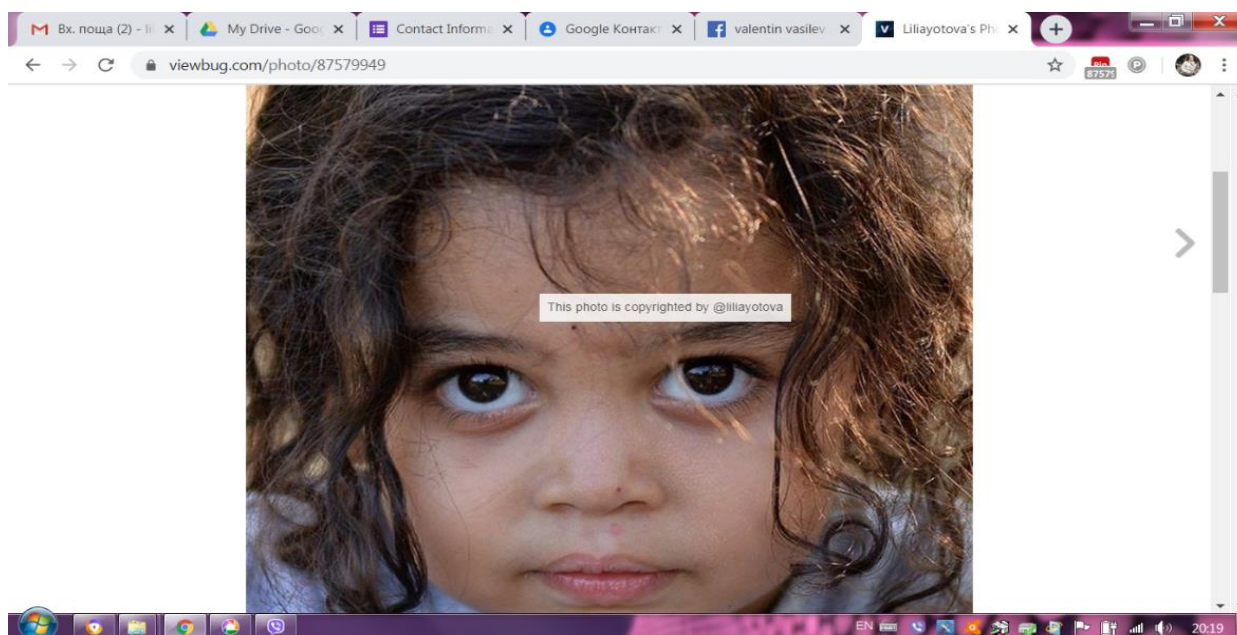
Discoverer в София Тех Парк е готов да заработи още това лято

Петмаскил суперкомпютърът Discoverer с тегло 30 тона е поместен в София Тех Парк (снимка: Лилия Йотובה / предоставена от Atos)

As a good practice to learn from, I can point to the spelling of authors and copyright holder by UNICEF. They always put the copyright symbol - a circle with the letter c in it, then write the name of the organization that holds the rights UNICEF, then the name of the photographer, author of the photo, then the city or country where the photo was taken and finally the year, in which it was made. The caption is placed vertically or horizontally at the bottom of the photo, outside it or inside it, depending on the situation. This is what UNICEF does for every photo they use. And a small inscription, which unobtrusively stands somewhere in the corner, gives information about the author, about the rights holders, about the place and time where the work was filmed. Thus, the organization itself is very easy to navigate when looking for something.

There are already practices in the digital space that protect authors' rights. For example,

viewbug.com has a script created that prevents users from downloading photos from it. When pressing the right mouse button and trying to save, an inscription appears: This photo is copyrighted by@.... (The author). The author is not required to enter copyright information each time. All photos in his profile appear with this caption.

Practice for indicating non-property rights in other types of arts

Typologically, non-property rights of the same nature exist in all arts and creative industries. Non-property copyrights also exist in visual arts, music, cinema, literature, dance. In other creative industries, the attribution of the author for each use of his work is regulated. In music, the authors of the text, music and arrangement are indicated on the covers of the final musical product (CD, cassette, etc.), in cinema the authors are always written in the end credits, in literature the authors are indicated in the publisher's box, the same applies to printed periodicals. In the case of audiovisual products, for example music videos, the authors and rights holders are indicated on an information tile, which is placed 30 seconds after the beginning and 30 seconds before the end of the work and stays on the screen for about 10 seconds.

When using text works, it is permissible to cite them, indicating the name of the author, name of the work, publisher or link to the work, year of publication.

In the case of photographic works, citation can be called the indication of the name of the author, the copyright holder and the source of the information. The photo itself cannot be cited, it is directly used, sometimes with an author, sometimes not.

The Bulgarian ZAPSP nevertheless allows the use of photographic works without the consent of authors and without payment of remuneration, specified exhaustively in Art. 24. In all the listed points, it is written that the source and the name of the author must be indicated, unless this is impossible. Legislators have even foreseen in the law the impossibility of naming the author. Why should it be impossible? First, they may not really know who it is, second, this is a loophole in the non-attribution law here.

CONCLUSION

The author's non-property rights related to recognition of the authorship and indication of the author in each use of his works are eternal, non-transferable and irrevocable. The author of a photographic work is always a natural person. Acknowledging his authorship and naming him as the author would not harm the interests of other rights holders - contractors, employers. It is a moral right that is provided for in both the Berne Convention and the Copyright and Related Rights Act. A moral right of the creator of these creative products, which should be considered and respected.

I believe that if attribution becomes mandatory, it will solve many problems for authors, rights holders, users, as well as reduce illegal use, reduce litigation time, make it easier to prove authorship and put order in the relations between the parties.

Conclusions and recommendations for mastering the chaotic situation when using photographic works:

1. Actions for legislative changes to make the attribution of the author and rightholders mandatory for every use of the work, without the author having to request it
2. Carrying out information campaigns for users of photographic works, so that they know when, how and from where they can use photos, how and why authors are indicated
3. Introduction of mandatory training in schools and universities on copyright, due to the fact that intellectual products have entered every area of our lives and the future generation must be familiar with them, their use and their rights
4. Search for connection, establishment of collaborations and partnerships between photographic organizations, authors, etc. with IT companies, programmers and developers, who will think in the direction of copyright protection
5. The indication of the author must be mandatory for every use of the work. It is a common practice to use photos of several authors, finally listing the authors together. Thus, it is not clear which photographic work belongs to which author.

REFERENCES

1. Markova, M., "Artistic-Literary Property", University Publishing House "Economics", Sofia, 2003.
2. Law on Copyright and Related Rights, SG No. 56, 1993, last amendment no. 98, 2019.
3. Berne Convention for the Protection of Artistic and Literary Property, World Intellectual Property Organization, Geneva, 2000.
4. WIPO Copyright Treaty, World Intellectual Property Organization, 2007
5. Popkochev, T., "The method of concrete situations (case-study) in the preparation of pedagogues", SSU "Neofit Rilski", magazine Interactive methods in modern education, 2010.
6. Georgiev, G. "Photography with polygraphy", Inter-School Center, Sofia, 1994.

ИНТЕРВЮ С ПРОФ. Д-Р ЮР ИНЖ. СТЕФАН СТЕФАНОВ

Проф. Стефанов е председател на Комисията по интелектуална собственост към ТУ и изтъкнат преподавател в областта на интелектуалната собственост в Технически университет – София. Неговата научна работа има не само българско, но и чуждестранно измерение. Специализирал е многократно в Макс-Планк – Институт по интелектуална собственост в Мюнхен, както и в Технически университет – Брауншвайг, Университета в Хановер, ФОМ-Есен, ЕУФОМ – Люксембург, Университета в Страсбург и др., където е изнасял и множество лекции. Голяма част от научната му продукция е публикувана в Германия и други страни. Участвал е като ръководител и изпълнител в множество европейски проекти в областта на интелектуалната собственост, образователната политика и законодателството в тези области. Проф. Стефанов е регистриран като Европейски и Български представител по индустриална собственост пред ведомствата в Мюнхен, Аликанте и София.

1. Бихте ли споделили за Политиката на ТУ относно интелектуалната собственост и за дейността на Комисията по интелектуална собственост към ТУ – структуриране на звеното, вътрешноуниверситетската нормативна база за работа на Комисията, инициирани партньорства и механизмите на запознаване на академичната общност с целите Ви?

1. Създаване на Комисията по интелектуална собственост

Комисията по интелектуална собственост (КИС) е създадена през 2016 г. на основание чл. 5 (1) от Правилника за регистрация, закрила и използване на обектите на интелектуална собственост в Технически университет-София (ТУ – София), приет с решение на Академичния съвет на ТУ – София от 8.07.2015 г.

2. Нормативни документи

КИС извършва своята дейност най-вече в съответствие с:

- Политиката на ТУ – София в областта на интелектуалната собственост;
- Правилника за регистрация, закрила и използване на обектите на интелектуална собственост на ТУ – София и
- Българското законодателство, особено в областта на интелектуалната собственост.

3. Политика на ТУ – София относно интелектуалната собственост

Политиката на ТУ – София по отношение на ИнСо се изразява в следното:

- Нематериалните блага (продукти), създадени с подкрепата и участието на ТУ – София и/или използването на неговата инфраструктура (сгради, лаборатории, съоръжения, ресурси, ноу-хау и нематериални активи), са интелектуална собственост на университета, която се защитава и използва за общото благо на академичната общност на университета.
- ТУ – София създава правила и условия за награждаване на създателите на обекти на интелектуална собственост и притежателите на обекти на интелектуална собственост, преотстъпени на университета, както и на тези, които създават предпоставки за създаване на нови обекти на интелектуална собственост.
- ТУ – София не нарушава правата на други собственици на интелектуална собственост.

- ТУ – София спазва задълженията си към външни източници на финансиране и зачита техните права за използване, управление и комерсиализация на резултатите от научноизследователската и развойна дейност.

4. Персоналът на КИС

Щатът на КИС е определен със заповед на ректора от 12.05.2016 г. и се състои от 5 члена съгласно чл. 5 (1) от Правилника. КИС се ръководи от председател и заместник-председател, а организацията се осъществява от секретар. С изключение на секретаря, който е доктор по право, всички останали членове са професори и доценти в различни инженерни области. В работата на КИС участва и главният счетоводител на НИС.

Всички членове и техните данни за контакт можете да видите на линка по-долу:

<https://kis.tu-sofia.bg/index.php/site/view/5>

5. Дейността на КИС

КИС приема предложения за закрила на интелектуалната собственост от факултетите на ТУ – София, подбира и подава заявки в България и чужбина, като поема разходите по защитата им. КИС съдейства и за пазарната реализация на обектите интелектуалната собственост на ТУ – София.

По-специално КИС:

- приема предложения за закрила на изобретения, полезни модели, търговски марки, дизайни и други обекти на интелектуалната собственост, създадени в звената на ТУ – София (факултети, колежи, катедри, филиали и функционални факултети);
- изготвя становище за ползата и целесъобразността от закрилата им в страната и в чужбина;
- прави предложение до Зам. ректора по НИРД за подаване или отхвърляне на заявките и води регистър на заявките и издадените патенти и полезни модели в ТУ – София;
- подпомага авторите при формулиране на заявките (описание на изобретението, претенции, чертежи и др.);
- изготвя документацията по заявката и подава заявките в съответното Патентно ведомство;
- поема всички разходи по закрилата на обектите на интелектуална собственост на ТУ – София;
- предприема необходимите мерки при осъществяване на защита на получените патенти и други изключителни права от нарушения от трети лица;
- съдейства на изобретателите при пазарната реализация на интелектуалната собственост на ТУ – София – трансфер на технологии, преотстъпване на права, лицензи и др.
- предоставя консултации по въпроси на интелектуалната собственост, свързани с проекти, договори и международни кооперации, по които ТУ – София е страна;
- предлага и провежда обучение на преподаватели, докторанти и студенти по проблемите на интелектуалната собственост.

Всички предложения, материали и документи се подават в писмена форма в деловодството на НИС и се адресират до Зам.-ректора по НИРД на ТУ – София и до председателя на КИС.

6. Интелектуалната собственост на ТУ – София

Дейността на КИС започва де факто от началото на 2017 г., когато КИС получава от ТУ – София бюджет за разходите по подаване и закрила на създадените и придобити в ТУ – София обекти на интелектуална собственост.

До момента интелектуалната собственост на ТУ-София включва общо 43 обекта на интелектуална собственост, от които 27 изобретения и 16 полезни модела.

От подадените 27 заявки за патенти са издадени 14 патента, а останалите 13 заявки са все още в процедура пред Патентното ведомство.

Досега само една заявка за патент е била отказана поради факта, че самите изобретатели са дискредитирали новостта на изобретението чрез собствената си публикация. Това говори положително за предварителната щателна проверка и оформяне на заявителската документация.

От подадените 15 национални заявки за полезни модели всички са регистрирани.

Има само една подадена заявка за полезен модел в чужбина (Германия), която също е регистрирана.

Въпреки предоставения бюджет за тази дейност (той все пак е ограничен) КИС не може да си позволи закрила на своите изобретения в чужбина. Поради тази причина се търсят външно финансиране от бизнеса или такова от проекти.

Дейността на ИПС относно патента и полезния модел може да видите на линк: <https://kis.tu-sofia.bg/index.php/site/view/8>

Горепосочените 43 патента и полезни модела са резултат от НИРД в ТУ – София или са създадени в рамките на проекти с участието на ТУ-София с национални или международни финансиращи институции, т. нар. служебни изобретения, съгласно чл. 15 от Закона за патентите.

Собствеността върху тях е на ТУ – София или на финансиращата институция или съвместно. Това зависи най-вече от споразумението с финансиращата институция или партньорите по проекта.

7. Реализиране на интелектуалната собственост на ТУ – София и разпределение на приходите

В съответствие с чл. 9 (3) от Правилника приходите от успешна търговска реализация на служебните изобретения се разпределят, както следва:

- за авторите/изобретателите на изобретението до 50 %;
- за ТУ-София не по-малко от 50%, от които до 20% могат да се предоставят на съответното звено, в което е създаден обекта на интелектуална собственост.

Решението за точното разпределение на приходите се взема от ректора по предложение на КИС.

8. Трансфер на технологии – предизвикателства и предпоставки

Има и доста изобретения, създадени от научни колективи на ТУ – София в сътрудничество и с финансиране от индустрията. Притежателят на техния патент обаче по правило е индустриалният партньор.

Реализирането на така създадените изобретения не може да се определи като „чист“ трансфер на технологии от университетите към бизнеса.

Само с изобретения и ноу-хау, създадени с публични средства и притежавани от университета, може да се осъществи т. нар. „чист“ трансфер на технологии към индустрията.

Известно е, че връзката между научната общност и бизнеса е процесът на трансфер на знания и технологии. Това изисква обаче:

- ясна правна уредба,
- стимули за извършване на трансфер на знания и технологии и
- квалифицирани експерти в университети и научни организации.

Към настоящия момен в България съществуват правни норми за осъществяване на дейности по трансфер на технологии в:

- Закона за висшето образование,
- Закона за Българската академия на науките,
- Наредба № 61 на Министерския съвет от 04.02.2020 г. за условията и реда за създаване на търговски дружества от държавните висши училища за целите на стопанската реализация на резултатите от научните изследвания и обектите на интелектуалната собственост (Обн., ДВ, бр.33 от 07.04.2020 г.).

Те обаче не са достатъчни за създаване на реални условия за комерсиализация на научните резултати.

От своя страна КИС при ТУ – София е упълномощена да извършва и технологичен трансфер на защитени обекти на интелектуална собственост. В тази връзка в чл. 9 (5) от Правилника е посочено, че КИС съдейства за предоставяне на лицензии за използване на обекти на интелектуална собственост, собственост на ТУ – София и неговите самостоятелни звена, след писмено заявление на авторите/ изобретателите.

Помощта ѝ се изразява предимно в изготвянето на споразумения за сътрудничество и лицензионни споразумения с индустриални партньори. С изключение на един продаден (прехвърлен) патент за съжаление досега ТУ – София няма предоставени лицензии. Поради това отношенията между научната общност и бизнеса остават на ниво договори за сътрудничество и на практика трансферът на технологии почти не се реализира.

9. Заключение

В заключение може да се каже, че липсва единен нормативен акт, който да регламентира принципите и правилата, съгласно които се осъществява трансферът на технологии и знания, генерирани в университети и научни организации в резултат на публично финансиране.

Освен това липсват адекватни стимули и инструменти за комерсиализация и ускоряване на трансфера на технологии.

Не на последно място по важност е липсата на достатъчно квалифициран и мотивиран екип в университетите и научните организации, който да осъществява дейности по трансфер на знания и технологии.

INTERVIEW WITH PROF. STEFAN STEFANOV

Prof. Stefanov is the Chairman of the Commission on Intellectual Property at the Technical University-Sofia and a prominent lecturer in the field of intellectual property at the Technical University-Sofia. His scientific work has not only a Bulgarian, but also a foreign dimension. He specialized many times at the Max-Planck-Institute for Intellectual Property in Munich, as well as at the Technical University - Braunschweig, the University of Hannover, FOM-Essen, EUFOM-Luxembourg, the University of Strasbourg, etc., where he also gave numerous lectures. Much of his scientific output has been published in Germany and other countries.

He has participated as a manager and executor in numerous European projects in the field of intellectual property, educational policy and legislation in these areas. Prof. Stefanov is registered as a European and Bulgarian industrial property representative before the offices in Munich, Alicante and Sofia.

1. Could you share about the Intellectual Property Policy of TU and the activities of the Intellectual Property Commission at TU – structuring of the unit, the internal university normative framework for the work of the Commission, initiated partnerships and the mechanisms for familiarizing the academic community with your goals?

1. Establishment of the Intellectual Property Commission The Intellectual Property Commission (IPC) was established in 2016. On the basis of Art. 5 (1) of the Regulations for registration, protection and use of intellectual property objects at Technical University-Sofia (TU-Sofia), adopted by decision of the Academic Council of TU-Sofia dated 07.08.2015.

2. Normative documents CSI conducts its activities mainly in accordance with:

- The policy of TU - Sofia in the field of intellectual property;
- The regulations for registration, protection and use of the objects of intellectual property of TU - Sofia and
- Bulgarian legislation, especially in the field of intellectual property.
- Policy of TU - Sofia regarding intellectual property The policy of TU - Sofia regarding InSo is expressed in the following:
- Intangible goods (products) created with the support and participation of TU Sofia and/or the use of its infrastructure (buildings, laboratories, facilities, resources, know-how and intangible assets) are intellectual property of the university, which is protected and used for the common good of the university's academic community.
- TU - Sofia creates rules and conditions for awarding the creators of objects of intellectual property and the owners of objects of intellectual property ceded to the university, as well as those who create prerequisites for the creation of new objects of intellectual property.
- TU - Sofia does not violate the rights of other intellectual property owners.
- TU - Sofia respects its obligations to external funding sources and respects their rights to use, manage and commercialize the results of research and development activities.

4. The staff of KIS The staff of KIS was determined by order of the rector dated 12.05.2016 and consists of 5 members according to Art. 5 (1) of the Regulations. KIS is led by a chairman and deputy chairman, and the organization is carried out by a secretary. Except for the Secretary, who is a Doctor of Laws, all other members are professors and associate professors in various engineering fields. The chief accountant of the NIS also participates in the work of the CIS. You can see all the members and their contact details at the link below:

<https://kis.tu-sofia.bg/index.php/site/view/5>

5. The activity of KIS KIS accepts proposals for the protection of intellectual property from the faculties of TU Sofia, selects and submits applications in Bulgaria and abroad, bearing the costs of their protection. KIS also assists in the market realization of the objects of the intellectual property of TU - Sofia. In particular, CIS:

- accepts proposals for the protection of inventions, utility models, trademarks, designs and other objects of intellectual property created in the units of TU - Sofia (faculties, colleges, departments, affiliates and functional faculties);
- prepares an opinion on the benefit and expediency of their protection in the country and abroad;
- makes a proposal to Deputy. the Rector for Research and Development for submitting or rejecting applications and keeps a register of applications and issued patents and utility models at TU - Sofia;
- assists the authors in formulating the requests (description of the invention, claims, drawings, etc.);
- prepares the application documentation and submits the applications to the relevant Patent Office; • assumes all costs for the protection of the objects of intellectual property of TU - Sofia;
- undertakes the necessary measures to protect the received patents and other exclusive rights from violations by third parties;
- assists the inventors in the market realization of the intellectual property of TU - Sofia - transfer of technologies, assignment of rights, licenses, etc.
- provides consultations on intellectual property issues related to projects, contracts and international cooperations to which TU - Sofia is a party;
- offers and conducts training for teachers, doctoral students and students on intellectual property issues. All proposals, materials and documents are submitted in writing to the NIS office and are addressed to the Deputy Rector for Research and Development of TU Sofia and to the chairman of the NIS.

6. The intellectual property of TU - Sofia The activity of KIS started de facto from the beginning of 2017, when KIS received from TU - Sofia a budget for the costs of submission and protection of the objects of intellectual property created and acquired at TU - Sofia. To date, the intellectual property of TU-Sofia includes a total of 43 objects of intellectual property, of which 27 inventions and 16 utility models. Of the 27 patent applications filed, 14 patents have been issued, and the remaining 13 applications are still pending before the Patent Office. So far, only one patent application has been refused due to the fact that the inventors themselves discredited the novelty of the invention by their own publication.

This speaks positively about the preliminary thorough check and preparation of the application documentation. Of the 15 national utility model applications submitted, all have been registered. There is only one utility model application filed abroad (Germany) which is also registered. Despite the allocated budget for this activity (it is still limited) KIS cannot afford to protect its inventions abroad. For this reason, external business or project financing is sought.

The activity of the IPC regarding the patent and the utility model can be seen at the link:

<https://kis.tu-sofia.bg/index.php/site/view/8>

The above-mentioned 43 patents and utility models are the result of R&D at TU-Sofia or were created within projects with the participation of TU-Sofia with national or international funding institutions, the so-called service inventions, according to Art. 15 of the Patents Act. The

ownership of them belongs to TU-Sofia or the financing institution or jointly. This mostly depends on the agreement with the funding institution or project partners.

7. Realization of the intellectual property of TU - Sofia and distribution of income In accordance with Art. 9 (3) of the Regulations, the income from successful commercialization of service inventions is distributed as follows:

- for the authors/inventors of the invention up to 50%;
- for TU-Sofia, not less than 50%, of which up to 20% can be provided to the relevant unit in which the object of intellectual property was created. The decision on the exact distribution of the revenues is taken by the rector on the proposal of KIS.

8. Technology transfer – challenges and prerequisites There are also quite a few inventions created by scientific teams of TU - Sofia in cooperation and with funding from the industry. However, the holder of their patent is usually the industrial partner. The implementation of the inventions created in this way cannot be defined as a "pure" transfer of technology from universities to business. Only with inventions and know-how created with public funds and owned by the university can the so-called "clean" transfer of technology to industry take place. It is known that the connection between the scientific community and business is the process of knowledge and technology transfer.

However, this requires:

- clear legal framework,
- incentives for transfer of knowledge and technology and
- qualified experts in universities and scientific organizations. As of now, there are legal norms for implementation in Bulgaria of technology transfer activities in:
 - The Law on Higher Education,
 - The Law on the Bulgarian Academy of Sciences,
 - Ordinance No. 61 of the Council of Ministers of 04.02.2020 on the terms and conditions for the establishment of commercial companies by state higher education institutions for the purposes of the economic realization of the results of scientific research and objects of intellectual property (Official Gazette, issue 33 from 04/07/2020).

However, they are not sufficient to create real conditions for the commercialization of scientific results. For its part, KIS at TU - Sofia is authorized to carry out technological transfer of protected objects of intellectual property. In this regard, in Art. 9 (5) of the Regulations states that KIS assists in granting licenses for the use of objects of intellectual property owned by TU - Sofia and its independent units, after a written application of the authors/inventors. Its assistance is mainly expressed in the preparation of cooperation agreements and license agreements with industrial partners. With the exception of one sold (transferred) patent, unfortunately TU - Sofia has not granted any licenses so far. Because of this, the relationship between the scientific community and business remains at the level of cooperation contracts, and in practice the transfer of technology is hardly realized.

9. Conclusion

In conclusion, it can be said that there is a lack of a single normative act that would regulate the principles and rules according to which the transfer of technologies and knowledge generated in universities and scientific organizations as a result of public funding takes place. In addition, adequate incentives and tools for commercialization and acceleration of technology transfer are lacking. Last but not least in importance is the lack of a sufficiently qualified and motivated team in universities and scientific organizations to carry out knowledge and technology transfer activities.

ИНТЕРВЮ С Г-Н ГЕОРГИ ХРИСТОВ

Г-н Георги Христов създател на ОРЕШАК.БГ. ORESHAK.BG е проект на GH Group. През 2012 г. инвестират в собствени уеб магазини и започват производство на кутии за шах-табли и аксесоари за тях с фирма производител от село Орешак, община Троян. Партньорите им се занимават с тази дейност от 1991 г. до момента. Започват да популяризират игрите шах и табла чрез сайта shahtabla.com. През 2012 г. запазват търговска марка + лого на Oreshak handmade/ ръчно изработени сувенири от Орешак/ за всички 27 страни на ЕС и увеличават броя на продуктите на над 200 броя, като в село Орешак имат работилница с машини от рязане на трупите за заготовка на дъски до лакиране на финалния продукт. Въпреки това всяко изделие минава през ръцете на поне петима майстори преди да достигне до склада на фирмата в София, защото целта е да се запази ръчната изработка от майстор занаятчията и то на цена конкурираща сходни като идея продукти от азиатски дестинации. През 2013-2014 г. инвестират в собствени шоуруми – в София и Орешак, както и увеличават обхвата на портфолиото си и вече предлагат над 500 продукта – изделия от дърво, ръчно изработени сувенири, битова тъкан, ръчно рисувано стъкло и керамика, медни сувенири и изделия от метал. Работят активно по клиентски поръчки за различни продукти от дърво по заявка, изнасят кутии за шах табли за Македония и Германия. През 2016 г. отворят магазин в историческия център на София – Централни Хали, като добавят нови продукти и вече предлагат портфолио от 1500 продукта, всички ръчна изработка от български майстори.

1. Какво е значението на интелектуалната собственост за успеха на Вашата фирма?

Фирма Орешак.БГ започна дейността си през 2012 г., като едно предизвикателство – регистрирахме марката си на името на село, което има традиционна история с производството на сувенири – „Сувенири от Орешак” и Марка на ЕС “Oreshak Handmade”. Реално ако бяхме получили отказ, щяхме да прекратим проекта. Впоследствие регистрирахме още две търговски марки, за да защитим нашия бизнес и да работим спокойно развивайки проекта.

2. Имате ли регистрирани обекти на интелектуална собственост – патенти, полезни модели, промишлени дизайни, марки? Какво създавате? Как го защитавате?

Имаме регистрирани промишлени дизайни и марки. Дизайните ни са 12 броя, марките 4 броя. Тази година подадохме още 6 дизайна и 3 марки – да видим какво ще реши Българското патентно ведомство. Вече имаме над 1500 продукта и ги групираме по търговска марка, а специфичните линии продукти, например, като кухненските дъски ги брендираме с промишления ни дизайн „Дъски за мезета”. Иначе всички продукти ги работим под бранда ORESHAK HANDMADE. Защитата е най-трудна. Периодично проверяваме интернет магазини, сувенирни магазини, реклами по панаири и изпращаме писма.

2. И за всичките си продукти имате пазар?

Да, за всички продукти имаме пазар. Има такива, на които жизнения им цикъл приключва за 1 година, имаме такива които не се приемат от пазара и остават като мостри,

но над 1/3 от продуктите т.е. около 500 са вече на пазара 10 години. Освен в България продаваме на българи и в чужбина.

4. Имате ли специализирано звено по интелектуална собственост?

Нямаме звено – ние сме фирма с 15 човека персонал. Търговските мениджъри подават идеи за марки или дизайни, възлагаме на външна фирма изработка на визията и представител по индустриална собственост ни подготвя заявките.

5. Как защитавате производствената и търговска тайна?

Ето по това работим активно от няколко месеца, до този момент с нива на достъп до документите и операциите.

6. Имали ли сте случаи, които сте успели да разрешите с използване на Ваша интелектуална собственост от лица и фирми без Ваше разрешение и как сте го разрешили?

Има ли сме два случая с марките „Храна от Балкана” и „Сувенири от Орешак”. Реагирахме бързо със съдействието на представителя ни по индустриална собственост. Първият го разрешихме бързо, но за съжаление вторият се оказа търговец от сивия сектор и с типични балкански маниери и успя да убеди проверяващите от Патентното ведомство, че няма банери по къщата си с нашето лого, продава само в интернет и е случайност, ако е написал нашата марка...50 пъти.

INTERVIEW WITH MR. GEORGI HRISTOV

ORESHAK.BG is a project of GH Group. In 2012, they invested in their own web stores and started the production of chessboard boxes and accessories for them with a manufacturing company from the village of Oreshak, Troyan municipality. Their partners have been engaged in this business since 1991 until now. They start promoting chess and backgammon through the site shahtabla.com. In 2012, they kept the trademark and logo of Oreshak handmade/ hand-made souvenirs from Oreshak/ for all 27 EU countries and increased the number of products to over 200 pieces, and in the village of Oreshak they have a workshop with machines for cutting logs for preparation of boards until varnishing the final product. However, each product passes through the hands of at least five craftsmen before reaching the company's warehouse in Sofia, because the goal is to preserve the hand-crafting of the master craftsman, and at a price competitive with similar products from Asian destinations. In 2013-2014, they invested in their own showrooms – in Sofia and Oreshak, as well as increased the scope of their portfolio and now offer over 500 products – wooden products, handmade souvenirs, household fabrics, hand-painted glass and ceramics, copper souvenirs and metal products. They actively work on customer orders for various wood products on request, export chessboard boxes to Macedonia and Germany. In 2016, they opened a store in the historical center of Sofia – Central Halls, adding new products and now offering a portfolio of 1500 products, all handmade by Bulgarian craftsmen.

1. What is the importance of intellectual property for the success of your company?

The company Oreshak.BG started its activity in 2012, as a challenge – we registered our brand in the name of a village that has a traditional history with the production of souvenirs – "Souvenirs from Oreshak" and EU Mark "Oreshak Handmade". Realistically, if we had received a refusal, we would have terminated the project. Subsequently, we registered two more TMs to protect our business and work calmly developing the project.

2. Do you have registered IP objects – patents, utility models, industrial designs, marks? What are you creating? How do you protect it?

We have registered industrial designs and trademarks. Our designs are 12 , marks 4. This year we submitted 6 more designs and 3 trademarks – let's see what the Bulgarian Patent Office will decide. We already have over 1,500 products and we group them by brand, and we brand specific product lines, for example, like kitchen boards, with our industrial design "Appetizer boards". Otherwise, we manufacture all products under the ORESHAK HANDMADE brand. Defense is the hardest. We periodically check online stores, souvenir shops, advertisements at fairs and send letters.

3. And for all your products do you have a market?

Yes, we have a marketplace for all products. There are those whose life cycle ends in 1 year, we have those that are not accepted by the market and remain as samples, but more than 1/3 of the products, i.e. about 500 have been on the market for 10 years. In addition to Bulgaria, we sell to Bulgarians and abroad.

4. Do you have a specialized intellectual property unit?

We don't have a unit – we are a company with 15 employees. Commercial managers submit ideas for brands or designs, we outsource the creation of the vision and an industrial property representative prepares the requests for us.

5. How do you protect manufacturing and trade secrets?

This is what we have been actively working on for several months, up to now with levels of access to documents and operations.

6. Have you had any cases where you were able to resolve the use of your intellectual property by individuals and companies without your permission and how did you resolve it?

Yes, we have had two cases with the brands "Food from the Balkans" and "Souvenirs from Oreshak". We responded quickly with the assistance of our industrial property representative. We solved the first one quickly, but unfortunately the second one turned out to be a gray sector trader with typical Balkan manners and managed to convince the examiners from the Patent Office that he doesn't have banners on his house with our logo, he only sells on the Internet and it's a coincidence that he wrote our brand...50 times.

ИНТЕРВЮ С Г-Н ВЛАДИМИР ВЛАДИМИРОВ

Считано от 1 септември 2022 г. Владимир Владимиров поема длъжността изпълнителен директор на ПРОФОН.

Владимир Владимиров има докторска степен по Бизнес администрация, придобита в Дърам Бизнес Скуул (Великобритания), магистърска степен по Бизнес администрация, придобита в Университета на Южна Каролина (САЩ) и Виенския университет (Австрия), както и магистърска степен по Международен бизнес и Финансов мениджмънт, придобита в УНСС. Владее английски и немски език.

Професионалният опит на Владимиров включва отговорни ръководни позиции като: Финансов директор на Монбат Груп; Член на УС на София Комерс Заложни Къщи АД; Изпълнителен директор и член на УС БДЖ; Финансов директор на Food-Yard Holding JSC, TАNAL Group; Изпълнителен директор на Делта Имоти Груп и други.

1. Разкажете ни малко повече за ПРОФОН. Какви са основните проблеми, които българските изпълнители срещат по отношение на авторските и сродните права?

Като дружество за колективно управление на **сродни права в музиката**, ПРОФОН се води от мисията си за **достойно овъзмездяване труда на изпълнителите и продуцентите**, като работи в интерес на правноносителите и ги представлява пред ползвателите на създадената от тях музика. Дружеството работи активно и целенасочено за **увеличаване стойността на сродните права**, за **постигане на максимална възвращаемост на вложените труд, талант и средства**. По този начин ПРОФОН играе изключително **важна роля за музикалната индустрия**, като дава възможност на продуценти и изпълнители да почувстват усилията си оценени, да продължават да творят и да повишават качеството на българската музика.

Изпълнителите и продуцентите на музика в България се сблъскват със следните проблеми:

- Бизнес потребителите смятат, че за музиката не се дължат пари, че тя ни се полага по подразбиране и трябва да е безплатна;
- ползвателите (с изключение на медиите) масово не желаят да плащат за музиката и използват принадлежната стойност, която тя дава на бизнеса им, без наличие на лиценз;
- тарифите за лицензиране на музиката са ниски, остарели и не отговарят на настоящата икономическа реалност.

2. Какви са приоритетите пред ПРОФОН за 2023 г.? За какво ще работите вие?

- **Постигане на убеденост в обществото, че за музиката трябва да се плаща**, както за всеки продукт – бил той материален или интелектуален, тъй като зад този продукт седят много усилия, труд и средства, и той не може да бъде безплатен, ако искаме да продължава да се развива. Необходимо е да се плаща, за да може българската музика да се развива и да отговаря на по-високи стандарти.
- **Разширяване на обхвата на продажби на лицензии в публичното изпълнение**, в хотелите, ресторантите, заведенията, спортните зали, шопинг

центровете, където се ползва музиката. По настоящем са обхванати едва 6 % от обектите, а целта ни е нашата лицензионна услуга да обхване значително по-голям процент от множеството български обекти-ползватели на музика.

- Да поставим началото на **процес по актуализация на тарифите**;
- На базата на казаното по-горе – **да увеличим значително приходите на продуценти и изпълнители** от използването на тяхната музика.

3. Как ще убедите българската общественост, че за творчеството, за музиката трябва да плаща?

Ще организираме по-дългосрочна кампания, с която ще водим разговори, ще разясняваме и рекламираме това, което правим, ще убеждаваме обществеността каква всъщност е ролята на музиката както за българската икономика, така и за самите тях, и защо трябва да се плаща за нея.

4. Какво е вашето мнение относно регламентиране на минимума от 30% българска музика в родния радиоефир? Медиите се обединиха около позицията, че имат нужда от качествена продукция, а не от ултиматуми, за да дават повече ефирно време на българските артисти. Какво мислите вие?

Тази тема е доста деликатна. Когато се приема такъв закон, трябва да се вземе предвид както европейското законодателство, така и потенциалния ефект на такъв закон върху музикалния пазар. Освен това е необходимо широко обсъждане дали той би бил по-скоро полезен за българската музика и ако отговорът е да, то тогава текстовете му да се прецизират.

В нашите приоритети е да стимулираме и популяризираме българската музика чрез реален пазарен механизъм, а именно чрез справедливо възмездяване на продуцентите и изпълнителите. Очакваният резултат е техният труд да бъде заплатен и средствата, които ще получат, да останат в музикалната индустрия, което е вече предпоставка за създаване на по-добър и конкурентноспособен продукт. Предвид внушителната бройка от 60 хиляди песни, които ежедневно биват качвани само в Spotify, човек може лесно да изчисли с каква конкуренция реално трябва да преборват българските продуценти и изпълнители – нещо, за което се изисква достатъчно добро финансиране на сектора.

5. В световен мащаб дигиталното разпространение носи най-големи печалби за музикалния бизнес. Кои групи ползватели са увеличили плащанията си към българските изпълнители и продуценти?

Най-големият процент приходи идва от телевизиите, на второ място са радиата, а след това идват ползвателите от различните бизнес обекти.

INTERVIEW WITH VLADIMIR VLADIMIROV

Vladimir Vladimirov has been appointed as Executive Director of PROPHON – Bulgaria’s collecting society for music neighboring rights. Vladimirov takes on the role as of September 1st, 2022.

Vladimirov holds a PhD in Business Administration (Durham Business School, UK), a Master's degree in Business Administration (University of South Carolina, USA; University of Vienna, Austria), as well as a Master's degree in International Business and Financial Management (UNWE, Bulgaria). He speaks English, German and Bulgarian.

Vladimirov’s professional experience includes high-ranking executive positions, such as: Chief Financial Officer at Monbat Group; Board member at Sofia Commerce Pawnshops JSC; Chief Executive Officer and Board member at Bulgarian State Railways; Chief Financial Officer at Food-Yard Holding JSC, TAHAL Group; Chief Executive Officer at Delta Imoti Group and etc.

1. Tell us a little more about PROPHON. What are the main problems that Bulgarian performers encounter with regard to copyright and related rights?

As a company for the collective management of related rights in music, PROPHON is guided by its mission of decently remunerating the work of performers and producers, working in the interest of rights holders and representing them to the users of the music they create. The company works actively and purposefully to increase the value of the related rights, to achieve the maximum return on the invested labor, talent and funds. In this way, PROPHON plays an extremely important role for the music industry, giving producers and performers the opportunity to feel that their efforts are appreciated, to continue creating and raising the quality of Bulgarian music. Music performers and producers in Bulgaria face the following problems:

- Business users believe that music is not owed money, that it is owed to us by default and should be free;
- Users (with the exception of the media) are largely unwilling to pay for music and use the added value it gives to their business without a license;
- Music licensing rates are low, outdated and do not correspond to the current economic reality.

2. What are the priorities for PROPHON for 2023? What will you work for?

- **Achieving conviction in society that music should be paid** for, as for any product be it material or intellectual, because behind this product sits a lot of effort, work and funds, and it cannot be free if we want to continue to evolve. It is necessary to pay so that Bulgarian music can develop and meet higher standards.
- **Expanding the scope of sales of licenses in public performance**, in hotels, restaurants, bars, sports halls, shopping centers, where music is used. Currently, only 6% of sites are covered, and our goal is for our licensing service to cover a significantly larger percentage of the many Bulgarian music-user sites.
- To start the process of **updating the tariffs**;
- On the basis of the above – **to significantly increase the income of producers and performers** from the use of their music.

3. How will you convince the Bulgarian public that they should pay for creativity and music?

We will organize a longer-term campaign, with which we will conduct conversations, explain and advertise what we do, convince the public what the role of music actually is for the Bulgarian economy, as well as for themselves, and why it should be paid for.

4. What is your opinion regarding the regulation of the minimum of 30% Bulgarian music on the native radio airwaves? The media united around the position that they need quality production, not ultimatums, in order to give more airtime to Bulgarian artists. What do you think?

This topic is quite delicate. When adopting such a law, both European legislation and the potential effect of such a law on the music market must be taken into account. In addition, a broad discussion is needed as to whether he would be more useful for Bulgarian music and if the answer is yes, then his lyrics should be refined. Our priorities are to stimulate and popularize Bulgarian music through a real market mechanism, namely through fair remuneration of producers and performers.

The expected result is that their work will be paid and the funds they will receive will remain in the music industry, which is already a prerequisite for creating a better and competitive product. Given the impressive number of 60,000 songs that are uploaded daily to Spotify alone, one can easily calculate what kind of competition the Bulgarian producers and performers really have to overcome - something that requires sufficiently good financing of the sector.

5. Globally, digital distribution brings the biggest profits for the music business. Which user groups have increased their payments to Bulgarian artists and producers?

The largest percentage of revenue comes from televisions, followed by radios, and then users from various business establishments.

ИНТЕРВЮ С АДВОКАТ ОЛГА СИРАКОВА

Адвокат Олга Сиракова е представител по индустриална собственост в РБ от 1993 г. Представител по марки и дизайни пред Службата на европейския съюз за интелектуална собственост. Европейски патентен представител и пред Европейското патентно ведомство. Участвала е в дейността на редица международни организации в областта на интелектуалната собственост: Заместник генерален секретар, а след това и Генерален секретар на AIPPI - Международната асоциация за закрила на интелектуалната собственост, Председател на комитета по номинациите на AIPPI, а от 2020 г. е Почетен член на AIPPI. В момента е заместник-председател на Българската национална група на AIPPI. Била е член на съвета на ЕСТА – Европейската асоциация за търговски марки, член на Комитета на ЕСТА за борба с фалшифицирането, а понастоящем е член на Правния комитет на ЕСТА. От 2021 г. е Генерален секретар на **epi** – Европейския патентен институт, членството в който е задължително за всички представители пред Европейското патентно ведомство.

1. Вие сте заместник-председател на Българска национална група на Международната асоциация за закрила на интелектуалната собственост – AIPPI разкажете ни за дейността, приоритетите и предизвикателствата в работата Ви?

Да, в момента съм заместник-председател на Българска национална група на Международната асоциация за закрила на интелектуалната собственост – AIPPI. AIPPI е характерна организационно с това, че се основава на национални групи във всяка една държава. Членството в нея е чрез членство в националната група в съответната страна. На международно ниво AIPPI е известна с това, че поставя за обсъждане най-актуалните теми в областта на интелектуалната собственост, които се дискутират в духа на общото съгласие на националните групи, съответно техните делегати. Общият консенсус между националните групи се формира в така наречените Резолюции, които се приемат основно на годишния конгрес на организацията. Процесът по достигане на това съгласие минава през няколко етапа, започвайки със становището на всяка национална група по въпросите, които се избират от предложения и на националните групи. Въпросите следва да покриват теми от областта най-общо казано, на патенти, марки, авторски права и общ правен въпрос. Тази година приетите резолюции са по следните въпроси: „Патентоспособност на диагностичните методи“, „Търговски марки, интернет и социални медии“, „Морални права в авторското право“, „Закрила на търговската тайна при граждански производства“. По предложение на един от постоянните комитети на AIPPI – Комитета по алтернативно разрешаване на спорове, бе предложена и приета и резолюция „Привилегии, свързани с преговори за уреждане на спорове и компромисни предложения“.

Българската национална група на AIPPI участва в подготовката на тези резолюции. Тя изпраща всяка година приетите на конгреса резолюции до различни институции в България. Тази година те бяха изпратени на Патентното ведомство на РБ, Българска търговско-промишлена палата, Българска стопанска камара, Министерство на културата, Министерство на икономиката и индустрията, Министерство на иновациите и растежа и на Комисията за защита на конкуренцията. Смесът на тяхното разпространение е да достигнат до вниманието на всички държавни институции, които създават и прилагат права на интелектуална собственост, така че да бъдат информирани за всяка една предложена промяна и/или подобрена практика в областта на интелектуалната собственост.

Винаги съм намирала работата на AIPPI – както на национално, така и на международно ниво за изключително интересна, информативна, предизвикваща и обогатяваща професионалните ми познания.

2. От Вашата практика българските или чуждестранните фирми търсят правата си по-често? Какви са основните грешки допускани от български фирми, когато се обърнат към съда и заслужава ли си разходите?

В моята, както и в практиката на колегите в Интерюс, чуждите фирми упражняват правата си много по-често от българските.

Причините за това биха могли да бъдат различни, започвайки с профила на клиентите ни. Преобладаващата част от доверителите ни са чуждестранни компании. С удоволствие и с еднакъв професионален подход представляваме и български физически и юридически лица. Ще се радваме българските компании да полагат повече грижа за закрила и упражняване правата си върху интелектуалната собственост.

Това пожелание докосва втората причина – българският бизнес изглежда по-слабо информиран за това какво е интелектуална собственост, какви са ползите от създаване и използване на индустриална собственост, защо тя е важна част от актива на всеки бизнес, как трябва да подходи, за да защити правата си върху различните обекти на тази собственост, както и какви стъпки да предприеме, за да не се окаже нарушител на чужди права.

И тук стигаме до още една причина защо предимно чуждестранни фирми търсят правата си. Защитата и упражняването на правата върху обекти на интелектуална собственост изисква разход, който би могъл да бъде и значителен. Позволявам си да посъветвам българския бизнес да гледа на този разход като на инвестиция, която носи възвръщаемост при правилното ѝ прилагане. Това е така по поне няколко причини. Приоритетът е една от тях. Това е особено видимо при изобретенията и полезните модели и подаване на заявки за тях. Например разгласяване на предмета на изобретението или полезния модел, дори от самия автор, може да доведе до опорочаване на новостта му и да преклудира възможността за получаване на изключително право и всички свързани с това бъдещи икономически реализации. При марките и промишлените дизайни принципът е, че правата върху тях възникват с регистрацията им. Своевременната и правилна защита на обектите на индустриална собственост е предпоставка за спокоен и перспективен бизнес.

3. Как виждате бъдещата регламентация на интелектуалната собственост в България и в международен план?

Промените в света, особено технологичните, се случват с все по-бързи темпове. Регламентацията на интелектуалната собственост е предизвикана да ги отрази по най-добрия и далновиден начин. Това не е лесно особено в международен план, където нивото на развитие, например на държавите-членки на Световната организация по интелектуална собственост (СОИС) е доста различно. Но е важно да се отбележи, че с навлизането на технологиите, всяка една от международните организации – Европейско патентно ведомство, Службата на ЕС за интелектуална собственост, както и СОИС предлагат достъпен начин до своите услуги, които са изцяло електронизирани и улесняват своите потребители в максимална степен.

Преди да мислим за бъдеща регламентация на материята в България, може би трябва да помислим за подобряване правоприлагането в областта, така че то да отговаря на

настоящата българска и европейска регламентация. Националното ни законодателство в областта на интелектуалната собственост е като цяло хармонизирано с европейското. Решенията на Европейския съд, включително и в тази област, са задължителни за българските съдилища. Резултатът при упражняване правата върху интелектуалната собственост в държавите-членки на Европейския съюз е с голяма вероятност предвидим. При цялото ми уважение към българския съд, все още можем да желаем решенията на всички съдебни състави да са в съответствие с практиката на Европейския съд. Правоприлагане в България, съответстващо на еднозначната практика на Европейския съд ще доведе до предвидимост при упражняване правата и за българския бизнес, както и до създаване на обща практика, която ще доведе до по-голямо доверие в нашата съдебна система и от страна на чуждестранни инвеститори, което също ще подпомогне бизнеса у нас. Това, че в България няма специализиран съд или състави, които да гледат дела в областта на интелектуалната собственост би могло да се компенсира с организиране на обучения за съдии, патентни представители, адвокати, както и вещи лица, които се занимават с материята, и от които зависи изходът на един спор. Поддържането и повишаването на квалификацията на адвокатите е норма в Закона за адвокатурата. Такава следва да бъде създадена и за вещите лица, чиито експертни заключения се вземат предвид в 80% от съда при гледане дела в областта на интелектуална собственост. Мое лично мнение е, че съдебната практика изобилства с допуснати от съда въпроси към вещи лица, които на практика са правни въпроси, предмет на спора и съдът следва да отговори на тях с решението по същество. Мисля, че промяна на тази практиката ще доведе до процесуална икономия и ще ограничи възможността за възприемане на субективни мнения, които не са в интерес на установяване на обективната истина.

Но нека се обърнем и към една промяна на европейско ниво, за която българският бизнес трябва да бъде готов. Имам предвид, че към 01.04.2023 г. се очаква да влезе в сила Европейският патент с единно действие (Единен европейски патент) и започване дейността на Единния патентен съд. Регламентите на Европейския парламент и на Съвета за въвеждането им бяха приети още през 2012 г. и влязоха в сила на 20.01.2013 г. Подготовката и присъединяването на държавите-членки на Европейския съюз отне време. И към момента не всички държави са се присъединили, но след стартиране на процедурата се очаква още държави да го направят. Към момента повечето от държавите-членки на ЕС са ратифицирали и 2-те споразумения, включително България, Германия, Франция, Италия, Нидерландия, Австрия и други. Както знаете и към момента може да се подаде една заявка в Европейското патентно ведомство, но след решението за издаване на патент има срок, в който заявителят трябва да подаде заявки за валидиране отделно във всяка една от 39-те страни членки (от 01.10.2022 г. и Черна гора е член на Европейската патентна организация). С влизане в сила на Единния европейски патент, заявителят с една заявка ще получи автоматично действие в страните-членки на ЕС, които са се присъединили към системата. Няма да има нужда от преводи на националните езици, както е в момента, няма да има нужда от плащане на поддържащи такси във всяка отделна страна и т.н. Разбира се остава възможността за заявяване на европейски патент при сегашните условия, остава и възможността за заявяване директно на национални патенти в отделните страни. Българският изобретател, заявител, българският бизнес следва да се запознае с предстоящите промени, за да вземе своето информирано решение.

4. Вие се стремите да предавате своя богат професионален опит на по-младото поколение. Какъв съвет бихте дали на тези, които сега правят първите си стъпки в областта на индустриалната собственост?

С радост предавам своя професионален опит и с още по-голяма радост и удовлетворение приемам предложения, забележки, които са конструктивни и отиват по-далеч от това, което съм предала. Бъдещето е на младите колеги и те трябва да са по-добри от нас. Те са и по-добри, и по-адаптивни към променящата се среда и това е прекрасно. Моите съвети към тях са да бъдат отговорни към това, което поемат и правят, да не престават да обогатяват познанията си, да пазят името си, което се гради с години.

INTERVIEW WITH ATTORNEY OLGA SIRAKOVA

Lawyer Olga Sirakova has been an industrial property representative in the Republic of Belarus since 1993. Trademark and design representative before the European Union Office for Intellectual Property. European Patent Representative and before the European Patent Office. She participated in the activities of a number of international organizations in the field of intellectual property: Deputy Secretary General, and then Secretary General of AIPPI – the International Association for the Protection of Intellectual Property, Chairman of the Nominations Committee of AIPPI, and since 2020 is Honorary member of AIPPI. He is currently the vice-chairman of the Bulgarian National Group of AIPPI.

She has been a member of the Council of ESTA - the European Trade Marks Association, a member of the ESTA Anti-Counterfeiting Committee, and is currently a member of the ESTA Legal Committee. Since 2021, he has been the General Secretary of epi – the European Patent Institute, membership of which is mandatory for all representatives before the European Patent Office.

1. You are the vice-chairman of the Bulgarian National Group of the International Association for the Protection of Intellectual Property – AIPPI, tell us about your activities, priorities and challenges in your work?

Yes, I am currently the vice-chairman of the Bulgarian National Group of the International Association for the Protection of Intellectual Property – AIPPI. AIPPI is organizationally distinctive in that it is based on national groups in each country. Membership in it is through membership of the national group in the respective country. At the international level, AIPPI is known for bringing up for discussion the most current topics in the field of intellectual property, which are discussed in the spirit of the general agreement of the national groups, respectively their delegates. The general consensus between the national groups is formed in the so-called Resolutions, which are mainly adopted at the annual congress of the organization.

The process of reaching this agreement goes through several stages, starting with the opinion of each national group on the issues that are selected from the proposals of the national groups. The questions should cover topics in the field broadly speaking, patents, trademarks, copyrights and general legal matter. The resolutions adopted this year are on the following issues: "Patentability of Diagnostic Methods", "Trademarks, the Internet and Social Media", "Moral Rights in Copyright", "Protection of Trade Secrets in Civil Proceedings". At the suggestion of one of AIPPI's Standing Committees – the Committee on Alternative Dispute Resolution, a resolution entitled "Privileges Relating to Dispute Settlement Negotiations and Compromise Proposals" was also proposed and adopted. The Bulgarian national group of AIPPI participated in the preparation of these resolutions. Every year, it sends the resolutions adopted at the congress to various institutions in Bulgaria. This year they were sent to the Patent Office of the Republic of Belarus, the Bulgarian Chamber of Commerce and Industry, the Bulgarian Chamber of Commerce, the Ministry of Culture, the Ministry of Economy and Industry, the Ministry of Innovation and Growth and the Commission for the Protection of Competition. The purpose of their dissemination is to reach the attention of all government institutions that create and enforce intellectual property rights, so that they are informed of any proposed change and/or improved practice in the field of intellectual property. I have always found the work of AIPPI – both nationally and internationally extremely interesting, informative, challenging and enriching my professional knowledge.

2. From your experience, do Bulgarian or foreign companies seek their rights more often? What are the main mistakes made by Bulgarian companies when they go to court and is it worth the costs?

In mine, as well as in the practice of colleagues at Interius, foreign companies exercise their rights much more often than Bulgarian ones. The reasons for this could be different, starting with the profile of our customers. The majority of our clients are foreign companies. With pleasure and with the same professional approach, we also represent Bulgarian individuals and legal entities. We would be happy if Bulgarian companies take more care in protecting and exercising their intellectual property rights.

This wish touches on the second reason – the Bulgarian business seems to be less informed about what intellectual property is, what are the benefits of creating and using industrial property, why it is an important part of the assets of every business, how it should approach to protect his rights on the various objects of this property, as well as what steps to take in order not to be an infringer of other people's rights. And here we come to another reason why mainly foreign companies seek their rights. The protection and exercise of rights over objects of intellectual property requires expenditure, which could be significant.

I allow myself to advise the Bulgarian business to look at this expense as an investment that brings returns if it is properly applied. This is so for at least a few reasons. Priority is one of them. This is particularly evident in inventions and utility models and applications for them. For example, disclosure of the subject of the invention or the utility model, even by the author himself, may lead to the impairment of its novelty and preclude the possibility of obtaining an exclusive right and all related future economic realizations. In the case of trademarks and industrial designs, the principle is that the rights to them arise upon their registration. Timely and proper protection of industrial property is a prerequisite for a calm and promising business.

3. How do you see the future regulation of intellectual property in Bulgaria and internationally?

Changes in the world, especially technological ones, are happening at an ever-faster pace. The regulation of intellectual property is challenged to reflect them in the best and far-sighted way. This is not easy, especially internationally, where the level of development, for example, of the member states of the World Intellectual Property Organization (WIPO) is quite different. But it is important to note that with the advent of technology, each of the international organizations - European Patent Office, EU Intellectual Property Office as well as WIPO offer a more accessible way to their services that are fully electronic and facilitate their users to the maximum extent.

Before thinking about future regulation of the matter in Bulgaria, perhaps we should think about improving law enforcement in the area, so that it corresponds to the current Bulgarian and European regulation. Our national legislation in the field of intellectual property is generally harmonized with the European one. The decisions of the European Court, including in this area, are binding on the Bulgarian courts. The outcome when exercising intellectual property rights in the member states of the European Union is highly predictable.

With all due respect to the Bulgarian court, we can still wish that the decisions of all court panels are in line with the practice of the European Court. Law enforcement in Bulgaria, corresponding to the unequivocal practice of the European Court, will lead to predictability in the exercise of rights and for Bulgarian business, as well as to the creation of a common practice that will lead to greater confidence in our judicial system and on the part of foreign investors, which will also support business in our country. The fact that there is no specialized court or panels in

Bulgaria to hear cases in the field of intellectual property could be compensated by organizing trainings for judges, patent representatives, lawyers, as well as experts who deal with the matter, and by on which the outcome of a dispute depends. Maintaining and improving the qualifications of lawyers is a norm in the Law on Advocacy. Such should also be created for the experts, whose expert conclusions are taken into account in 80% of the courts when hearing cases in the field of intellectual property. My personal opinion is that the judicial practice abounds with questions admitted by the court to experts, which in practice are legal questions, the subject of the dispute, and the court should answer them with the decision on the merits. I think that changing this practice will lead to procedural economy and will limit the possibility of adopting subjective opinions that are not in the interest of establishing the objective truth.

But let's turn to a change at the European level, for which the Bulgarian business must be ready. I mean that as of 04/01/2023, the European patent with unitary effect (Single European Patent) and the start of the work of the Unified Patent Court are expected to enter into force. The regulations of the European Parliament and the Council for their introduction were adopted back in 2012 and entered into force on 20.01.2013. The preparation and accession of the member states of the European Union took time. And at the moment, not all countries have joined, but after the start of the procedure, more countries are expected to do so. To date, most of the EU member states have ratified both agreements, including Bulgaria, Germany, France, Italy, the Netherlands, Austria and others.

As you know, one application can be submitted to the European Patent Office at the moment, but after the decision to issue a patent there is a deadline in which the applicant must submit separate applications for validation in each of the 39 member countries (from 01.10.2022 and Montenegro is a member of the European Patent Organization). With the entry into force of the Unitary European Patent, the applicant with a single application will receive automatic effect in the EU member states that have joined the system. There would be no need for national language translations as it is now, no need to pay support fees in each individual country, etc. Of course, the possibility of applying for a European patent under the current conditions remains, as well as the possibility of applying directly for national patents in individual countries. The Bulgarian inventor, applicant, Bulgarian business should familiarize themselves with the upcoming changes in order to make an informed decision.

4. You strive to pass on your rich professional experience to the younger generation. What advice would you give to those who are now taking their first steps in the field of industrial property?

I am happy to share my professional experience and with even greater joy and satisfaction I accept suggestions, remarks that are constructive and go further than what I have shared. The future belongs to young colleagues and they must be better than us. They are both better and more adaptive to the changing environment and that is wonderful. My advice to them is to be responsible for what they undertake and do, not to stop enriching their knowledge, to protect their name, which has been built up over the years.

Български
Филмов
Институт